

Nr 20

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskott, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 4 mars 1960 dagtecknad proposition, nr 75, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering,

2) lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 1 juni 1956 (nr 264) om höjning av folkpensioner m. m.,

3) lag angående ändrad lydelse av 1 och 3 §§ lagen den 30 juni 1947 (nr 398) om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen,

4) lag om barnpensioner,

5) lag angående ändring i lagen den 26 juli 1947 (nr 530) om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn,

6) lag angående ändring i bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382),

7) lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 31 maj 1957 (nr 284) om utfyllnad av vissa underhållsbidrag,

8) lag angående ändrad lydelse av 29 och 33 §§ lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring och

9) lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 4 juni 1954 (nr 483) om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna,

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Propositionen har, såvitt angår de därvid fogade lagförslagen, hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet. I övrigt har propositionen hänvisats till statsutskottet.

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande i ämnet väckta motioner, nämligen

A. vid riksdagens början väckta motioner:

de likalydande motionerna nr 19 i första kammaren av herr *Persson, Helmer*, och nr 11 i andra kammaren av herr *Senander m. fl.* om viss höjning av folkpensionerna,

de likalydande motionerna nr 316 i första kammaren av herr *Wirmark m. fl.* och nr 391 i andra kammaren av fru *Johansson m. fl.* angående socialt försäkringsskydd för hemmadöttrar, m. m.;

B. i anledning av propositionen väckta motioner:

de likalydande motionerna nr 573 i första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* och nr 714 i andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.*, i vad motionerna hänvisats till lagutskott,

de likalydande motionerna nr 574 i första kammaren av fröken *Andersson* och nr 717 i andra kammaren av fru *Kristensson m. fl.*,

de likalydande motionerna nr 575 i första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* och nr 713 i andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.*,

de likalydande motionerna nr 576 i första kammaren av herr *Carlsson, Eric*, och herr *Sundin* samt nr 719 i andra kammaren av herrar *Fälldin* och *Nilsson* i Tvärålund,

de likalydande motionerna nr 577 i första kammaren av herr *Ewerlöf m. fl.* och nr 718 i andra kammaren av herr *Hjalmarson m. fl.*,

de likalydande motionerna nr 578 i första kammaren av herr *Lundström m. fl.* och nr 716 i andra kammaren av herr *Malmborg m. fl.*,

de likalydande motionerna nr 579 i första kammaren av herrar *Sundin* och *Mattsson* samt nr 715 i andra kammaren av herr *Jansson* i Benestad m. fl.

motionen nr 709 i andra kammaren av herr *Senander m. fl.*,

motionen nr 710 i andra kammaren av herr *Senander m. fl.*,

motionen nr 711 i andra kammaren av herr *Svensson* i Ljungskile och fröken *Elmén* samt

motionen nr 712 i andra kammaren av fröken *Karlsson*.

De vid propositionen fogade lagförslagen har följande lydelse.

Förslag

till

Lag**angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering**

Härigenom förordnas, att 3 § 2 och 4 mom., 4 § 3 mom., 6 § 3 mom., 8, 11 och 12 §§, 14 § 2 mom., 15 och 16 §§, 19 § 1 mom., 33 och 36 §§ samt 38 § 1 och 2 mom. lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***3 §.**

2 mom. *För tid före fyllda sextio-sju år utgår folkpension i form av invalidpension till den, som på grund av kropps- eller sjuksjukdom, sinnesslöhet, vanförhet eller annat lyte är ur stånd att försörja sig genom sådant arbete som motsvarar hans krafter och färdigheter, under förutsättning att nedsättningen av arbetsförmågan kan anses varaktig.*

2 mom. Folkpension i form av invalidpension utgår till den, som på grund av kropps- eller sinnessjukdom, sinnesslöhet, vanförhet eller annat lyte är ur stånd att försörja sig genom sådant arbete som motsvarar hans krafter och färdigheter, under förutsättning att nedsättningen av arbetsförmågan kan anses varaktig.

Den som — — — — — saknar ledsyn.

4 mom. *Änka, som fyllt femtiofem år, äger, om hon uppnått denna ålder senast under det kalenderår, varunder mannen avlidit, och varit gift med honom minst fem år, rätt till folkpension i form av änkepension, såframt hon ej eljest åtnjuter folkpension. Ingår hon nytt äktenskap, upphör rätten till änkepension.*

4 mom. *Folkpension i form av änkepension tillkommer*

a) *änka, som har vårdnaden om och stadigvarande sammanbor med barn under sexton år, därest barnet vid mannens död stadigvarande vistades i makarnas hem eller hos änkan; samt*

Till änka, som fyllt femtiofem år, må, när särskilda skäl föranleda därtill, änkepension utgå, även om hon

b) *annan änka än under a) sägs, som vid mannens död fyllt trettiosex år och varit gift med honom minst fem år.*

¹ Senaste lydelse av 3 § 4 mom. och 4 § 3 mom. se SFS 1955:394, av 6 § 3 mom., 8 §, 19 § 1 mom. samt 38 § 1 och 2 mom. se SFS 1959:66, av 11 och 12 §§ samt 14 § 2 mom. se SFS 1952:396 samt av 15, 16, 33 och 36 §§ se SFS 1954:134.

(Gällande lydelse)

uppnått denna ålder efter det kalenderår, varunder mannen avlidit, eller varit gift med honom kortare tid än fem år.

(Föreslagen lydelse)

Upphör änka att vara berättigad till änkepension jämlikt första stycket a), skall vid bedömandet av hennes rätt till pension jämlikt första stycket b) anses som om mannen avlidit, då rätten till pension enligt första stycket a) upphörde, samt äktenskapet varat till och med nämnda tidpunkt.

Levde makar vid mannens död åtskilda, må änkepension ej utgå, därest på talan av mannen dömts till hemskillnad mellan dem jämlikt 11 kap. 2 § första stycket giftermålsbalken eller kvinnan efter det sammanlevnaden med mannen upphörde stadigvarande sammanbott med annan man, med vilken hon varit gift eller har eller har haft barn.

Ogift eller frånskild kvinna eller änka, som stadigvarande sammanbodde med ogift eller frånskild man eller änkling vid dennes död och som varit gift med eller har eller har haft barn med honom, likställes i fråga om rätt till änkepension med änka. Den tid, under vilken kvinnan oavbrutet sammanbott med mannen fram till tidpunkten för dennes död, jämställs vid tillämpningen av första stycket b) med tid, varunder äktenskap bestått.

Änkepension skall indragas om den änkepensjonsberättigade ingår äktenskap eller stadigvarande sammanbor med man, med vilken hon varit gift eller har eller har haft barn. Har änkepension indragits enligt vad nyss sagts, må pensionen ånyo börja utgå, om äktenskapet upplöses eller samboendet upphör innan det bestått i fem år.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 §.

3 mom. Änkepension utgör, där ej annat följer av vad nedan sägs, 1 360 kronor om året.

3 mom. Änkepension utgör, där ej annat följer av vad nedan sägs, 1 700 kronor om året.

Utgår änkepension jämlikt 3 § 4 mom. första stycket b) och hade den pensionsberättigade ej fyllt femtio år vid mannens död eller vid den tidpunkt, som avses i andra stycket samma moment, minskas pensionen med en femtondel för varje år, varmed antalet år som den pensionsberättigade fyllt vid mannens död eller vid nämnda tidpunkt understiger femtio.

6 §.

3 mom. För varje hel mångfald av tre, varmed pensionspristalet överstiger 100, utgör indextillägget för år räknat

40 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag eller vars hustru uppstår hustrutillägg, ävensom för änkepensionsberättigad och för hustru, som uppstår hustrutillägg, samt

50 kronor för annan pensionsberättigad.

3 mom. För varje hel mångfald av tre, varmed pensionspristalet överstiger 100, utgör indextillägget för år räknat

40 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag eller vars hustru uppstår hustrutillägg, ävensom för hustru, som uppstår hustrutillägg, samt

50 kronor för annan pensionsberättigad.

I fall som avses i 4 § 3 mom. andra stycket minskas indextillägg till änkepensionsberättigad i samma mån som änkepensionen i övrigt.

Där pensionspristalet, — — — — — av tre.

8 §.

Tilläggspension, änkepension, hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg minskas med en tredjedel av den pensionsberättigades årsinkomst i vad den må överstiga för gift pen-

Tilläggspension, hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg minskas med en tredjedel av den pensionsberättigades årsinkomst i vad den må överstiga för gift pensionsberättigad

(Gällande lydelse)

sionsberättigad 750 kronor och för annan pensionsberättigad 1 000 kronor samt med ytterligare en tredjedel i vad årsinkomsten må överstiga 1 050 kronor för gift pensionsberättigad och 1 400 kronor för annan pensionsberättigad.

Minskning skall, där rätt till såväl tilläggs- eller änkepension eller hustrutillägg som kommunalt bostadstillägg föreligger, *med bortseende från indextillägg ske proportionellt å tilläggs- eller änkepensionen eller hustrutillägget och bostadstillägget. Indextillägg till änkepension och hustrutillägg minskas först sedan änkepensionen eller hustrutillägget i övrigt bortfallit.*

(Föreslagen lydelse)

750 kronor och för annan pensionsberättigad 1 000 kronor samt med ytterligare en tredjedel i vad årsinkomsten må överstiga 1 050 kronor för gift pensionsberättigad och 1 400 kronor för annan pensionsberättigad.

Minskning skall, där rätt till såväl tilläggspension eller hustrutillägg som kommunalt bostadstillägg föreligger, *ske först å bostadstillägget och därefter å tilläggspensionen eller hustrutillägget. Indextillägg till hustrutillägg minskas först sedan hustrutillägget i övrigt bortfallit.*

Äger änkepensionsberättigad uppbara livränta enligt 20 § lagen om yrkesskadeförsäkring eller äger hon jämlikt annan lag eller särskild författning eller enligt Konungens förordnande uppbara motsvarande livränta, vilken bestämmes av eller utbetalas från riksförsäkringsanstalten eller bolag som avses i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, skall livräntan avdragas från änkepensionen i vad förmånerna belöpa på samma tid, dock att alltid minst hälften av pensionen skall utgivas. Livräntan skall i vad den sålunda avdragits icke räknas såsom inkomst vid tillämpning av första och andra styckena.

11 §.

Rätt till invalidpension, sjukbidrag, änkepension eller hustrutillägg föreligger icke, sedan rätt till ålderspension inträtt.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Är någon för samma månad berättigad till flera änkepensioner, utgives endast den största av dem eller, om de äro lika stora, pensionen efter den sist avlidne mannen. Föreligger rätt till såväl invalidpension eller sjukbidrag som änkepension, utgives endast en av dessa förmåner.

Uppgår folkpension ej till helt antal kronor, skall den avrundas till närmaste hela krontal. *Änkepension, som efter avrundning som nu sagts understiger 60 kronor, skall ej utgå.*

Uppgår folkpension ej till helt antal kronor, skall den avrundas till närmaste hela krontal.

12 §.

Vid tillämpningen av denna lag må, där särskilda skäl föreligga, gift pensionsberättigad anses såsom ogift så ock ogift pensionsberättigad, vilken sedan avsevärd tid sammanlever med annan under äktenskapsliknande förhållanden, anses såsom gift med denne.

Gift pensionsberättigad, vilken stadigvarande lever åtskild från sin make, skall, där ej särskilda skäl till annat föranleda, vid tillämpningen av denna lag likställas med ogift pensionsberättigad.

Med gift pensionsberättigad likställas i denna lag pensionsberättigad, som stadigvarande sammanbor med annan, med vilken den pensionsberättigade varit gift eller har eller har haft barn.

14 §.

2 mom. Har för någon som åtnjuter tilläggspension, *änkepension* eller hustrutillägg årsinkomsten ökats till sådant belopp att rätt till sådan förmån ej längre tillkommer honom, indrages förmånen. Sker eljest mera avsevärd ändring i den inkomst, efter vilken förmånen blivit bestämd, må pensionen i enlighet därmed ökas eller minskas.

2 mom. Har för någon som åtnjuter tilläggspension eller hustrutillägg årsinkomsten ökats till sådant belopp att rätt till sådan förmån ej längre tillkommer honom, indrages förmånen. Sker eljest mera avsevärd ändring i den inkomst, efter vilken förmånen blivit bestämd, må pensionen i enlighet därmed ökas eller minskas.

Vad sålunda — — — — — därav påverkas.

Befinnes någon — — — — — alltid indragas.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

15 §.

Den som åtnjuter tilläggspension, *änkepension*, hustrutillägg eller kommunalt bostadstillägg är pliktig att, om hans eller hans makes ekonomiska förhållanden väsentligt förbättrats, utan oskäligt dröjsmål meddela detta till pensionsstyrelsen eller pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt, där han senast blivit mantalsskriven. Enahanda skyldighet åligger honom, om han åtnjuter kommunalt bostadstillägg och mantalsskrives å annan ort än tillförne, så ock om han ingår äktenskap eller om hans äktenskap upplöses genom makens död eller annorledes. Anmälan som nu sagts skall ock göras av den som åtnjuter invalidpension eller sjukbidrag, om hans arbetsförmåga väsentligt förbättrats, samt av den som åtnjuter vårdtillägg, om förhållandena så ändrats att rätten till *tillägget* därav påverkas.

I första — — — — — person anmälningsskyldig.

Den som åtnjuter tilläggspension, hustrutillägg eller kommunalt bostadstillägg är pliktig att, om hans eller hans makes ekonomiska förhållanden väsentligt förbättrats, utan oskäligt dröjsmål meddela detta till pensionsstyrelsen eller pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt, där han senast blivit mantalsskriven. Enahanda skyldighet åligger honom, om han åtnjuter kommunalt bostadstillägg och mantalsskrives å annan ort än tillförne, så ock om han ingår äktenskap eller om hans äktenskap upplöses genom makens död eller annorledes. Anmälan som nu sagts skall ock göras av den som åtnjuter invalidpension eller sjukbidrag, om hans arbetsförmåga väsentligt förbättrats, samt av den som åtnjuter *änkepension* eller vårdtillägg, om förhållandena så ändrats att rätten till *förmånen* därav påverkas.

16 §.

För pensionsberättigad som be-
träffande sin eller sin makes inkomst
eller egendom eller ekonomiska för-
hållanden i övrigt åberopat oriktig
uppgift av beskaffenhet att kunna
påverka rätten till pension, ehuru
skäligen kunnat fordras av honom
att uppgiften varit riktig, skall an-
sökning om tilläggspension, *änke-
pension*, hustrutillägg eller kommuna-
lt bostadstillägg avslås och redan
beviljad sådan förmån indragas;
dock att, där ej annat finnes påkalla-
t, viss tid skall bestämmas under

För pensionsberättigad som be-
träffande sin eller sin makes in-
komst eller egendom eller ekonomiska
förhållanden i övrigt åberopat
oriktig uppgift av beskaffenhet att
kunna påverka rätten till pension,
ehuru skäligen kunnat fordras av
honom att uppgiften varit riktig,
skall ansökning om tilläggspension,
hustrutillägg eller kommunalt bo-
stadstillägg avslås och redan bevil-
jad sådan förmån indragas; dock att,
där ej annat finnes påkallat, viss tid
skall bestämmas under vilken rätten

(Gällande lydelse)

vilken rätten därtill skall vara förverkad. I samband med sådant beslut skall ock bestämmas huruvida rätten att erhålla förmånen efter den angivna tidens utgång skall vara beroende av ny ansökning.

Vad nu är sagt skall, där skäl därtill prövas föreligga, gälla jämväl för pensionsberättigad, som utan vederlag eller mot uppenbarligen otillräckligt vederlag avhänt sig inkomst eller egendom i sådan myckenhet att avhändelsen avsevärt inverkar vid beräkning av tilläggs pension, *änkepension*, hustrutillägg eller kommunalt bostadstillägg, ehuru han bort förutse att avhändelsen skulle föranleda behov av sådan pensionsförmån eller av högre sådan. I fall som nu sagts må ock, i stället för eller jämte påföljd, som i första stycket sägs, vid fastställandet av den pensionsberättigades årsinkomst så anses som om han fortfarande, helt eller delvis, vore i besittning av inkomst eller egendom som han avhänt sig.

Har någon — — — — — stycket stadgats.

Vägrar någon — — — — — denna påföljd.

(Föreslagen lydelse)

därtill skall vara förverkad. I samband med sådant beslut skall ock bestämmas huruvida rätten att erhålla förmånen efter den angivna tidens utgång skall vara beroende av ny ansökning.

Vad nu är sagt skall, där skäl därtill prövas föreligga, gälla jämväl för pensionsberättigad, som utan vederlag eller mot uppenbarligen otillräckligt vederlag avhänt sig inkomst eller egendom i sådan myckenhet att avhändelsen avsevärt inverkar vid beräkning av tilläggs pension, hustrutillägg eller kommunalt bostadstillägg, ehuru han bort förutse att avhändelsen skulle föranleda behov av sådan pensionsförmån eller av högre sådan. I fall som nu sagts må ock, i stället för eller jämte påföljd, som i första stycket sägs, vid fastställandet av den pensionsberättigades årsinkomst så anses som om han fortfarande, helt eller delvis, vore i besittning av inkomst eller egendom som han avhänt sig.

19 §.

1 mom. Såsom bidrag — — — — — svensk medborgare.

Pensionsavgift skall icke erläggas av den, som för december månad året näst före taxeringsåret ägt uppbära *folkpension*, eller för den, som avlidit före ingången av året näst före taxeringsåret. Ej heller skall pensionsavgift erläggas av den, för vilken den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten icke uppgår till 1 200 kronor eller, om han är gift och skall taxeras enligt för sådan

Pensionsavgift skall icke erläggas av den, som för december månad året näst före taxeringsåret ägt uppbära *invalidpension eller sjukbidrag*, eller för den, som avlidit före ingången av året näst före taxeringsåret. Ej heller skall pensionsavgift erläggas av den, för vilken den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten icke uppgår till 1 200 kronor eller, om han är gift och skall taxeras enligt för så-

(Gällande lydelse)

skattskyldig gällande bestämmelser samt andre maken icke enligt vad förut sagts är fritagen från skyldighet att erlägga pensionsavgift, makarnas till statlig inkomstskatt beräknade taxerade inkomster sammanlagt icke uppgå till minst 1 200 kronor.

(Föreslagen lydelse)

dan skattskyldig gällande bestämmelser samt andre maken icke enligt vad förut sagts är fritagen från skyldighet att erlägga pensionsavgift, makarnas till statlig inkomstskatt beräknade taxerade inkomster sammanlagt icke uppgå till minst 1 200 kronor.

33 §.

Ansökning om ————— blivit mantalsskriven.

Ansökningen, som ————— till sökanden.

Vid ansökningen skall fogas prästbevis enligt fastställt formulär eller, där hinder därför möter, annat bevis, som pensionsstyrelsen må finna skäl godtaga. Avser ansökningen invalidpension, sjukbidrag, blindtillägg eller vårdtillägg skall sökanden, där ej särskilda skäl till annat föranleda, undergå läkarundersökning enligt de närmare bestämmelser pensionsstyrelsen meddelar.

Vid ansökningen skall, *i den mån pensionsstyrelsen så föreskriver*, fogas prästbevis enligt fastställt formulär eller, där hinder därför möter, annat bevis, som pensionsstyrelsen må finna skäl godtaga. Avser ansökningen invalidpension, sjukbidrag, blindtillägg eller vårdtillägg, skall sökanden, där ej särskilda skäl till annat föranleda, undergå läkarundersökning enligt de närmare bestämmelser pensionsstyrelsen meddelar.

Vad angående ————— pensionsnämnden påfordras.

36 §.

Finner pensionsstyrelsen ————— pensionens utbetalande.

Pensionsnämnds beslut ————— eller omvänt.

Om pensionsstyrelsen ————— därom utfärdar.

Där i ————— förnyad prövning.

Skall i anledning av inträffad förändring med avseende å pensionsberättigads ålder eller civilstånd eller som en följd av att hustrutillägg beviljas folkpension beräknas på annat sätt än före förändringen eller skall på grund av *pensionsberättigads mantalsskrivning i annan kommun* kommunalt bostadstillägg bortfalla, må pensionsstyrelsen utan ansökning eller föregående prövning av

Skall i anledning av inträffad förändring med avseende å pensionsberättigads ålder eller civilstånd, *barns ålder eller vårdnaden om barn* eller som en följd av att hustrutillägg beviljas folkpension beräknas på annat sätt än före förändringen eller skall på grund av *att pensionsberättigad icke längre är mantalsskriven i kommunen* kommunalt bostadstillägg bortfalla, må pensionsstyrelsen utan

(Gällande lydelse)

pensionsnämnd verkställa erforderlig jämkning av pensionen. Pensionsstyrelsen må ock, där med avseende å pensionsberättigad eller hans make fall föreligger som i 17 § eller 18 § 2 mom. sägs, utan föregående prövning av pensionsnämnd förordna om tillämpning av 12 § samt verkställa därav föranledd jämkning av pensionen.

Där pensionsstyrelsen — — — — — styrelsen bestämmer.
Vad angående — — — — — meddelat beslut.

(Föreslagen lydelse)

ansökning eller föregående prövning av pensionsnämnd verkställa erforderlig jämkning av pensionen. Pensionsstyrelsen må ock, där med avseende å pensionsberättigad eller hans make fall föreligger som i 17 § eller 18 § 2 mom. sägs, utan föregående prövning av pensionsnämnd förordna om tillämpning av 12 § samt verkställa därav föranledd jämkning av pensionen.

38 §.

1 mom. Folkpension utgår från och med den månad, varunder rätt till pension inträtt, vilket, där ej rätten visas hava tidigare varit för handen, anses hava skett vid den tid, då pensionen söktes, till och med den månad, varunder pensionstagaren avlidit eller pensionen eljest skall upphöra att utgå. Pension utgår dock ej för längre tid tillbaka än tre månader före den månad, under vilken pensionen söktes, ändå att rätten visas hava tidigare förvärvats.

1 mom. Folkpension utgår från och med den månad, varunder rätt till pension inträtt, vilket, där ej rätten visas hava tidigare varit för handen, anses hava skett vid den tid, då pensionen söktes, till och med den månad, varunder pensionstagaren avlidit eller pensionen eljest skall upphöra att utgå. Pension utgår dock ej för längre tid tillbaka än tre månader före den månad, under vilken pensionen söktes, ändå att rätten visas hava tidigare förvärvats. *Änkepension efter man, som vid sitt frånfalle åtnjöt ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag, utgår tidigast från och med månaden näst efter den, varunder dödsfallet inträffade.*

Lag samma — — — — — av pension.

Folkpension utbetalas — — — — — december månad.

2 mom. Vid utbetalning av invalidpension, sjukbidrag, *änkepension, hustrutillägg* eller kommunalt bostadstillägg till sådan förmån med belopp, avseende längre tid än en

2 mom. Vid utbetalning av invalidpension eller sjukbidrag eller kommunalt bostadstillägg till sådan förmån med belopp, avseende längre tid än en månad, till den som är berät-

(Gällande lydelse)

månad, till den som är berättigad till sjukhjälp från allmän sjukkasse i form av sjukpenning eller hempenning jämte i förekommande fall barntillägg därå skall, såvida ej annat följer av vad nedan sägs, från pensionen för den tid sjukhjälpen avser avdragas sjukhjälpsbeloppet till den del det överstiger nittio kronor. När fråga är om hempenning, skall avdrag ske som om sjukpenning utgått. Avdraget belopp skall utbetalas till sjukkassan.

Vad i — — — — — pensionen ökat.

(Föreslagen lydelse)

tigad till sjukhjälp från allmän sjukkasse i form av sjukpenning eller hempenning jämte i förekommande fall barntillägg därå skall, såvida ej annat följer av vad nedan sägs, från pensionen för den tid sjukhjälpen avser avdragas sjukhjälpsbeloppet till den del det överstiger nittio kronor. När fråga är om hempenning, skall avdrag ske som om sjukpenning utgått. Avdraget belopp skall utbetalas till sjukkassan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1960, dock att 19 § 1 mom. äldre lydelsen fortfarande skall gälla i fråga om pensionsavgifter, som påföras för år 1960 eller tidigare år, och att 38 § 2 mom. äldre lydelsen skall äga tillämpning å avdrag för sjukhjälp avseende tid före den 1 juli 1960.

Genom denna lag upphäves lagen den 26 juli 1947 (nr 531) om bidrag till änkor och änklingar med barn. Äldre bestämmelser skola alltjämt gälla i fråga om bidrag enligt sistnämnda lag till änklings, som åtnjuter sådant bidrag för juni månad 1960. Bidraget beräknas därvid med tillämpning av de vid utgången av nämnda månad gällande grunderna; dock skall bortses från indextillägg, i den mån det ej utgår för sagda månad.

Vid tillämpningen av de nya bestämmelserna skall följande iakttagas.

1. Pensionsberättigad, som vid ikraftträdandet med tillämpning av

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

12 § äldre lydelsen åtnjuter folkpensionsförmån såsom gift, må, såframt förutsättningarna därför enligt nämnda lagrum alltjämt föreligga, likställas med gift pensionsberättigad även om 12 § nya lydelsen icke är tillämplig. Har kvinna i sådant fall ansetts såsom gift fram till tidpunkten för mannens död, äger hon samma rätt till änkepension som änka, varvid äktenskapstid beräknas med tillämpning av 3 § 4 mom. fjärde stycket.

2. Har kvinna sammanlevt med man, som avlidit före ikraftträdandet, och vid tiden för dödsfallet jämlikt 12 § äldre lydelsen ansetts såsom gift med honom, äger hon, även om förutsättningarna för pensionsrätt enligt 3 § 4 mom. fjärde stycket nya lydelsen icke äro för handen, rätt till änkepension enligt vad i punkt 1 ovan sägs.

3. Då fråga är om änkepension efter man, som avlidit före ikraftträdandet, skall 3 § 4 mom. andra stycket nya lydelsen tillämpas endast om de i sagda moment första stycket a) angivna förutsättningarna voro uppfyllda för juli månad 1960. Utgår änkepension för juni månad 1960 jämlikt 3 § 4 mom. andra stycket äldre lydelsen, ehuru den pensionsberättigade icke varit gift med den avlidne minst fem år, skall vid tillämpningen av 3 § 4 mom. första stycket b) anses som om äktenskap bestått under så lång tid.

4. Änkepension efter man, som avlidit före ikraftträdandet, minskas enligt bestämmelserna i 8 § äldre lydelsen. Minskning skall dock därvid

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

i första hand göras å kommunalt bostadstillägg. Änkepensionen skall, om dödsfallet inträffat under tiden den 1 juli 1958—den 30 juni 1959, utgå med minst en tredjedel och, om dödsfallet inträffat under tiden den 1 juli 1959—den 30 juni 1960, med minst två tredjedelar av det belopp, som utan minskningen skulle hava tillkommit den pensionsberättigade. Änkepension, som efter minskningen understiger en femtondel av full pension, skall ej utgå. I fall som avses i denna punkt skola 14 § 2 mom. och 16 § äldre lydelsen alltjämt gälla.

5. Äger kvinna, som för juni månad 1960 åtnjöt änkepension eller bidrag enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn, rätt till änkepension enligt de nya bestämmelserna vid deras ikraftträdande, skall hon erhålla sådan pension utan särskild ansökan. Det åligger pensionsstyrelsen att verkställa därvid erforderlig omräkning.

6. Utan hinder av vad i 38 § 1 mom. stadgas må änkepension, som sökes senast den 31 december 1960, utgå från och med den månad, varunder rätt till pension inträtt, dock tidigast från och med juli månad nämnda år.

Förslag

till

L a g**angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 1 juni 1956 (nr 264)
om höjning av folkpensioner m. m.**

Härigenom förordnas, att 1 och 2 §§ lagen den 1 juni 1956 om höjning av folkpensioner m. m.¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***1 §.**

Folkpension i form av allmän ålderspension, tilläggs pension, änke pension eller hustrutillägg skall höjas för år räknat med

280 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag eller vars hustru uppbär hustrutillägg, ävensom för *änkepensionsberättigad och för hustru, som uppbär hustrutillägg, samt*

350 kronor för annan pensionsberättigad.

Bidrag enligt lagen den 26 juli 1947 om bidrag till änkor och änklingar med barn skall höjas med 280 kronor för år.

Folkpension i form av allmän ålderspension, tilläggs pension, änke pension eller hustrutillägg skall höjas för år räknat med

455 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag eller vars hustru uppbär hustrutillägg, ävensom för hustru, som uppbär hustrutillägg, samt

600 kronor för annan pensionsberättigad.

2 §.

Vad i lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering, lagen den 30 juni 1947 om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen och lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn stadgas rörande indextillägg skall i tillämpliga delar

Vad i lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering och lagen den 30 juni 1947 om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen stadgas rörande indextillägg skall i tillämpliga delar gälla med avseende å höjning enligt förevarande

¹ Senaste lydelse av 1 och 2 §§ se SFS 1959:68.

(Gällande lydelse)

gälla med avseende å höjning enligt förevarande lag, dock att i fråga om höjning av tilläggs pension skall vid tillämpning av 8 § förstnämnda lag gälla vad som stadgas rörande indextillägg till *änkepension*.

(Föreslagen lydelse)

lag, dock att i fråga om höjning av tilläggs pension skall vid tillämpning av 8 § förstnämnda lag gälla vad som stadgas rörande indextillägg till *husrutillägg*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1960, dock att äldre bestämmelser alltjämt skola äga tillämpning i fall, då bidrag enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn utgår efter den 30 juni 1960.

Förslag

till

L a g**angående ändrad lydelse av 1 och 3 §§ lagen den 30 juni 1947 (nr 398) om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen**

Härigenom förordnas, att 1 och 3 §§ lagen den 30 juni 1947 om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***1 §.**

Kommun skall för varje kalenderår bidra till kostnaderna för pensioner enligt lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering med

d e l s viss andel, motsvarande tre tjugondels procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, av kostnaden för tilläggspensioner, *änkepensioner*, hustrutillägg och vårdtillägg, som under året utbetalats för inom kommunen mantalsskrivna pensionsberättigade, dock högst tre femtedelar av nämnda kostnad,

d e l s o c k viss andel, motsvarande en femtedels procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, av kostnaden för kommunala bostadstillägg, som under året utbetalats för pensionsberättigade, mantalsskrivna inom kommunen, dock högst tre femtedelar och lägst en fjärdedel av sagda kostnad.

Vad i första stycket stadgats om

Kommun skall för varje kalenderår bidra till kostnaderna för pensioner enligt lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering med

d e l s viss andel, motsvarande tre tjugondels procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, av kostnaden för tilläggspensioner, hustrutillägg och vårdtillägg, som under året utbetalats för inom kommunen mantalsskrivna pensionsberättigade, dock högst tre femtedelar av nämnda kostnad,

d e l s o c k viss andel, motsvarande en femtedels procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, av kostnaden för kommunala bostadstillägg, som under året utbetalats för pensionsberättigade, mantalsskrivna inom kommunen, dock högst tre femtedelar och lägst en fjärdedel av sagda kostnad.

Vad i första stycket stadgats om

¹ Senaste lydelse av 1 och 3 §§ se SFS 1959:67.

(Gällande lydelse)

kommuns skyldighet att bidra till kostnaderna för tilläggspensioner, *änkepensioner*, hustrutillägg och vårdtillägg skall avse även indextillägg till grundpensioner, *änkepensioner* och hustrutillägg.

(Föreslagen lydelse)

kommuns skyldighet att bidra till kostnaderna för tilläggspensioner, hustrutillägg och vårdtillägg skall avse även indextillägg till grundpensioner och hustrutillägg.

3 §.

Varje kommuns bidrag uträknas av pensionsstyrelsen. Därvid skall en tolfedel av pensionsberättigad årligen tillkommande tilläggspension, *änkepension*, hustrutillägg och vårdtillägg ävensom indextillägg och kommunalt bostadstillägg anses belöpa på varje månad. Angående tid och sätt för gäldande av kommunbidrag förordnar Konungen.

Varje kommuns bidrag uträknas av pensionsstyrelsen. Därvid skall en tolfedel av pensionsberättigad årligen tillkommande tilläggspension, hustrutillägg och vårdtillägg ävensom indextillägg och kommunalt bostadstillägg anses belöpa på varje månad. Angående tid och sätt för gäldande av kommunbidrag förordnar Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1960, dock att äldre bestämmelser alltjämt skola äga tillämpning i fråga om änkepension i anledning av dödsfall före ikraftträdandet.

Förslag

till

L a g

om barnpensioner

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

För barn, vars fader eller moder eller båda föräldrar avlidit, skall, om barnet är svensk medborgare och stadigvarande vistas här i riket, av allmänna medel utgå barnpension enligt vad nedan stadgas.

Adoptivbarn likställs i denna lag med den avlidnes eget barn.

Rätt till barnpension föreligger ej för barn, som är adopterat av annan än den avlidne eller dennes make, och ej heller för barn utom äktenskap, därest den avlidne enligt avtal, som är bindande för barnet, åtagit sig att till dess underhåll utgiva visst belopp en gång för alla.

2 §.

Barnpension utgår till och med den månad, under vilken barnet fyller sexton år.

3 §.

Barnpension utgör för år räknat 1 000 kronor.

4 §.

Äger barn, som är berättigat till barnpension enligt denna lag, jämväl uppbära livränta enligt 21 § lagen om yrkesskadeförsäkring eller äger barnet jämlikt annan lag eller särskild författning eller enligt Konungens förordnande uppbära motsvarande livränta, vilken bestämmes av eller utbetalas från riksförsäkringsanstalten eller bolag som avses i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, skall livräntan avdragas från barnpensionen i vad förmanerna belöpa på samma tid, dock att alltid minst en fjärdedel av pensionen skall utgivas.

5 §.

Ansökning om barnpension skall göras hos pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt, där barnets förmyndare senast blivit mantalskriven.

Finnes ej mantalsskrivningsort som ovan sagts, skall ansökning göras hos pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt där barnet stadigvarande vistas.

Ansökning göres av barnets förmyndare. Har barnavårdsman förordnats för barnet, vare ock denne behörig att göra ansökning om barnpension.

6 §.

Vad i 11 § andra stycket, 14 §, 15 § fjärde och femte styckena samt 16—18 §§ lagen om särskilda barnbidrag finnes stadgat om sådant bidrag skall i tillämpliga delar gälla beträffande barnpension enligt denna lag, dock att ansökning om barnpension med tillhörande handlingar skall av pensionsnämndens ordförande utan föregående prövning av pensionsnämnd ofördröjligen insändas till pensionsstyrelsen. Finner pensionsstyrelsen barnet vara berättigat till barnpension, skall styrelsen besluta om pensionens utbetalande.

7 §.

Konungen äger träffa överenskommelse med främmande makt i fråga om tillämpning av denna lag å personer, som icke äro svenska medborgare.

8 §.

De närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för tillämpningen av denna lag, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av pensionsstyrelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1960.

Är barn, som för juni månad 1960 åtnjutit särskilt barnbidrag enligt lagen de 26 juli 1947 (nr 530) om särskilda barnbidrag till änkers och invaliders m. fl. barn, berättigat till barnpension enligt denna lag vid lagens ikraftträdande, skall barnet erhålla sådan pension utan särskild ansökning. Det åligger pensionsstyrelsen att därvid omräkna särskilt barnbidrag till barnpension.

Utan hinder av vad som följer av 6 § må barnpension, som sökes senast den 31 december 1960, utgå från och med den månad, varunder rätt till pension inträtt.

Förslag

till

L a g

**angående ändring i lagen den 26 juli 1947 (nr 530) om särskilda barnbidrag till
änkors och invaliders m. fl. barn**

Härigenom förordnas, dels att 1 och 5 §§, 6 § 1 och 3 mom., 7, 8, 12 och 15 §§ samt 16 § 1 mom. lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels ock att lagens rubrik skall lyda som följer.

Lag om särskilda barnbidrag*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

1 §.

Till uppehälle — — — — — särskilt barnbidrag.

Särskilt barnbidrag utgår, där ej annat följer av vad nedan sägs, med 600 kronor för barn och år.

Särskilt barnbidrag utgår, där ej annat följer av vad nedan sägs, med 996 kronor för barn och år.

5 §.

Särskilt barnbidrag utgår, där ej annat följer av vad eljest stadgas i denna lag,

Särskilt barnbidrag utgår icke för barn, som är berättigat till barnpension enligt lagen om barnpensioner.

1. för barn, vars föräldrar avlidit; samt

2. för barn, vars fader eller moder avlidit, såframt vårdnaden om barnet överflyttats till särskilt förordnad förmyndare samt barnet ej stadigvarande bor tillsammans med den efterlevande av föräldrarna.

Har barnet inkomst, som ej härör från dess eget arbete och som helt eller i mera väsentlig mån kan anses täcka kostnaden för dess uppehälle och uppfostran, skall särskilt

¹ Senaste lydelse av 1 och 5 §§, 6 § 3 mom. ävensom 7 och 8 §§ se SFS 1953:105 samt av 16 § 1 mom. se SFS 1955:401.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

barnbidrag antingen ej utgå eller ock nedsättas efter vad som finnes skäligt. Såsom inkomst skall jämväl räknas underhållsbidrag samt bidragsförskott, vartill barnet må vara berättigat enligt bidragsförskottslagen.

6 §.

1 m o m. Särskilt barnbidrag utgår *jämväl*, där ej annat följer av vad eljest stadgas i denna lag,

1. för barn, vars fader avlidit;

2. för barn, vars fader åtnjuter ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag enligt lagen om folkpensionering;

3. för barn, vars moder åtnjuter sådan folkpension, då föräldrarna ej sammanleva samt modern har vårdnaden om eller stadigvarande bor tillsammans med barnet;

4. för barn, vars moder är gift med annan än barnets fader, då styvfadern åtnjuter folkpension samt modern har vårdnaden om eller stadigvarande bor tillsammans med barnet; *samt*

5. för barn utom äktenskap, beträffande vilket faderskapet ej fastställts och som fyllt tre år.

Barnbidrag enligt femte punkten må ej utgå, där i mål angående fastställande av faderskap rätten genom beslut, som må omedelbart verkställas, förpliktat den uppgivne fadern att utgiva underhållsbidrag.

3 m o m. För barn som avses i 1 mom. skall enligt vad nedan sägs särskilt barnbidrag minskas med hänsyn till försörjarens årsinkomst. Såsom försörjare anses i fråga om

1 m o m. Särskilt barnbidrag utgår, där ej annat följer av vad eljest stadgas i denna lag,

1. för barn, vars fader åtnjuter ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag enligt lagen om folkpensionering;

2. för barn, vars moder åtnjuter sådan folkpension, då föräldrarna ej sammanleva samt modern har vårdnaden om eller stadigvarande bor tillsammans med barnet; *samt*

3. för barn, vars moder är gift med annan än barnets fader, då styvfadern åtnjuter folkpension samt modern har vårdnaden om eller stadigvarande bor tillsammans med barnet.

3 m o m. För barn som avses i 1 mom. skall enligt vad nedan sägs särskilt barnbidrag minskas med hänsyn till försörjarens årsinkomst. Såsom försörjare anses i fråga om

(Gällande lydelse)

barn varom sägs i 1 mom. första stycket 1 och 3—5 barnets moder samt i fall som angives i samma stycke 2 dess fader eller, därest barnet stadigvarande vistas hos modern, denna eller, om barnet ej stadigvarande vistas hos någon av föräldrarna, den av dem som har eller senast haft vårdnaden om barnet.

Om försörjaren åtnjuter folkpension eller uppbär hustrutillägg eller skulle ägt erhålla sådan förmån, därest ej hans årsinkomst uteslutit honom från rätten därtill, skall vad i lagen om folkpensionering är stadgat rörande minskning av folkpension på grund av den pensionsberättigades årsinkomst gälla även i fråga om minskning av särskilt barnbidrag; dock skall hänsyn tagas till årsinkomsten endast i vad den överstiger belopp, vid vilket den pensionsförmån bortfaller, vartill försörjaren eljest skulle varit berättigad. *Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning i fråga om bidrag enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn.*

I annat — — — — — 4 200 kronor.
 Finnas, då — — — — — varje barn.
 Är den, — — — — — sådant bidrag.

7 §.

För barn, — — — — — sådant bidrag.

I fråga — — — — — mellan makarna.

För annat adoptivbarn än i andra stycket avses utgår barnbidrag:

1. Enligt 5 §, då adoptanten avlidit eller vårdnaden om barnet överflyttats till särskilt förordnad förmyndare och barnet ej stadigvarande bor tillsammans med adoptanten;

(Föreslagen lydelse)

barn varom sägs i 1 mom. första stycket 2 eller 3 barnets moder samt i fall som angives i samma stycke 1 dess fader eller, därest barnet stadigvarande vistas hos modern, denna eller, om barnet ej stadigvarande vistas hos någon av föräldrarna, den av dem som har eller senast haft vårdnaden om barnet.

Om försörjaren åtnjuter folkpension eller uppbär hustrutillägg eller skulle ägt erhålla sådan förmån, därest ej hans årsinkomst uteslutit honom från rätten därtill, skall vad i lagen om folkpensionering är stadgat rörande minskning av folkpension på grund av den pensionsberättigades årsinkomst gälla även i fråga om minskning av särskilt barnbidrag; dock skall hänsyn tagas till årsinkomsten endast i vad den överstiger belopp, vid vilket den pensionsförmån bortfaller, vartill försörjaren eljest skulle varit berättigad.

För annat adoptivbarn än i andra stycket avses utgår barnbidrag:

(Gällande lydelse)

2. enligt 6 §, då adoptanten ävensom, om barnet adopterats av kvinna, då dennas make åtnjuter ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag enligt lagen om folkpensionering; samt

3. enligt 6 §, om barnet adopterats av kvinna som före eller efter adoptionen ingått äktenskap, då mannen avlidit.

I fall som avses i tredje stycket 2 och 3 skall vid tillämpning av bestämmelserna i 6 § 3 mom. adoptanten anses såsom barnets försörjare.

Där ej — — — — — pensionen söktes.

8 §.

Inkomst som jämlikt 6 § 3 mom. eller 7 § fjärde stycket skall läggas till grund för beräkandet av barnbidrag uppskattas i enlighet med de grunder som i lagen om folkpensionering angivas angående beräkning av den pensionsberättigades årsinkomst; dock skall i fall som avses i 6 § 3 mom. tredje stycket hänsyn icke tagas till försörjarens makes inkomst då makarna ej sammanleva. *Såsom inkomst skall icke räknas bidrag, vartill änka må vara berättigad enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn.*

Arsinkomst avrundas — — — — — tiotal kronor.

12 §.

Den vars inkomst jämlikt 6 § 3 mom. eller 7 § fjärde stycket lagts till grund för beräkandet av barnbidrag är pliktig att till pensionsstyrelsen eller pensionsnämnd utan oskäligt dröjsmål anmäla:

1. om han ingår äktenskap eller

(Föreslagen lydelse)

1. då adoptanten ävensom, om barnet adopterats av kvinna, då dennas make åtnjuter ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag enligt lagen om folkpensionering; samt

2. om barnet adopterats av kvinna som före eller efter adoptionen ingått äktenskap, då mannen avlidit.

I fall som avses i tredje stycket skall vid tillämpning av bestämmelserna i 6 § 3 mom. adoptanten anses såsom barnets försörjare.

Inkomst som jämlikt 6 § 3 mom. eller 7 § fjärde stycket skall läggas till grund för beräkandet av barnbidrag uppskattas i enlighet med de grunder som i lagen om folkpensionering angivas angående beräkning av den pensionsberättigades årsinkomst; dock skall i fall som avses i 6 § 3 mom. tredje stycket hänsyn icke tagas till försörjarens makes inkomst då makarna ej sammanleva.

Den vars inkomst jämlikt 6 § 3 mom. eller 7 § fjärde stycket lagts till grund för beräkandet av barnbidrag är pliktig att till pensionsstyrelsen eller pensionsnämnd utan oskäligt dröjsmål anmäla:

1. om han ingår äktenskap eller

(Gällande lydelse)

om hans äktenskap upplöses genom makens död eller annorledes eller om sammanlevnaden med make upphör eller återupptages;

2. om hans, hans makes eller barnets ekonomiska förhållanden väsentligt förbättras;

3. där barnbidrag utgår enligt 6 § 1 mom. första stycket 3 eller 4, om modern skiljes från vårdnaden om barnet eller, därest barnbidrag utgår utan att modern har vårdnaden, om barnet får stadigvarande bostad annorstädes än tillsammans med modern; *samt*

4. där barnbidrag utgår enligt 6 § 1 mom. första stycket 5, om faderskapet fastställs eller uppgiven fader förpliktas utgiva underhållsbidrag till barnet.

Har barn särskilt förordnad förmyndare, åligger det denne att göra anmälan som nu sagts, om barnets ekonomiska förhållanden väsentligt förbättrats *samt*, där barnbidrag utgår enligt 5 § första stycket 2, om barnet får bostad tillsammans med fader, moder eller adoptant.

Uppbäres barnbidrag — — — — — person anmälningskyldig.

(Föreslagen lydelse)

om hans äktenskap upplöses genom makens död eller annorledes eller om sammanlevnaden med make upphör eller återupptages;

2. om hans, hans makes eller barnets ekonomiska förhållanden väsentligt förbättras; *samt*

3. där barnbidrag utgår enligt 6 § 1 mom. första stycket 2 eller 3, om modern skiljes från vårdnaden om barnet eller, därest barnbidrag utgår utan att modern har vårdnaden, om barnet får stadigvarande bostad annorstädes än tillsammans med modern.

Har barn särskilt förordnad förmyndare, åligger det denne att göra anmälan som nu sagts, om barnets ekonomiska förhållanden väsentligt förbättrats.

15 §.

Ansökning om särskilt barnbidrag skall göras:

1. om barnbidrag sökes enligt 5 § av den anledningen att barnets föräldrar, adoptant eller adoptivföräldrar avlidit, hos pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt där den sist avlidne av föräldrarna eller, om barnet varit adopterat, där

Ansökning om särskilt barnbidrag skall göras hos pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt där den, vars inkomst enligt 6 § 3 mom. eller 7 § fjärde stycket skall ligga till grund för beräkning av bidraget, eller, om bidraget skall beräknas i förhållande till makars eller sammanlevande föräldrars in-

(Gällande lydelse)

adoptanten eller den sist avlidne av adoptivföräldrarna senast varit mantalsskriven;

2. om barnbidrag sökes enligt 5 § av den anledningen att vårdnaden överflyttats till särskilt förordnad förmyndare, hos pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt där fader eller moder, från vilken vårdnaden överflyttats, vid tiden för överflyttningen var mantalsskriven; samt

3. om barnbidrag sökes enligt 6 §, hos pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt där den, vars inkomst enligt 6 § 3 mom. eller 7 § fjärde stycket skall ligga till grund för beräkning av bidraget, eller, om bidraget skall beräknas i förhållande till makars eller sammanlevande föräldrars inkomst, mannen senast blivit mantalsskriven.

Finnes ej — — — — — stadigvarande vistas.

Ansökning göres, — — — — — särskilt barnbidrag.

Ansökning, som — — — — — å denne.

Vid ansökningen — — — — — skäl godtaga.

Vad sålunda — — — — — sådant bidrag.

16 §.

1 m o m. Angående handläggning — — — för barnet.

Bestämmelserna i 38 § 1 mom. första och andra styckena, 3 mom. första, andra och fjärde styckena samt 4 mom. ävensom 39 och 41 §§ lagen om folkpensionering skola äga motsvarande tillämpning beträffande barnbidrag.

Bestämmelserna i 38 § 1 mom., 3 mom. första, andra och fjärde styckena samt 4 mom. ävensom 39 och 41 §§ lagen om folkpensionering skola äga motsvarande tillämpning beträffande barnbidrag.

Kan vid — — — — — utgivit sjukhjälp.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1960.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Det åligger pensionsstyrelsen att utan särskild ansökning i enlighet med bestämmelserna i denna lag omräkna vid lagens ikraftträdande utgående särskilt barnbidrag.

Förekommer i lag eller författning hänvisning till bestämmelse i lagen den 26 juli 1947 (nr 530) om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn, som ersatts genom bestämmelse i lagen om barnpensioner eller bidragsförskottslagen, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

Förslag

till

L a g

angående ändring i bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382)

Härigenom förordnas, att 1, 8, 13 och 17 §§ bidragsförskottslagen den 11 juni 1943¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Barn, vars — — — underhållsbidraget (bidragsförskott).

Vid tillämpningen — — — av bidraget.

Bidragsförskott må ej utgå till barn, vars föräldrar sammanbo, eller till barn, som bor tillsammans med den underhållsskyldige.

Bidragsförskott må ej utgå till barn, vars föräldrar sammanbo, eller till barn, som bor tillsammans med den underhållsskyldige, samt ej heller till barn, som är berättigat till barnpension enligt lagen om barnpensioner.

8 §.

Bidragsförskott utgår med det belopp den underhållsskyldige jämlikt rättens beslut eller enligt avtal är pliktig att utgiva till barnets underhåll, dock högst med 720 kronor för år räknat.

Bidragsförskott utgår med det belopp den underhållsskyldige jämlikt rättens beslut eller enligt avtal är pliktig att utgiva till barnets underhåll, dock högst med 996 kronor för år räknat.

13 §.

Barnavårdsnämnden har att noga vaka över att bidragsförskott kommer barnet till godo.

Har faderskapet ej fastställts beträffande barn utom äktenskap, skall vid tillämpningen av denna lag anses, att fadern genom beslut eller avtal som i 1 § sägs blivit ålagd att utgiva underhållsbidrag till barnet med 996 kronor om året från och

¹ Senaste lydelse av 1 § se SFS 1956:48 och av 8 § se SFS 1957:283.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

med den månad, under vilken barnet fyllt tre år, till och med dagen före den, då barnet fyller sexton år.

17 §.

Det åligger — — — — — fordringens indrivande.

När *synnerliga* skäl därtill föranleda, äger länsstyrelsen på framställning av barnavårdsnämnden eller av den underhållsskyldige besluta, att återkravsrätten skall eftergivas.

När *särskilda* skäl därtill föranleda, äger länsstyrelsen på framställning av barnavårdsnämnden eller av den underhållsskyldige besluta, att återkravsrätten skall eftergivas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1960.

Föreligger vid lagens ikraftträdande rätt till bidragsförskott enligt 13 § i fall där särskilt barnbidrag för juni månad 1960 utgått med tillämpning av 6 § 1 mom. första stycket 5 lagen om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn, skall bidragsförskott första gången beviljas utan särskild ansökning. Det åligger pensionsstyrelsen att lämna vederbörande barnavårdsnämnd meddelande om fall som nu sagts.

Förslag

till

Lag**angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 31 maj 1957 (nr 284) om utfyllnad av vissa underhållsbidrag**

Härigenom förordnas, att 1 och 2 §§ lagen den 31 maj 1957 om utfyllnad av vissa underhållsbidrag skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***1 §.**

Barn, vars — — — — — belopp (u t f y l l n a d s b i d r a g).
 Utfyllnadsbidrag må ej utgå till barn, vars föräldrar sammanbo, eller till barn, som bor tillsammans med den underhållsskyldige.

Utfyllnadsbidrag må ej utgå till barn, vars föräldrar sammanbo, eller till barn, som bor tillsammans med den underhållsskyldige, *samt ej heller till barn, som är berättigat till barnpension enligt lagen om barnpensioner.*

2 §.

Vad i 2—4 §§, 7 §, 11 § 1—3 mom., 12—14, 20, 21 samt 23—25 §§ bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 finnes stadgat om bidragsförskott skall i tillämpliga delar gälla beträffande utfyllnadsbidrag.

Vad i 2—4 §§, 7 §, 11 § 1—3 mom., 12, 14, 20, 21 samt 23—25 §§ bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 finnes stadgat om bidragsförskott skall i tillämpliga delar gälla beträffande utfyllnadsbidrag.

Utfyllnadsbidrag, som — — — utfyllnadsbidraget belöper.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1960.

Förslag

till

L a g

angående ändrad lydelse av 29 och 33 §§ lagen den 3 januari 1947 (nr 1)
om allmän sjukförsäkring

Härigenom förordnas, att 29 och 33 §§ lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

29 §.

Sjukhjälp i form av sjukpenning eller ersättning för sjukhusvård utgår vid varje sjukdom för högst sjuhundratrettio dagar. Den som fyllt sextiosju år eller åtnjuter *annan folkpensionsförmån än ålderspension* äger dock, för tid efter utgången av den månad då han uppnått nämnda ålder eller börjat uppbära *förmånen*, vid varje sjukdom åtnjuta sjukhjälp som nyss nämnts för högst etthundraåttio dagar, sjukpenning likväl för högst nittio dagar. Är den, som redan före sjukdomens första sjukperiod uppbär *annan folkpensionsförmån än ålderspension*, sjukpenningförsäkrad enligt 7 § första stycket, skall nämnda tid av etthundraåttio dagar ej räknas förrän från utgången av den månad, varunder han börjat uppbära dylik *förmån* med ett till följd av ändrade inkomstförhållanden ökat belopp.

Från den — — — — — minst hälften.

Vid tillämpning — — — — — nämnda tid.

Sjukhjälp i form av sjukpenning eller ersättning för sjukhusvård utgår vid varje sjukdom för högst sjuhundratrettio dagar. Den som fyllt sextiosju år eller åtnjuter *folkpension i form av invalidpension eller sjukbidrag* äger dock, för tid efter utgången av den månad då han uppnått nämnda ålder eller börjat uppbära *folkpensionen*, vid varje sjukdom åtnjuta sjukhjälp som nyss nämnts för högst etthundraåttio dagar, sjukpenning likväl för högst nittio dagar. Är den, som redan före sjukdomens första sjukperiod uppbär *invalidpension eller sjukbidrag*, sjukpenningförsäkrad enligt 7 § första stycket, skall nämnda tid av etthundraåttio dagar ej räknas förrän från utgången av den månad, varunder han börjat uppbära dylik *folkpension* med ett till följd av ändrade inkomstförhållanden ökat belopp.

¹ Senaste lydelse av 29 § se SFS 1958:457 och av 33 § se SFS 1959:585.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

33 §.

Medlem i — — — — — båda kassorna.

Avgift för sjukvårdsförsäkringen skall erläggas av medlem, vars till statlig inkomstskatt taxerade inkomst vid taxering året näst efter det år avgiften avser bestämts till minst ettusentvåhundra kronor och som icke vid utgången av sistnämnda år upphört att vara medlem eller fyllt sextiosju år och ej heller för december månad samma år ägt uppbära *folkpensionsförmån* i annan form än *ålderspension*.

Avgift för — — — — — ettusentvåhundra kronor.

Avgift för — — — — — av tjänstgöringen.

Vad i — — — — — taxerade inkomst.

Medlem, som — — — — — makens sjukförsäkringsavgift.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1960.

Bestämmelserna i 33 § äldre lydelsen skola äga tillämpning i fråga om avgifter för år 1959 och tidigare år.

Bestämmelserna i 29 § första stycket nya lydelsen skola äga tillämpning jämväl å sjukdom, som inträffat före den 1 juli 1960, såframt icke sjukhjälpstiden enligt bestämmelsernas äldre lydelse utlöpt dessförrinnan.

Förslag

till

L a g

angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 4 juni 1954 (nr 483) om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna

Härigenom förordnas, att 22 § lagen den 4 juni 1954 om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

22 §.

Undervisning och vård enligt denna lag av psykiskt efterbliven, som är inskriven eller för observation intagen vid särskola eller som är inskriven vid vårdanstalt och ej fyllt tjuguettt år, skall vara kostnadsfri, dock att landstinget eller efter Konungens bestämmande annan som driver särskola eller vårdanstalt äger att såsom ersättning för kostnaden uppbära den inskrivne tillkommande folkpension eller särskilt barnbidrag så ock allmänt barnbidrag, som enligt 7 § lagen om allmänna barnbidrag må utgå för den efterblivne. Den som sålunda uppbär folkpension skall vara skyldig att enligt de närmare föreskrifter Konungen meddelar tillhandahålla den pensionsberättigade fickpengar eller använda motsvarande belopp för ökande av hans trivsel eller eljest till hans personliga nytta.

Undervisning och vård enligt denna lag av psykiskt efterbliven, som är inskriven eller för observation intagen vid särskola eller som är inskriven vid vårdanstalt och ej fyllt tjuguettt år, skall vara kostnadsfri, dock att landstinget eller efter Konungens bestämmande annan som driver särskola eller vårdanstalt äger att såsom ersättning för kostnaden uppbära den inskrivne tillkommande folkpension, barnpension enligt lagen om barnpensioner eller särskilt barnbidrag så ock allmänt barnbidrag, som enligt 7 § lagen om allmänna barnbidrag må utgå för den efterblivne. Den som sålunda uppbär folkpension skall vara skyldig att enligt de närmare föreskrifter Konungen meddelar tillhandahålla den pensionsberättigade fickpengar eller använda motsvarande belopp för ökande av hans trivsel eller eljest till hans personliga nytta.

För vård — — — — — Konungen bestämmer.

Utän hinder — — — — — centralstyrelsen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1960.

Propositionens huvudsakliga innehåll m. m.

I propositionen föreslås betydande förbättringar i folkpensioneringen fr. o. m. den 1 juli 1960.

Ålderspensionerna samt invalidpensionernas och sjukbidragens maximibelopp föreslås höjda med 250 kr. om året för en ensam pensionär och 350 kr. för två pensionsberättigade makar. Med 9 indextillägg blir det årliga beloppet för en ensam pensionär 2 750 kr. och för två pensionsberättigade makar 4 350 kr. eller 2 175 kr. för vardera maken. Till sistnämnda belopp höjes också hustrutilläggens maximibelopp. Någon avveckling av de kommunala bostadstilläggen föreslås inte.

Nya regler föreslås beträffande änkepensionerna. Dessa skall i fortsättningen utgå med samma belopp som ålderspensionen till en ensam pensionär, varigenom de höjes med 750 kr. till 2 750 kr. Full änkepension föreslås tillkomma dels en änka, som har barn under 16 år i hemmet, och dels annan änka, som fyllt 50 år vid mannens död och varit gift med honom i minst 5 år. Om en änka utan barn i hemmet var under 50 år vid mannens död, minskas pensionen med en femtondel för varje år som ankans ålder vid mannens död understeg 50 år. Hade hon inte fyllt 36 år vid mannens frånfälle, erhåller hon ingen änkepension. Om en änka inte längre har något barn under 16 år i hemmet, skall vid bedömandet av hennes rätt till full eller reducerad pension anses som om mannen avlidit, då yngsta barnet fyllde 16 år eller då änkan eljest upphörde att ha barn under nämnda ålder i hemmet.

En änka, som får sin pension indragen på grund av omgifte och därefter ånyo blir änka inom 5 år, skall enligt förslaget kunna återinträda i rätten till änkepension efter den förste mannen.

Till kvinnor, som blir änkor efter utgången av juni 1960, utges de nya änkepensionerna utan inkomstprövning, medan inkomstprövning enligt nuvarande regler tillämpas beträffande pensioner till änkor, vilkas män avlidit före den 1 juli 1960. Om mannens dödsfall inträffat under tiden den 1 juli 1959—den 30 juni 1960 eller den 1 juli 1958—den 30 juni 1959, skall dock alltid utgå — såsom ett garantibelopp utan inkomstprövning — i förra fallet minst $\frac{2}{3}$ och i senare fallet minst $\frac{1}{3}$ av änkepensionen.

De nya änkepensionsreglerna beräknas den 1 juli 1960 bli tillämpliga på omkring 62 000 kvinnor, av vilka 34 000 förut helt saknat rätt till förmåner från folkpensioneringen.

Propositionen innehåller vidare förslag om att barnpensioner å 1 000 kr. om året skall utan inkomstprövning utgå till alla barn under 16 år, som mist sin fader eller moder eller båda föräldrarna. Omkring 14 000 barn, som nu har särskilt barnbidrag, får i stället barnpension, och därutöver beräknas 49 000 barn erhålla sådan pension.

Maximibeloppet för återstående särskilda barnbidrag, till antalet omkring 13 500, föreslås höjt till 996 kr. Samma belopp skall enligt förslaget bli maximum för bidragsförskott.

För budgetåret 1960/61 beräknas statens merkostnader på grund av förslagen bli 306 milj. kr., varav 195 milj. kr. för standardhöjningen, 51 milj. kr. för änkepensionsreformen och 60 milj. kr. för barnpensionsreformen. Kommunernas kostnader beräknas öka med 25 milj. kr. för standardhöjningen och 38 milj. kr. för änkepensionsreformen, medan barnpensionsreformen inte medför någon kostnadsökning för kommunerna.

I det följande kommer av propositionens innehåll i allmänhet att redovisas endast de huvudsakliga delarna av vad *föredragande departementschefen, statsrådet Nilsson*, yttrat. Beträffande övriga delar av propositionen, såsom redogörelsen för gällande bestämmelser, redogörelserna för de till grund för propositionen framlagda förslagen av 1958 års besparingsutredning och 1958 års socialförsäkringskommitté samt remissyttrandena över dessa förslag, hänvisas till propositionen.

De i motionerna framställda yrkandena kommer att redovisas i det följande, varje yrkande i anslutning till det avsnitt vartill det närmast är att hänföra.

Beträffande de skäl som åberopats till stöd för motionsyrkandena får utskottet, i den mån redogörelse härför icke kommer att lämnas i det följande, hänvisa till *motionerna II:11, II:391, II:714, II:717, II:713, I:576, II:718, I:578, II:715, II:709, II:710, II:711 och II:712*.

Standardhöjning av folkpensionerna och finansiering av därmed förenade kostnader, m. m.

Departementschefen:

Då jag nu övergår till att behandla de omedelbart förestående reformerna inom folkpensioneringen vill jag först uttrycka min glädje över att det visat sig möjligt att föreslå dels en betydande allmän standardhöjning av folkpensionerna, dels en höjning och utvidgning av familjepensionsförmånerna. Vid den tidpunkt, då den i arbetslivet verksamma generationen genom tilläggspensioneringens införande fått sin trygghet inför framtiden kraftigt utbyggd, har det framstått som särskilt angeläget att bereda de redan pensionerade en väsentlig förbättring av levnadsvillkoren.

Riksdagen enade sig 1958 om programmet för folkpensionernas utveckling under en tioårsperiod och uttalade sig för sådana höjningar, att pensionen -- varvid bostadstillägget inte medräknades -- skulle höjas från 2 250 kr. om året till 3 600 kr. år 1968 för en ensam pensionär. Beloppet

för två makar, sammanlagt 3 600 kr., skulle höjas till 5 400 kr. år 1968. Beloppen för 1968 var beräknade i 1957 års penningvärde. Som ett första steg genomfördes en höjning från den 1 juli 1958, som motsvarade 150 kr. om året för en ensam pensionär och 240 kr. för två makar sammanlagt.

Den höjning, som jag nu förordar till genomförande fr. o. m. juli 1960, innebär att nu ett större steg tas än 1958. Jag föreslår nämligen, att den allmänna ålderspensionen och invalidpensionens maximibelopp höjes med 250 kr. per år räknat för ensam pensionär och med 350 kr. för två makar. För änkepensionerna och övriga familjeförmåner föreslår jag i det följande ytterligare förbättringar.

Jag vill redan nu förutskicka, att den av mig förordade folkpensionsreformen innebär en kostnadsökning med ca 369 milj. kr. om året, varav 306 milj. kr. faller på staten och 63 milj. kr. på kommunerna. Det är i själva verket så, att vid inget tillfälle sedan den nuvarande folkpensioneringens införande år 1948 en så kostnadskrävande reform genomförts.

Med hänsyn till den offentliga debatt som förts om folkpensionshöjningens storlek vill jag här erinra om vad som förekommit i denna fråga sedan 1957, då allmänna pensionsberedningen framlade sitt förslag om förbättrad pensionering.

Statsmakternas ställningstagande rörande den framtida pensionsnivån liksom beslutet om 1958 års pensionshöjning grundade sig på allmänna pensionsberedningens förslag. När det gällde den fortsatta takten i folkpensionshöjningen föreslog beredningen att en betydande höjning, 700 kr. för en ensam pensionär och 820 kr. för två pensionsberättigade makar, skulle företagas år 1960 och att därefter höjningar med lägre, årligen lika stora belopp skulle äga rum ettvarvt av åren 1962, 1964, 1966 och 1968. Enligt pensionsberedningen skulle emellertid pensionshöjningen förknippas med en minskning av de kommunala bostadstilläggen med belopp motsvarande hälften av varje pensionshöjning. Beredningens av statsmakterna gillade förslag angående pensionsnivån år 1968 innebär, att två pensionsberättigade makar tillsammans skall få 50 procent mer än som tillkommer en ensam pensionär, under det att två makar nu får 60 procent mer än en ensam folkpensionär. Enligt beredningsförslaget skulle ändringen i förhållandet mellan pensionsbeloppen för en ensam och två gifta pensionärer genomföras i samband med 1960 års höjning.

Statsmakterna har dock inte anslutit sig till vad allmänna pensionsberedningen föreslagit om takten i folkpensionshöjningarna fram till år 1968. Enligt beslutet vid 1957 års riksdag om folkomröstning i pensionsfrågan intogs i den gemensamma ingressen till röstsedlarna en deklaration om de framtida folkpensionsförbättringarna, vari angavs målet år 1968 men inte takten för höjningarnas genomförande.

Vid 1958 års A-riksdag uttalade särskilda utskottet i sitt utlåtande nr 1 enhälligt, att utskottet inte fann det lämpligt att riksdagen band sig i fråga

om storleken av de olika höjningarna under åren fram till 1968. Vid varje höjning av pensionsnivån borde enligt utskottets mening möjlighet föreligga för statsmakterna att bestämma höjningens storlek med hänsyn till den statsfinansiella och samhällsekonomiska situationen. Utskottet uttalade dock, att den av pensionsberedningen föreslagna särskilt kraftiga höjningen år 1960 borde undvikas och en jämnare successiv höjning eftersträvas. Detta uttalande godkändes av riksdagen utan att ändringsyrkanden framställdes. Vidare förordade utskottet, att förändringen av storleksförhållandet mellan pensionsbeloppen för två gifta pensionärer och för en ensam borde genomföras successivt. Till frågan om avveckling av de kommunala bostadstilläggen ansåg sig utskottet inte då böra ta ställning. På den sistnämnda punkten förelåg reservationer. Riksdagen godtog utskottets uttalanden och förslag.

Även vid 1959 års riksdag var frågan om takten i folkpensionshöjningarna fram till år 1968 uppe till behandling. Vid anmälan av propositionen nr 100 med förslag till lag om försäkring för allmän tilläggspension, m. m. anslöt jag mig till den åsikt om takten i folkpensionshöjningarna, som uttryckts i de anförda utskottsuttalandena vid 1958 års A-riksdag. I anledning av propositionen väcktes motioner, av vilka ett par bl. a. berörde nämnda spörsmål. I sitt utlåtande (nr 1) över propositionen och motionerna hänvisade särskilda utskottet till det förutnämnda uttalandet från 1958 att det vid varje ytterligare höjning av pensionsnivån bör föreligga möjligheter för statsmakterna att bestämma höjningarnas storlek med hänsyn till den statsfinansiella och samhällsekonomiska situationen. Utskottet förutsatte vidare, att man — även om det med hänsyn till svårigheterna att för någon längre tid framöver förutse konjunkturutvecklingen och övriga på frågans bedömning inverkan omständigheter kan föreligga vanskligheter när det gäller ställningstaganden på längre sikt i de avseenden det här är fråga om — på ansvarigt håll tillvaratar alla de möjligheter som står till buds för en konkret planering rörande den tänkbara takten i den beslutade folkpensionshöjningens genomförande. Dessa utskottets uttalanden, mot vilka någon reservation inte förelåg, godkändes av riksdagen. Dessutom har, såsom framgår av vad jag inledningsvis anført, besparingsutredningen gjort vissa uttalanden om takten i folkpensionsförbättringarna.

Som jag förut nämnt har förutsättningar nu befunnits föreligga för en betydande standardhöjning av folkpensionerna. Enligt mitt förslag bör ålderspensionerna höjas med 250 kr. om året för en ensam folkpensionär och med 350 kr. för två pensionsberättigade makar. Motsvarande höjning föreslås också av invalidpensionernas och sjukbidragens maximitbelopp, varjämte höjningen också skall komma till synes på änkepensionerna. Liksom vid 1958 års standardhöjning av folkpensionerna bör hustrutilläggen höjas med samma belopp som pensionen för envar av två makar. Genom en höjning av föreslagen storlek kommer ålderspensionens

årsbelopp, om man räknar med ett nytt indextillägg, att från och med den 1 juli 1960 uppgå till 2 750 kr. för en ensam pensionär och 4 350 kr. för två pensionsberättigade makar. Maximibeloppen för invalidpension och sjukbidrag blir desamma, och full änkepension enligt de av mig i det följande förordade reglerna kommer att utgå med samma belopp som ålderspensionen till en ensam pensionär. Folkpension till en man och hustrutillägg till hans hustru kan maximalt uppgå till det nyss för två pensionsberättigade makar angivna beloppet. Det är att märka, att till dessa belopp kan komma kommunala bostadstillägg på samma sätt som hittills. Någon reduktion av de kommunala bostadstilläggen i enlighet med vad allmänna pensionsberedningen på sin tid föreslog bör nämligen som jag tidigare framhållit inte komma ifråga.

Allmänna pensionsberedningens förslag om en successiv höjning av folkpensionerna till 3 600 kr. för en ensam pensionär och 5 400 kr. för två pensionsberättigade makar år 1968 var förbundet med förslag om viss höjning av folkpensionsavgiften. Enligt förslaget borde avgiften höjas till 4 procent fr. o. m. år 1959 och till 5 procent fr. o. m. år 1961. Därefter kunde en höjning till 6 procent övervägas. Höjningen till 4 procent beslöts år 1958. Besparingsutredningen föreslår nu i likhet med allmänna pensionsberedningen en ytterligare höjning till 5 procent fr. o. m. 1961. Frågan om sättet för folkpensioneringens finansiering är emellertid för närvarande föremål för utredning genom en av chefen för finansdepartementet enligt bemyndigande den 20 november 1959 tillkallad utredningsman. Innan resultatet av denna utredning föreligger synes det inte lämpligt att ta ställning till frågan om höjning av folkpensionsavgiften.

Motioner

I *motionerna I:19 och II:11* samt i *motionen II:709* hemställes, att standardhöjningen av folkpensionerna måtte ske med de av allmänna pensionsberedningen föreslagna beloppen. Yrkandena, som är närmare preciserade i den sistnämnda motionen, lyder:

»att riksdagen måtte besluta att Förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 1 juni 1956 (nr 264) om höjning av folkpensioner m. m. i Kungl. Maj:ts proposition nr 75 må beträffande 1 § erhålla följande lydelse:

Folkpension i form av allmän ålderspension, tilläggspension, änkepension eller hustrutillägg skall höjas för år räknat med

690 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag eller vars hustru uppbär hustrutillägg, ävensom för hustru, som uppbär hustrutillägg, samt

1 050 kronor för annan pensionsberättigad.»

I motionerna I:573 och II:714 hemställas,

»I. att riksdagen vid behandling av propositionen nr 75 måtte besluta,
a) att utöver vad som föreslås i propositionen ålderspensionerna samt invalidpensionernas och sjukbidragens maximibelopp inom folkpensioneringen med verkan från den 1 januari 1961 må höjas med 250 kronor om året för ensam pensionär och 350 kronor för två pensionsberättigade makar;

c) att folkpensionsavgiften från den 1 januari 1961 skall utgå med 5 procent av den taxerade inkomsten enligt i övrigt nu gällande bestämmelser; samt

II. att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till enligt ovan erforderlig författningstext.»

I motionerna I:577 och II:718 hemställas, att riksdagen måtte dels (yrkandet under 1) avslå förslaget om standardhöjning i vad avser hustrutillägg,

dels (yrkandena under 5) »beträffande det kommunala bostadstillägget besluta,

a) att sådant tillägg icke skall utgå till änkepensionsberättigad, som icke skulle ha varit berättigad till änkepension enligt äldre bestämmelser,

b) att ökning av standardtillägg till annan änkepensionsberättigad samt eventuell standardhöjning av hustrutillägg i sin helhet skall avräknas från kommunalt bostadstillägg,

c) att ökning av standardtillägg till allmän ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag skall avräknas från kommunalt bostadstillägg med hälften,

d) att kostnadsökning som kan orsakas av beslut om nya grunder för kommunala bostadstillägg icke skall föranleda något bidrag från staten»,

dels ock (yrkandet under 7) besluta, att folkpensionsavgiften fr. o. m. ingången av år 1961 skall utgöra 4,5 procent av den taxerade inkomsten, dock högst 675 kr.

I motionerna I:578 och II:716 (yrkandet under 3) hemställas, att riksdagen måtte ge Kungl. Maj:t till känna vad i motionerna anförts i fråga om folkpensionsavgiften. Motionerna innehåller härutinnan följande.

Folkpensioneringen bör betraktas som en av våra viktigaste sociala försäkringar. Med hänsyn härtill har det vid frågans tidigare behandling ansetts naturligt, att samtidigt med folkpensionsförmånernas ökning en höjning finge ske av folkpensionsavgiften. Allmänna pensionsberedningen intog sålunda enhälligt denna ståndpunkt. Besparingsutredningen, vars förslag i fråga om folkpensionernas standardförbättring nu framlägges i propositionen, förordade likaledes enhälligt, att folkpensionsavgiften i samband med folkpensionernas förbättring skulle höjas till 5 procent fr. o. m. år 1961.

Under hänvisning till att utredning sedan i höstas pågår om folkpensionsavgiftens konstruktion genom av finansministern tillkallad utredningsman anmäler socialministern nu, att han inte anser det lämpligt att ta

ställning till frågan om höjning av folkpensionsavgiften. Ståndpunkten innebär att de ökade folkpensionskostnaderna tills vidare skall täckas helt med skattemedel.

Vi har i tidigare motion till årets riksdag framhållit, att vi anser det i princip rimligt och väl motiverat, att folkpensionen i ökad grad göres till en försäkring och att alltså medborgarna bidrar till finansieringen av de ökade förmånerna från folkpensioneringen genom en höjning av folkpensionsavgiften. Vi har intet att erinra mot en allsidig översyn av frågan om folkpensionsavgiftens konstruktion. Men som vi även framhöll synes såvitt budgetläget kan bedömas, en avgiftshöjning med ett belopp som motsvarar 1 procent enligt gällande system bli erforderlig, därest omsättningskatten avskaffas från 1 januari 1961.

Enligt uppgift beräknas utredningen om folkpensionsavgiftens konstruktion bli färdig under vårens lopp. Vid sådant förhållande förordar vi att årets riksdag senare måtte få tillfälle att ta ställning till frågan om folkpensionsavgiften.

Vi vill här understryka vårt tidigare uttalande att en täckning av folkpensionskostnadernas stegring genom höjning av den särskilda folkpensionsavgiften utgör en för folkpensionärerna bättre garanti för genomförandet av höjningen av folkpensionerna under 1960-talet än finansiering i ökad grad genom skattemedel.

Utskottet

Då riksdagen 1958 tog ställning till huvuddragen av folkpensionernas framtida utformning, anslöt den sig till ett av allmänna pensionsberedningen framlagt förslag att folkpensionen 1968 skulle uppgå till 3 600 kronor för ensam pensionär och 5 400 kronor för två pensionsberättigade makar. Pensionsberedningens förslag upptog även frågan om den takt i vilken pensionerna lämpligen borde höjas för att den föreslagna pensionsnivån skulle uppnås. Sålunda borde höjningar företagas vartannat år med början 1958, vilka skulle vara i stort sett lika stora utom 1960, då en särskilt kraftig höjning om 700 kronor för ensam pensionär och 820 kronor för makar skulle äga rum. Vidare hade pensionsberedningen föreslagit att höjningarna 1960 och därefter skulle med hälften avräknas på utgående kommunala bostadstillägg.

Riksdagen fann emellertid inte lämpligt att binda sig i fråga om takten i pensionshöjningarna utan uttalade att vid varje framtida höjning av pensionsnivån möjlighet borde föreligga att bestämma höjningens storlek med hänsyn till den statsfinansiella situationen. Riksdagen framhöll dock att den av pensionsberedningen föreslagna särskilt kraftiga höjningen 1960 borde undvikas och en jämnare successiv höjning eftersträvas. I fråga om förslaget att viss del av pensionshöjningarna skulle avräknas på de kommunala bostadstilläggen anslöt sig riksdagen till en av föredragande departementschefen uttalad uppfattning, att man först sedan principerna för tilläggspensioneringens uppbyggnad fastslagits av statsmakterna kunde ta ställning till de inkomstprövade förmånerna.

Uttalandena om en jämnare takt i fråga om höjningarna av pensionsnivån var enhälliga och bekräftades, då pensionsfrågan ånyo behandlades vid 1959 års riksdag. I enlighet härmed har i föreliggande proposition framlagts förslag till höjning av folkpensionen med 250 kronor för ensam pensionär och med 350 kronor för makar. Förslaget, som överensstämmer med vad 1959 års besparingsutredning på grundval av nämnda uttalanden förordat, är inte kombinerat med avräkning å de kommunala bostadstilläggen.

I *motionerna I: 19 och II: 11* samt i *motionen II: 709* har hemställts, att höjningen i stället måtte ske med de av pensionsberedningen föreslagna beloppen, 700 kronor respektive 820 kronor. Till skillnad från pensionsberedningen anser motionärerna dock, att någon avräkning å de kommunala bostadstilläggen icke bör ske.

Enligt utskottets mening utgör propositionens förslag en lämplig avvägning med hänsyn till önskemålet om en jämnare takt i pensionshöjningarna och till att de kommunala bostadstilläggen lämnas orubbade. Härtill kommer att redan de i propositionen föreslagna höjningarna är utomordentligt kostnadskrävande, varför en större höjning inte kan anses försvarlig med hänsyn till de begränsade statsfinansiella resurserna. Motionärerna har inte anvisat någon godtagbar väg att täcka de ytterligare kostnader deras förslag skulle medföra. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandena.

I *motionerna I: 577 och II: 718* har hemställts, att den föreslagna standardhöjningen inte skall omfatta hustrutilläggen. Härutinnan har motionärerna anknutit till en av allmänna pensionsberedningen framförd tanke, att standardhöjningarna 1958 och därefter icke borde beröra dessa tillägg. Skälet härför var, att beredningen ansåg det i viss mån önskvärt att slopa inkomstprövningen av hustrutilläggen och att genomförandet härav kunde försvåras därest tilläggen nådde en alltför hög nivå. I propositionen i pensionsfrågan 1958 anslöt sig föredragande departementschefen inte till denna tanke utan föreslog samma standardhöjning beträffande hustrutilläggen som i fråga om övriga pensionsförmåner. Detta förslag godtogs av riksdagen. Att under sådana förhållanden nu utesluta hustrutilläggen från standardhöjningarna bör enligt utskottets mening inte ske utan starkt vägande skäl. Några sådana anser emellertid utskottet icke föreligga. Tvärtom talar mycket för att pensionsnivån bibehålles i princip lika för å ena sidan makar, som båda är ålderspensionärer, och å andra sidan makar, av vilka den ena är ålderspensionär och den andra uppbär hustrutillägg. Vidare må framhållas att någon risk icke kan anses föreligga för att makarnas pensionsnivå skulle bli för hög på grund av hustrutillägg, då detta utgår efter inkomstprövning. Utskottet avstyrker följaktligen förevarande motionsyrkande.

I *motionerna I: 573 och II: 714* har hemställts om en ytterligare standardhöjning med 250 kronor för ensam pensionär och 350

kronor för två pensionsberättigade makar från och med den 1 januari 1961. Till täckande av de kostnader detta förslag beräknas medföra har motionärerna förordat en höjning av folkpensionsavgiften med en procent från och med nämnda dag, därvid avgiften skulle uttagas efter i princip samma regler som för närvarande.

Frågan om höjning av folkpensionsavgiften behandlas jämväl i *motionerna I: 577 och II: 719* samt i *motionerna I: 578 och II: 716*. I de förstnämnda båda motionerna har yrkats att folkpensionsavgiften skall med verkan från och med den 1 januari 1961 höjas med 0,5 procent. De sistnämnda båda motionerna innehåller yrkande om att riksdagen måtte ge Kungl. Maj:t tillkänna vissa i motionerna gjorda uttalanden rörande folkpensionsavgiften. Härutinnan har i motionerna anförts bl. a. att, såvitt budgetläget kan bedömas, en avgiftshöjning med ett belopp som motsvarar en procent enligt gällande system synes bli erforderlig, därest omsättningskatten avskaffas från och med den 1 januari 1961. Vidare hävdas i motionerna, att en täckning av folkpensionskostnadernas stegring genom höjning av den särskilda folkpensionsavgiften utgör en för folkpensionärerna bättre garanti för genomförandet av höjningen av folkpensionerna under 1960-talet än finansiering i ökad grad genom skattemedel.

Huvuddelen av kostnaderna för folkpensioneringen bestrides av staten. Härför tillgodogör sig staten folkpensionsavgifterna. Dessa, som numera uppgår till cirka 1 000 milj. kronor om året, täcker knappt hälften av statens utgifter för folkpensioneringen. Återstoden täckes i huvudsak genom skattemedel. Det kan nämnas, att statens utgifter till folkpensioneringen, därest de i propositionen framlagda förslagen genomföres, beräknas för budgetåret 1960/61 uppgå till drygt 2 400 milj. kronor.

Folkpensionsavgiften utgår i princip med fyra procent på den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten, dock ej på inkomst under 1 200 kronor och ej heller på inkomst, i den mån den överstiger 15 000 kronor. Inkomstgränsen vid 15 000 kronor gäller även i fråga om äkta makars avgifter; makarnas sammanlagda avgifter är sålunda maximerade till fyra procent av 15 000 kronor. Folkpensionsavgiften får enligt gällande beskattningsregler avdragas i deklarationen vid såväl den statliga som den kommunala inkomsttaxeringen. Uppbördens av avgifter sker i samband med uppbörden av de allmänna skatterna, och det synes från flera synpunkter motiverat att jämställa avgiften med en skatt. Emellertid skiljer sig folkpensionsavgiften från de allmänna skatterna så till vida, att den till följd av nämnda regler för dess beräkning och för dess behandling i taxeringshänseende verkar starkt regressivt, d. v. s. nettoavgiften (avgiften minskad med besparingen i skatt) blir procentuellt mindre ju högre inkomsten är.

I slutet av 1959 tillkallades en särskild utredningsman med uppgift att utreda frågan om sättet för folkpensioneringens finansiering och därmed sammanhängande spörsmål. I direktiven för utredningen har framhållits

bl. a., att reglerna för beräkning av folkpensionsavgift och för avgiftens behandling i taxeringshänseende gör att folkpensionsavgiften inte kan bedömas isolerad från skattesystemet. Det påpekas vidare i direktiven, att en höjning av folkpensionsavgiften utan en samtidig justering av skattesystemets utformning innebär en förskjutning i finansieringsbördan från de större till de mindre inkomsttagarna.

Enligt utskottets mening bör ett ställningstagande till frågan om folkpensionsavgiftens storlek lämpligen anstå till dess resultaten av pågående utredningsarbete föreligger. Utskottet avstyrker därför de i motionerna I: 573 och II: 714 samt motionerna I: 577 och II: 718 framställda yrkandena om höjning av folkpensionsavgiften ävensom yrkandet i motionerna I: 578 och II: 716, att riksdagen nu måtte uttala sig angående behovet och önskvärdheten av framtida höjningar av folkpensionsavgiften.

Vad så angår yrkandet i motionerna I: 573 och II: 714 om ytterligare standardhöjning den 1 januari 1961 har såsom skäl härför återopats allmänna pensionsberedningens förslag om en särskilt stor sådan höjning 1960. Till detta vill emellertid utskottet erinra om den enighet, med vilken de fyra största partierna vid behandlingen av pensionsfrågan vid 1958 och 1959 års riksdagar uttalat att pensionsberedningens förslag i detta hänseende borde frångås och en jämnare takt i pensionshöjningarna eftersträvas. Vidare bör bringas i erinran, att 1959 års besparingsutredning, vilken hade parlamentarisk sammansättning, i anledning av nämnda uttalanden förordat en standardhöjning med de belopp propositionen innehåller. Med hänsyn härtill kan utskottet icke tillstyrka detta motionsyrkande.

I motionerna I: 577 och II: 718 yrkas, att de föreslagna standardhöjningarna helt eller delvis skall avräknas å kommunalt bostadstillägg samt att av kommunerna beslutade nya grunder för sådant tillägg icke skall föranleda bidrag från staten. Vidare hemställes i motionerna, att sådant tillägg icke måtte utgå till änka, som icke skulle ha varit berättigad till änkepension enligt nu gällande bestämmelser.

Beslutanderätten rörande de kommunala bostadstilläggen är helt överlämnad till kommunerna, vilka således själva bestämmer såväl förmånernas storlek som de grunder efter vilka tilläggen skall utgå. Dock skall tilläggen vara föremål för inkomstprövning enligt folkpensioneringslagen. Inkomstprövningen sker efter samma regler som för andra inkomstprövade folkpensionsförmåner.

Beträffande finansieringen av de kommunala bostadstilläggen gäller, att kommunerna bidrager härtill med ett procenttal, vars storlek är satt i relation till antalet skattekronor per innevånare i kommunen (2 procent per skattekrona). Kommunens bidrag är dock maximerat till 60 procent av utgivna tillägg. Övriga inkomstprövade förmåner finansieras efter i stort sett liknande regler.

Utvecklingen inom folkpensioneringen går för närvarande mot ett avskaffande av de inkomstprövade förmånerna. Sålunda föreslås i föreliggande proposition att inkomstprövningen i fråga om änkepensionerna i princip skall slopas. Inom 1958 års socialförsäkringskommitté pågår utredning om invalidpensioneringens utformning, vilken även syftar till att avskaffa inkomstprövningen. Därest jämväl denna utredning leder till positivt resultat, kvarstår av de inkomstprövade förmånerna de kommunala bostadstilläggen, hustrutilläggen samt änkepensionerna i övergångsfallen. Avvecklingen av inkomstprövningen inom stora delar av folkpensioneringen aktualiserar frågan om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun och därmed också frågan om den slutgiltiga utformningen av grunderna för de inkomstprövade förmånerna. Socialförsäkringskommitténs uppdrag innefattar emellertid även att utreda frågan om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun. Med hänsyn härtill bör prövningen av de i motionerna aktualiserade frågorna anstå. Utskottet avstyrker därför förevarande motionsyrkanden.

Änkepensioner

Departementschefen:

Vid utarbetandet av förslaget till förbättring av folkpensioneringens familjeförmåner har 1958 års socialförsäkringskommitté utgått från de ställningstaganden, som gjordes av 1958 års A-riksdag. Det familjeskydd, som folkpensioneringen för närvarande bereder, innefattar följande former av förmåner, vilka alla är inkomstprövade, nämligen änkepension, änke- och änklingsbidrag samt särskilda barnbidrag. Vad angår änkepensionen innebar riksdagens ställningstagande bl. a., att dylik pension, som nu utgår med högst samma belopp som ålderspensionen till envar av två pensionsberättigade makar, skulle höjas till beloppet för en ensam pensionär och att pensionen till kvinnor, som blivit änkor efter den 30 juni 1960, inte skulle inkomstprövas.

Socialförsäkringskommittén har inte ifrågasatt något annat än att inkomstprövningen av änkepensionen skall, såsom riksdagen uttalat sig för, slopas i fall som inträffar efter den 30 juni 1960. Jag finner också för egen del, att de nya änkepensionsreglerna bör följa riksdagens ställningstagande i detta avseende liksom att oreducerad änkepension i enlighet med riksdagens uttalande till beloppet bör överensstämma med ålderspensionen för en ensam pensionär. Som förut nämnts uppgår då änkepensionen fr. o. m. juli 1960 till 2 750 kr.

Oreducerad änkepension bör, såsom kommittén föreslår i anslutning till den av 1958 års A-riksdag intagna ståndpunkten, utgå till änka, som har barn under en viss ålder i hemmet, ävensom till änka, som fyllt 50 år vid den tidpunkt då mannen avled eller då hon upphörde att vara berättigad till full änkepension på grund av förekomsten av barn i hemmet. För

änka, som inte fyllt 50 år vid nämnda tidpunkt, bör pensionen reduceras med en femtondel för varje år, varmed det antal år som änkan fyllt vid den avgörande tidpunkten understiger 50. Härav följer att en änka, som inte fyllt 36 år vid tidpunkten i fråga, inte erhåller någon änkepension.

När det gäller reducerad änkepension till yngre änkor utan barn innebär socialförsäkringskommitténs förslag, att årliga sådana pensioner skall utgå även till änkor som är i åldern 36—39 år vid mannens död eller den tidpunkt då förekomsten av barn i hemmet upphör att kvalificera till oreducerad pension. Detta betyder en avvikelse i förhållande till allmänna pensionsberedningens förslag, enligt vilket pensionen i dylika fall borde utbytas mot engångsbelopp. Under remissbehandlingen av socialförsäkringskommitténs förslag har i ett par yttranden ifrågasatts värdet av att utge så små årliga pensioner, som det här blir fråga om.

De årliga änkepensionerna till en barnlös änka, som var 36 år vid mannens död, kommer enligt kommittéförslaget att utgöra $\frac{1}{15}$ av full pension. För varje ytterligare år som änkan fyllt vid mannens frånfälle tillkommer $\frac{1}{15}$ av full änkepension. Vid ett oreducerat änkepensionsbelopp av 3 600 kr. kommer alltså pensionen till en änka, som var 36, 37, 38 resp. 39 år vid änkeblivandet, att uppgå till 240, 480, 720 resp. 960 kr., vilket med inemot 80 procent överstiger de pensionsbelopp, som allmänna pensionsberedningen räknade med då den föreslog deras utbytande mot engångsbelopp. Även om pensioner till de lägre av dessa belopp inte fyller så stor uppgift måste man emellertid, som socialförsäkringskommittén framhåller, beakta att de i framtiden i regel kommer att utgå jämsides med tilläggs pensioner, som inte reduceras med hänsyn till änkans ålder vid änkeblivandet eller motsvarande tidpunkt. På grund härav och då rätt svårlösta problem uppkommer i samband med utgivandet av engångsbelopp såsom ersättning för löpande pensioner, finner jag den av kommittén förordade ordningen vara att föredraga.

Då en med vissa femtondelar reducerad änkepension utgår bör, såsom kommittén föreslagit, reduktionen omfatta även standard- och indextilllägg. I fråga om de kommunala bostadstilläggen har kommittén ansett att någon motsvarande reduktion inte bör följa automatiskt utan får bli beroende på om vederbörande kommun beslutar att reduktionsregeln skall tillämpas för bostadstillägg, som utgår i kommunen. Lämpligheten av att kommunernas handlingsfrihet på detta sätt lämnas obeskuren har inte bestritts i remissyttrandena, och jag ansluter mig också till kommitténs uppfattning. Kommunernas nuvarande grunder för kommunala bostadstillägg är uppenbarligen inte utformade med tanke på att reglera i vad mån tillägg skall utgivas till änkepensioner av den typ, som de på grund av femtondelsregeln reducerade änkepensionerna utgör exempel på. Det synes därför lämpligt att kommunerna snarast tar ställning till det läge, som uppkommer vid genomförande av de nu förordade änkepensionsreglerna.

Som förut nämnts kommer änkepensioner inte att utgå till änka utan barn, som var yngre än 36 år vid mannens frånfälle eller då hon upphörde att vara pensionsberättigad på grund av att hon hade barn i hemmet. Socialförsäkringskommittén, som enligt sina direktiv haft att pröva lämpligheten av att engångsbelopp från folkpensioneringen utgår i dylika fall, finner att frågan om stöd åt denna grupp av änkor bör lösas inom ramen för arbetsmarknadsstyrelsens verksamhet. Kommitténs uppfattning delas av arbetsmarknadsstyrelsen, och från övriga remissorgans sida har några invändningar inte heller gjorts. Även enligt min mening är den lämpliga formen för att hjälpa sådana änkor över de särskilda omställningssvårigheterna i samband med änkeblivandet att finna i den stödverksamhet genom utbildningsbidrag och näringshjälp, som handhaves av arbetsmarknadsorganen.

I fråga om förutsättningarna för oducerad änkepension till yngre änkor med barn har vid 1958 års A-riksdag endast angivits, att änkan skulle ha barn under 19 år i hemmet. Detta kortfattade uttryckssätt förutsatte givetvis att en närmare precisering skulle göras vid lagstiftningens utformning. Såsom socialförsäkringskommittén föreslagit bör med barn avses samma kategorier av barn som i den nuvarande lagen om änke- och änklingsbidrag. Till barn som kan grunda pensionsrätt för änkan bör alltså även i fortsättningen räknas makarnas gemensamma barn eller adoptivbarn, endera makens barn eller adoptivbarn och barn, som ej är någondera makens barn eller adoptivbarn men står under ankans vårdnad, allt givetvis under förutsättning att övriga i det följande behandlade villkor uppfylles.

Bestämningen »barn i hemmet» och den åldersgräns för barnet, som bör gälla, står i nära samband med varandra. Givet är att åldersgränsen inte bör dragas så att det i ett större antal fall kan antagas att barnet lämnat hemmet innan åldersgränsen uppnås. I händelse så är förhållandet uppstår svårigheter att avgöra, huruvida barnet alltjämt vistas i hemmet, och fres-telserna att lämna oriktiga uppgifter om barnets bostadsförhållanden blir stora. Åldersgränsen synes därför böra sökas i anslutning till den ålder då flertalet barn träder ut i förvärvslivet och inte längre är på samma sätt som förut beroende av föräldrahemmet. Efter den tidpunkten utgör barnen inte heller något hinder för änkan att ägna sig åt förvärvsarbete och någon särställning för änkan i pensionshänseende är inte längre motiverad på grund av att hon har barn i hemmet. Den allmänna skolplikten upphör senast det år då barnet fyller 16 år. Av tillgängliga uppgifter framgår att mer än hälften av alla ungdomar i åldern 16—18 år har förvärvsarbete, och åtskilliga av dem torde ha goda inkomster. Socialförsäkringskommittén har därför föreslagit den avvikelser från vad riksdagen förutsatte att den ifråga-varande åldersgränsen sättes vid 16 år.

Till kommitténs förslag i denna del, som vunnit gillande hos det stora flertalet remissorgan, vill jag ansluta mig. En åldersgräns vid 16 år innebär

en betydande förbättring i förhållande till den nu enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn gällande 12-årsgränsen. Samtidigt undgår man i huvudsak att åldersvillkoret kommer i konflikt med kravet på vistelse i hemmet, vilket blir fallet om åldersgränsen sättes för högt. Det bör betonas att utformningen av de nya änkepensionsbestämmelserna i regel inte leder till att änkan går miste om pension, då yngsta barnet uppnår 16-årsåldern. Så blir fallet endast om änkan vid nämnda tidpunkt skulle vara under 36 år. Är hon 50 år eller mera äger hon alltså rätt till oreducerad pension, och är hon i åldern 36—49 år blir pensionen reducerad enligt den i det föregående behandlade femtondelsregeln.

När det gäller den precisering i övrigt av uttrycket »barn i hemmet», som bör föreskrivas, är jag ense med socialförsäkringskommittén att de i nuvarande änkebidragslagstiftning uppställda kraven på att änkan skall ha vårdnaden om och stadigvarande bo tillsammans med barnet bör upprätthållas för att förekomsten av barn skall grunda rätt till oreducerad änkepension. Likaså synes det lämpligt att föreskriva, att barnet — vare sig det är makarnas gemensamma eller ej — skall ha vistats stadigvarande i makarnas hem vid mannens död. Jag vill härvid understryka vad kommittén anfört om att begreppen »stadigvarande bo tillsammans» och »stadigvarande vistas» inte bör ges en alltför snäv tolkning.

I likhet med kommittén anser jag, att krav på viss tids äktenskap inte bör uppställas såvitt avser änkepension grundad på förefintligheten av minderåriga barn i hemmet. När det gäller änkepension i övriga fall har kommittén funnit befogat att bibehålla det nuvarande villkoret om fem års äktenskap. Jag anser inte heller att det föreligger något skäl att slopa den ifrågasvarande femårsregeln, som har sin motsvarighet inom den allmänna tilläggs pensioneringen. Om en änka, som varit gift med mannen kortare tid än fem år, erhåller änkepension på grund av att hon har barn under 16 år i hemmet, bör givetvis den tid varunder hon uppburit sådan pension likställas med tid varunder hon varit gift, när det gäller att bedöma hennes rätt till pension sedan barnvillkoret inte längre är uppfyllt.

I överensstämmelse med vad som för närvarande gäller inom folkpensioneringen liksom inom den allmänna tilläggs pensioneringen, den statliga och kommunala tjänstepensioneringen och privat pensionsförsäkring bör änkepensionen indragas, om *änkan* ingår nytt äktenskap.

Kommittén har föreslagit, att *kvinnor*, som efter omgifte å *nyo* blir *änkor*, skall kunna få återinträda i den pensionsrätt, som de förlorat vid det senaste äktenskapets ingående, om detta äktenskap upplösts inom fem år. Detta förslag, som lämnats utan erinran under remissbehandlingen, finner jag böra genomföras. Även för tilläggs pensioneringens del torde vid sammanförandet av nämnda pensionering och folkpensioneringen i en enhetlig lagstiftning en motsvarighet till dessa regler böra införas.

Enligt nuvarande praxis kan änkepension utgå då lagligt äktenskap ej föreligger men kvinnan sedan avsevärd tid sammanlevt med den avlidne under äktenskapsliknande förhållanden. Denna rättstillämpning grundar sig på ett stadgande i 12 § FPL, enligt vilket en ogift person, vilken sedan avsevärd tid sammanlever med annan under förhållanden som nyss sagts, kan anses såsom gift med denne vid tillämpningen av lagen, om särskilda skäl föreligger. Allmän tilläggs pension kan i motsats till folkpension inte utgå i form av änkepension till annan kvinna än den som var lagligt gift med den avlidne. Socialförsäkringskommittén anför, att en kvinna som under en längre tid sammanbott med en man utan att vara gift med honom i vissa fall kan ha lika stort behov som en änka av det minimiskydd, vilket folkpension avser att ge. Enligt kommitténs mening bör därför allttjämt inom folkpensioneringen änkepension kunna utgivas utan att lagligt äktenskap förelegat. Kommittén föreslår däremot, att rätten till änkepension för ogift kvinna bör begränsas till den, som stadigvarande sammanbodde med en ogift man vid dennes död och som har eller har haft barn med honom eller vid dödsfallet var havande med barn till honom. I beteckningen ogift inbegripes härvid änka, änklings och frånskild.

För egen del ansluter jag mig till socialförsäkringskommitténs uppfattning att folkpensioneringens regler bör inrymma en möjlighet att i vissa fall utge änkepension även då kvinnan inte var gift med den avlidne mannen. De förutsättningar under vilka detta kan ske bör därvid vara anknutna till vissa lätt konstaterbara fakta. Kommitténs förslag synes uppfylla detta anspråk samtidigt som det på ett i huvudsak lämpligt sätt avgränsar den personkrets, som kan anses vara i behov av änkepension av här avsett slag. I fortsättningen skulle alltså barnlösa kvinnor, som utan äktenskap sammanlevt med en man fram till dennes död, inte vara berättigade till änkepension. Undantag från sistnämnda regel torde dock i motsats till vad kommittén förordat böra gälla för det fall att kvinnan tidigare varit gift med den avlidne. Kommittén förutsatte att kvinnan i sådant fall skulle erhålla efterlevandepension i egenskap av frånskild, men enligt vad jag i det följande förordar kommer denna förutsättning inte att föreligga.

Den nuvarande regeln i 12 § FPL om att två ogifta personer vid lagens tillämpning kan betraktas som gifta har i första hand avseende på det fallet att båda är i livet. Den leder bl. a. till att vars och ens pension, om båda är pensionsberättigade, utgår med det för en av två äkta makar gällande beloppet i stället för det belopp som en ensam folkpensionär erhåller. I ett senare avsnitt ämnar jag i enlighet med socialförsäkringskommitténs förslag förorda att de nyss för änkepensioneringen föreslagna reglerna skall få sin motsvarighet när det gäller att avgöra i vad mån sammanlevnad utan äktenskap skall påverka folkpensionsförhållandena för mannen och kvinnan medan båda är i livet. På samma sätt som ingående av nytt äktenskap medför indragning av änkepension bör i enlighet med vad kommittén före-

slår änkepensionen indragas om kvinnan utan vigsel sammanbor med en man under sådana omständigheter att hon enligt de nya reglerna i 12 § FPL kan likställas med en gift pensionsberättigad.

Om anledning, såsom framgått av det tidigare sagda, i viss utsträckning föreligger att tillerkänna en ogift kvinna änkepension, finnes å andra sidan stundom skäl att ifrågasätta huruvida änkepension skall utgå då ett äktenskap alltjämt består men makarna vid mannens död levde åtskilda. Man tänker då särskilt på sådana fall då makarna på grund av söndring sedan avsevärd tid levat skilda från varandra. Som socialförsäkringskommittén anför framstår det emellertid i regel som både vanskligt och olämpligt att i pensionsärenden utforska vilka skäl, som föranlett att makar kommit att leva skilda från varandra. Det synes därför endast i klart avgränsbara undantagsfall böra komma i fråga att på sådan grund fränkänna en kvinna rätt till änkepension efter en man, med vilken hon vid dennes död alltjämt var förenad i äktenskap. Ett sådant fall är det av kommittén angivna att makarna vid mannens död levde åtskilda efter hemskillnad, om denna på talan av mannen beviljats under återopande av grov försummelse eller annan sådan omständighet å hustruns sida, som angives i 11 kap. 2 § första stycket giftermålsbalken. Med hänsyn till att utgående änkepension enligt vad jag förut föreslagit skall indragas om en änka stadigvarande sammanbor med en man, med vilken hon har eller har haft barn eller förut varit gift, synes en kvinna inte böra ha rätt till änkepension efter en man, med vilken hon vid hans död alltjämt var gift, om hon sedan sammanlevnaden mellan dem upphört stadigvarande sammanbott med en annan man, med vilken hon varit gift eller har eller har haft barn.

Socialförsäkringskommittén har i enlighet med sina direktiv prövat frågan om pensionsförmåner åt frånskilda kvinnor, vilkas förutvarande man avlider. Otvivelaktigt förhåller det sig i vissa fall så att en frånskild kvinna vid den förutvarande mannens död i försörjningshänseende kommer i samma situation som en gift kvinna när hon blir änka. Inom den statliga tjänstepensioneringen kan frånskild make genom förordnande av domstol tillerkännas rätt till familjepension efter den förutvarande maken. Om den senare var gift vid dödsfallet, påverkas den efterlevande makens rätt till familjepension av att sådan pensionsrätt tillkommer även den frånskilde maken. Även i kommunala och vissa enskilda pensionsanordningar förekommer rätt till familjepension för frånskilda. Det har förutsatts, att lagstiftningen om allmän tillägspensionering skall kompletteras med regler om rätt till familjepension för frånskild hustru.

Även för folkpensioneringens del synes goda skäl kunna återopas för att efterlevandepension under vissa förutsättningar skall kunna utgå till frånskilda kvinnor. Socialförsäkringskommittén har föreslagit den lösningen, att en pension, till beloppet motsvarande hälften av änkepensionen, skall utgivas till en frånskild kvinna vid den förutvarande mannens död under

i princip samma förutsättningar när det gäller ålder och förekomst av barn som om äktenskapet upplösts först genom mannens död. Dock skall enligt förslaget pensionsrätt inte föreligga, om äktenskapsskillnaden beviljats på talan av mannen under återopande av vissa angivna lagrum i giftermålsbalken. Detta skulle i korthet uttryckt innebära, att pension inte utgår om den frånskilda kvinnan grovt åsidosatt sina plikter mot mannen.

Kommittéförslaget har utsatts för kritik i en del remissyttranden. Bl. a. påpekas, att förslaget leder till pensionsrätt för kvinnor, vilkas försörjningsläge inte alls påverkas av att den förutvarande mannen avlider. För egen del är jag benägen att ge remisskritiken rätt i att pensionsrätten bör reserveras för sådana fall, då det kan antas vara vanligt att den frånskilda kvinnan kommer i ett sämre försörjningsläge genom mannens död. Kommitténs förslag uppfyller enligt min mening knappast detta krav. En anknytning av pensionsrätten till den omständigheten att kvinnan har rätt till eller faktiskt uppbär underhållsbidrag från mannen leder å andra sidan, såsom kommittén närmare utvecklat, till svårigheter. Vid bedömningen av frågan om frånskilda kvinnors pensionsrätt inom folkpensioneringen måste även sambandet med den allmänna tilläggs pensioneringen beaktas. För sistnämnda försäkrings vidkommande uppkommer bl. a. problem rörande det inbördes förhållandet mellan olika pensioner när pensionsrätt efter en och samme man föreligger för frånskild kvinna och änka eller för flera frånskilda kvinnor. Det kan därvid visa sig olämpligt att bestämma grunden för pensionsrätten på sätt socialförsäkringskommittén föreslagit. Familjerättskommittén, som har i uppdrag att verkställa en översyn av äktenskapslagstiftningen, har även uppmärksammat frågan om frånskild makes pensionsrätt enligt den allmänna tilläggs pensioneringen samt statlig, kommunal och annan tjänstepensionering och har i en till mig ställd skrivelse i december 1959 hemställt om samråd med det organ, som skall utreda hörande spörsmål för tilläggs pensioneringens del. Vad jag nu anfört synes mig peka på att frågan om frånskilda kvinnors pensionsrätt inom folkpensioneringen inte ägnar sig för att lösas separat. Den synes i stället böra övervägas i ett större sammanhang, lämpligen vid utarbetandet av den samlade lagstiftning, inbegripande både folk- och tilläggs pensioneringen, som enligt vad jag inledningsvis nämnde bör föreligga till 1963. Jag är därför inte beredd att nu föreslå införande i folkpensioneringen av familjepensionsrätt för frånskilda kvinnor.

De i det föregående förordade änkepensionsreglerna är avsedda att gälla inte bara då änkeblivandet ligger i tiden efter den nya lagstiftningens ikraftträdande den 1 juli 1960 utan även i äldre fall. Vissa undantag bör emellertid göras.

När det gäller änkor vilkas män avlidit före ikraftträdandet, de s. k.

övergångsfallen, skall enligt vad kommittén förutsätter den nuvarande inkomstprövningen i princip bibehållas. Detta överensstämmer med ställningstagandet vid 1958 års A-riksdag, och jag finner ingen anledning att ifrågasätta någon annan reglering på denna punkt. Med utgångspunkt i ett uttalande i det av 1958 års A-riksdag i denna del godkända utlåtandet (nr 1) av särskilda utskottet föreslår dock socialförsäkringskommittén att olikheterna i pensionshänseende mellan kvinnor, som blivit änkor kort efter de nya reglernas ikraftträdande, och dem, som blivit änkor kort dessförinnan, skall utjämnas genom att viss del av pensionen såsom ett garantibelopp blir undantaget från inkomstprövning, om änkeblivandet inträffat inom två år före den 1 juli 1960. Enligt förslaget skall sålunda en kvinna, som blivit änka under tiden den 1 juli 1958—den 30 juni 1959, alltid erhålla minst $\frac{1}{3}$ och en kvinna, som blivit änka under tiden den 1 juli 1959—den 30 juni 1960, minst $\frac{2}{3}$ av det änkepensionsbelopp, som skulle ha utgått till henne om inkomstprövning inte tillämpats. Om kvinnan var 36—49 år vid mannens död utgör pensionen före avdrag, som förleds av inkomstprövningen, 1—14 femtondelar av full pension, beroende på åldern vid änkeblivandet. För att inte alltför obetydliga pensioner skall behöva utges föreslår kommittén, att pension som understiger $\frac{1}{15}$ av full pension inte skall utgå. Detta innebär alltså att en kvinna, som blivit änka under tiden den 1 juli 1958—den 30 juni 1959, måste ha fyllt 38 år vid mannens frånfälle för att få nytta av garantiregeln, medan motsvarande ålder då änkeblivandet inträffat under tiden den 1 juli 1959—den 30 juni 1960 är 37 år. De kommunala bostadstilläggen berörs inte av den föreslagna garantiregeln.

Förslaget om ett icke inkomstprövat garantibelopp, som på ett undantag när tillstyrkts i remissvaren, leder till att man minskar skillnaden mellan fall, som inträffat före och efter änkepensionsreformens ikraftträdande. Jag tillstyrker kommitténs förslag.

En konsekvent tillämpning av de nya änkepensionsreglerna i övergångsfallen skulle för en änka, som haft barn under 16 år i hemmet, medföra, att hennes ålder vid den tidpunkt då yngsta barnet blev 16 år skulle kunna bli avgörande för hennes pensionsrätt eller pensionens storlek, även om nämnda tidpunkt ligger långt — måhända mer än 30 år — tillbaka i tiden. En så avsevärd retroaktiv verkan framstår onekligen, vilket kommittén framhåller, såsom alltför vidsträckt. Det säger sig självt, att betydande svårigheter skulle uppstå att långt i efterhand utreda sådana förutsättningar för pensionsrätten som att barnet stadigvarande vistades i makarnas hem vid mannens död eller att änkan och barnet sammanbodde stadigvarande. Jag ansluter mig därför till kommitténs förslag att i övergångsfallen änkepension på grund av förekomsten av barn endast bör utgå om förutsättningarna för pensionsrätt på denna grund föreligger vid den nya lagstiftningens ikraftträdande. Om sagda förutsättningar upphört före

ikraftträdandet, blir änkans ålder vid mannens frånfälle avgörande för pensionsrätten och pensionens storlek.

För de fall att ogifta pensionsberättigade sedan avsevärd tid sammanlevt under äktenskapsliknande förhållanden och betraktats såsom gifta med tillämpning av 12 § FPL i dess nuvarande lydelse föreslår jag slutligen i likhet med socialförsäkringskommittén den övergångsregeln, att kvinnan bör kunna erhålla änkepension, även om förutsättningarna härför inte är uppfyllda enligt reglerna i den nya lagstiftningen.

Motioner

Frågan om slopandet av inkomstprövningen beträffande änkepensioner till kvinnor, som blir änkor efter den 30 juni 1960 tas upp i motionerna I: 574 och II: 717, motionen II: 710 samt motionen II: 711.

I motionerna I: 574 och II: 717 hemställs,

»a) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 75 måtte besluta att oducerad änkepension skall utgå efter inkomstprövning från och med den 1 juli 1960 tills vidare med 2 750 kronor per år och med reduktion enligt propositionens förslag,

b) att riksdagen ville besluta om uppskov med det slutliga ställningstagandet till änkepensioneringens utformning, så att frågan kan — under beaktande av de i motionen anförda synpunkterna — prövas i samband med förslag om invalidpensionering».

I motionen II: 710 hemställs, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam omprövning av frågan om inkomstprövningen, syftande till att inkomstprövningen skall utformas så att den förhindrar pensioner till sådana änkor som inte är i behov därav för sin egen och sin familjs fortsatta utkomst.

I motionen II: 711 hemställs, att den nuvarande inkomstprövningen för änkepensionen måtte bibehållas.

I motionen II: 710 hemställs, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en skyndsam omprövning av frågan om den åldersgräns för barnet, som bör gälla i fråga om änkas rätt till pension, varvid motionärerna förordar att gränsen sättes vid 19 år.

Kraven att änkan skall ha vårdnaden om och sammanbo med barnet tas upp i motionerna I: 577 och II: 718, i vilka hemställs (yrkandet under 3 b), »att änkepension, där mannens död inträffat efter den 30 juni 1960, icke skall kunna reduceras eller upphöra av den anledningen

att barn under 16 år, som vid dödsfallet vistats i hemmet, sedermera blivit bosatt utom hemmet utan skall så till vida definitivt regleras vid mannens död och reduceras först vid tidpunkt då yngsta barnet beräknas uppnå 16 års ålder, att pensionsrätten blir oberoende av vem som har vårdnad om barnet».

I *motionerna I:577 och II:718* beröres reglerna om rätt till änkepension för kvinna vars senare äktenskap upplöses. Motionärerna hemställer härutinnan (yrkandet under 3 a), »att den bestämmelse i 3 § 4 mom. femte stycket lagen om folkpensionering skall utgå, enligt vilken änkepension skall vara helt förverkad, om äktenskap som änkepensionsberättigad ingår består i 5 år eller mera».

Frågan om änkepensioner i de s. k. övergångsfallen tas upp i motionerna I:575 och II:713, motionerna I:577 och II:718, motionerna I:579 och II:715 samt motionen II:712.

I *motionerna I:579 och II:715* hemställs, »att full änkepension utan behovsprövning skall utgå till den, som blivit änka före den 1 juli 1960 från det år hon uppnått 60 års ålder».

I *motionerna I:575 och II:713* hemställs, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning, syftande till bättre pensionsförmåner för dem som blivit änkor före ikraftträdandet av de föreslagna bestämmelserna och vilkas yngsta barn dessförinnan uppnått 16 års ålder.

I *motionen II:712* begäres sådan ändring i övergångsbestämmelserna, att rätten till änkepension för kvinnor, vilkas män avlidit före den 1 juli 1960, bedömes på samma sätt oavsett om deras barn uppnått 16 års ålder före eller efter nämnda dag.

I *motionerna I:577 och II:718* hemställs (yrkandet under 2), att riksdagen måtte »avslå Kungl. Maj:ts förslag rörande ett icke inkomstprövat garantibelopp om två tredjedelar av änkepensionen, därest mannen avlidit under tiden den 1 juli 1959—30 juni 1960, och en tredjedel av änkepensionen, om mannen avlidit under tiden den 1 juli 1958—30 juni 1959».

Utskottet

Vid behandlingen av pensionsfrågan 1958 tog riksdagen ställning till vissa huvudgrunder beträffande familjepensioneringens utformning. Riksdagen uttalade sålunda, att kvinna, som blir änka efter den 30 juni 1960, borde erhålla änkepension utan inkomstprövning, därest hon antingen hade barn under 19 år i hemmet eller vid mannens död fyllt 50 år. Pensionen skulle utgå med samma belopp som ålderspensionen till ogift pensionär. Även för kvinna utan barn, som vid mannens död inte fyllt 50 år, skulle utgå pen-

sion, men i dessa fall skulle pensionen reduceras med en femtondel för varje år, varmed kvinnans ålder vid mannens död understeg 50 år; detta innebar att barnlös änka, som vid mannens död inte fyllt 36 år, icke skulle erhålla pension. För änka, vars pension utgick på grund av förekomsten av barn, skulle, då barnet upphörde att påverka änkans rätt till pension, denna rätt bedömas såsom om mannen avlidit vid nämnda tillfälle.

1958 års socialförsäkringskommitté har haft i uppdrag att närmare utforma reglerna för den änkepensionering som riksdagen sålunda uttalat sig för. I kommitténs förslag har de av riksdagen uttalade önskemålen följts utom i ett avseende, nämligen beträffande den åldersgräns för barn, intill vilken förekomsten av barn i hemmet påverkar rätten till änkepension. Kommittén har i detta avseende föreslagit, att gränsen skall sättas vid 16 år. Kommitténs förslag har upptagits i den föreliggande propositionen, dock att denna, i motsats till vad kommittén förordat, icke innehåller förslag om änkepension till frånskilda kvinnor.

Frågan om borttagandet av inkomstprövningen i fråga om änkepensioner till kvinnor, som blir änkor efter den 30 juni 1960, behandlas i *motionerna I:574 och II:717, motionen II:710 samt motionen II:711*. I de båda förstnämnda motionerna samt i motionen II:711 hemställes, att inkomstprövningen måtte behållas. Härvid anföres, att änkepensionen till änkor i goda ekonomiska omständigheter framstår såsom en orättvisa, om man jämför med andra grupper, vilkas pensionsförmåner fortfarande skall inkomstprövas eller vilkas behov över huvud icke tillgodoses inom folkpensioneringen. Såsom exempel på sådana grupper nämnes i motionerna invalidpensionärerna, kvinnor som blivit eller blir änkor före de nya bestämmelsernas ikraftträdande samt s. k. hemmadöttrar, d. v. s. ogifta kvinnor, som stannat i hemmet och tagit vård om föräldrar till deras död. I motionerna I:574 och II:717 föreslås, att den definitiva lösningen av förevarande fråga skall anstå till dess statsmakterna tar ställning till motsvarande spörsmål beträffande invalidpensioneringen. I motionen II:710 yrkas, att Kungl. Maj:t måtte skyndsamt ompröva denna fråga »i syfte att förhindra pensioner till sådana änkor som inte är i behov därav för att trygga sin egen och familjens fortsatta utkomst».

Det torde vara ostridigt, att med inkomstprövningen följer vissa icke önskvärda verkningar. Sålunda motverkar den ofta de pensionsberättigades vilja att skaffa sig förvärvsarbete. Riksdagen uttalade sig 1958 också för att inkomstprövningen borde avskaffas inom de två mest betydelsefulla områden, där den ännu finns kvar, nämligen inom änkepensioneringen och invalidpensioneringen. I enlighet härmed har förslaget framlagts, att änkepensioner till kvinnor, som blir änkor efter den 30 juni 1960, skall utgå utan inkomstprövning. Förslaget är således ett steg i riktning mot att helt

slopa inkomstprövningen inom folkpensioneringen. De härför erforderliga reformerna bör genomföras så snart finansiella och andra förutsättningar föreligger. Detta kan icke ske i ett sammanhang utan måste genomföras successivt. Därvid kan det inte undvikas, att grupper, för vilka inkomstprövningen tills vidare bibehålles, känner sig missgynnade. Detta till trots är ett successivt genomförande att föredraga framför en oviss väntan på den tidpunkt då inkomstprövningen kan avskaffas för samtliga. På denna grund avstyrker utskottet förevarande motionsyrkanden.

I *motionen II: 710* har hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam omprövning av frågan om den å l d e r s g r ä n s, då barnet skall upphöra att påverka änkas rätt till pension, därvid motionärerna förordar att gränsen sättes vid 19 år.

Socialförsäkringskommittén har motiverat sitt ställningstagande i frågan om åldersgränsen för barn bl. a. med att änka, som har barn över 16 år, i allmänhet inte på grund därav är förhindrad att söka sig arbete utanför hemmet, något som däremot möter svårigheter så länge det finns yngre barn. Upp till 16 års ålder är barnen i allmänhet på grund av skolgång bundna vid hemmet; efter denna ålder är de i regel mindre beroende av moderns omvårdnad och flyttar ofta hemifrån. Mot en högre åldersgräns har kommittén jämväl anfört, att en sådan gräns skulle medföra administrativa svårigheter. Sålunda skulle, då barnet flyttar hemifrån, änkepensionen omregleras. Därest barnet åter flyttade till modern, skulle en ny omreglering bli erforderlig. Sådana omflyttningar kan beräknas förekomma i mindre utsträckning, när det gäller barn under 16 år. Däremot måste man räkna med att de kan bli ganska talrika när det är fråga om barn i 16—18-årsåldern. Kommitténs ståndpunkt i fråga om åldersgränsen, vilken vunnit anslutning från flertalet remissinstanser, har också godtagits i propositionen.

Utskottet finner de av kommittén anförda skälen för att åldersgränsen sättes vid 16 år bärande och avstyrker därför förevarande motionsyrkande.

För att änka skall äga rätt till pension på grund av förekomsten av barn fordras enligt propositionen bl. a., att änkan h a r v å r d n a d e n o m o c h s t a d i g v a r a n d e s a m m a n b o r m e d b a r n e t. I *motionerna I:577 och II: 718* har hemställts, att änkepension icke skall reduceras eller upphöra att utgå av den anledningen att barn, som vid mannens död vistats i hemmet, sedermera blivit bosatt utom hemmet eller kommit under vårdnad av annan än änkan. Motionärerna föreslår i enlighet härmed att änkepensionen inte skall omprövas förrän vid den tidpunkt då yngsta barnet uppnår 16 års ålder. Såsom skäl för yrkandet anföres i motionerna, att änkepensionen för en ung änka med minderårigt barn oftast har ett kapitalvärde som överstiger 75 000 kronor. Änkan får därför, framhålles det, ett betydande in-

trasse av att kvarhålla barnet i hemmet, även om detta från andra synpunkter är olägligt för henne eller till uppenbar skada för barnet.

Motivet för de i propositionen uppställda kraven i förevarande hänseenden är uppenbarligen, att det saknas anledning att i pensionsavseende göra skillnad mellan änkor, som inte har vårdnaden om eller sammanbor med sina barn, och barnlösa änkor. Att slopa dessa krav, som för övrigt återfinnes i gällande lag om bidrag till änkor och änklingar med barn, skulle enligt utskottets mening leda till resultat, som icke är godtagbara från rättvisesynpunkt. I sammanhanget vill utskottet erinra om att, såsom framhållits av socialförsäkringskommittén och understrukits av departementschefen, kravet på samboende icke får tolkas alltför snävt. Ett barn, som vistas borta under skolterminerna och hemma under ferierna eller som bor hemma under terminerna och vistas borta under ferierna, bör sålunda i regel anses sammanbo med sin moder. Givetvis är ett barn, som lämnas bort under dagarna då modern är borta för förvärvsarbete, att anse såsom samboende med henne. Under sådana förhållanden torde de i motionerna angivna olägenheterna av kraven i fråga om vårdnad och samboende bli skäligen ringa. På grund av vad sålunda anförts avstyrker utskottet förevarande motionsyrkanden.

Enligt propositionen skall änkepension indragas, om änkan ingår äktenskap eller stadigvarande sammanbor med man, med vilken hon varit gift eller har eller har haft barn. Emellertid skall pensionen ånyo börja utgå, om äktenskapet upplöses eller samboendet upphör innan det bestått i fem år. I *motionerna I: 577 och II: 718* har yrkats, att rätten att få änkepension återupplivad skall gälla utan begränsning i tiden. Såsom skäl härför anför motionärerna, att det icke kan vara ändamålsenligt att ha en lagstiftning som kan ge omgifna änkor anledning att av ekonomiska skäl ta ställning till en eventuell skilsmässa inom fem år från det nya äktenskapets ingående. Inte bara från allmänt sociala synpunkter utan även med hänsyn till pensionssystemets ekonomi borde det, framhåller motionärerna, vara angeläget att skilsmässor inte forceras fram.

Regeln om indragning av änkepension, då änkan ingår nytt äktenskap, överensstämmer med vad som nu gäller inom folkpensioneringen. Även i andra pensionssystem finnes denna regel. Däremot torde det inte finnas någon motsvarighet till den nu föreslagna regeln om återupplivning av änkepension, då det nya äktenskapet upplöses. Denna regel har föreslagits av socialförsäkringskommittén, och dess förslag har därutinnan icke väckt någon gensaga under remissbehandlingen. Såsom motiv för en femårsgräns anförde kommittén, att en sådan gräns syntes lämplig, då för änkepensionsrätt i de fall då det inte finns barn kräves, att äktenskapet varat fem år. Utskottet ansluter sig till kommitténs uppfattning och kan därför inte biträda förevarande motionsyrkande.

Beträffande de kvinnor, som blivit änkor före den 1 juli 1960, de s. k. *övergångsfallen*, föreslås i propositionen, i enlighet med vad riksdagen uttalade 1958, att änkepension skall utgå efter i princip samma regler som skall gälla för dem som blir änkor efter denna tidpunkt, dock att pensionerna i dessa fall fortfarande skall vara underkastade inkomstprövning.

I *motionerna I: 579 och II: 715* har yrkats, att full pension skall utgå till kvinna, som blivit änka före den 1 juli 1960, från det år hon uppnått 60 års ålder. Motionärerna anför som skäl för detta förslag, att de änkor för vilka inkomstprövningen skall bestå kommer i en ogynnsam situation. Att utge pensioner utan inkomstprövning i samtliga dessa fall synes emellertid motionärerna av kostnadsskäl icke möjligt. De anser dock att synnerligen starka skäl talar för att full pension skall utgå efter det änkan fyllt 60 år. För en icke inkomstprövad änkepension vid denna ålder talar enligt motionärerna, att en åldersgräns vid 60 år gäller i fråga om rätten till hustrutillägg.

Visserligen utgår hustrutillägg fr. o. m. 60 års ålder, men denna förmån är i sin helhet inkomstprövad. Att under sådana förhållanden åberopa hustrutillägget såsom skäl för att införa en icke inkomstprövad änkepension till änkor, som fyllt 60 år, synes utskottet omotiverat. Vidare må såsom skäl mot motionsförslaget anföras, att detta innebär full änkepension till alla änkor, som fyllt 60 år, därest mannen avlidit före den 1 juli 1960. De kvinnor som blir änkor därefter kan däremot i åtskilliga fall inte få full änkepension vid 60 års ålder, vilket beror på att för full änkepension fordras att mannen avlidit eller det yngsta barnet uppnått 16 års ålder tidigast då kvinnan fyllt 50 år. Motionsförslaget innebär alltså gynnsammare regler för dem som blivit änkor före de nya bestämmelsernas ikraftträdande än för dem som blivit änkor därefter. Att utsträcka den av motionärerna föreslagna regeln till att gälla jämväl i huvudfallen skulle innebära en djupgående omläggning av det föreslagna systemet för änkepensioneringen, något som utskottet inte vill ansluta sig till. Av nu anförda skäl avstyrker utskottet motionsförslaget.

Enligt huvudbestämmelserna skall rätten till pension för änka, vilken haft barn under sexton år i hemmet, bedömas såsom om mannen avlidit, då barnet uppnådde nämnda ålder. Denna bestämmelse föreslås i övergångsfallen skola tillämpas, endast om barnet är under 16 år vid de nya bestämmelsernas ikraftträdande. Denna inskränkning har av kommittén och av föredragande departementschefen motiverats med att de nya reglerna eljest skulle få en alltför vidsträckt retroaktiv verkan och medföra betydande praktiska svårigheter. Sålunda skulle man bli nödsakad att långt i efterhand utreda, huruvida barnet stadigvarande vistades i makarnas hem vid mannens död samt huruvida änkan och barnet sammanbodde, då barnet uppnådde sexton års ålder.

I motionen II: 712 har hemställts, att pension för änka, som haft barn under sexton år, skall beräknas som om mannen avlidit, då barnet uppnådde nämnda ålder, även om detta skett före de nya bestämmelsernas ikraftträdande. I motionerna I: 575 och II: 713 har begärts en skyndsamt utredning i liknande syfte, därvid motionärerna i första hand åsyftar sådan ändring i förslaget att hänsyn i varje fall tages till förekomsten av barn under sexton år i hemmet under tioårsperioden närmast före de nya bestämmelsernas ikraftträdande. Möjlighet borde enligt dessa motionärer även finnas att i mera ömmande fall ge pension av rimlig storlek till änkor, vilkas barn uppnått sexton års ålder ännu längre tillbaka i tiden. Såsom skäl för yrkandena framhålles i samtliga nu nämnda motioner, att en jämförelse i pensionshänseende mellan å ena sidan änkor, som haft barn under sexton år före ikraftträdandet, och å andra sidan änkor, som vid denna tidpunkt fortfarande har sådana barn, kan ge ur rättvisesynpunkt mindre tillfredsställande resultat.

I flertalet fall, där änkan på grund av nu nämnda regler inte kan åberopa förekomsten av barn för sin rätt till pension, torde hon likväl vara berättigad till pension på grund av sin ålder vid mannens död. Visserligen blir i många fall därvid pensionen lägre än om hänsyn tagits till förekomsten av barn i hemmet, vilka uppnått 16 års ålder före de nya bestämmelsernas ikraftträdande. I dylika fall torde dock mannens död i allmänhet ligga relativt långt tillbaka i tiden. Flertalet av dessa änkor torde numera ha förvärvsarbete. Utskottet vill dessutom erinra om att någon försämring på grund av de nya bestämmelserna inte uppstår. Tvärtom blir det som regel gynnsammare förutsättningar för pension än tidigare även för dessa änkor. Med hänsyn till vad sålunda anförts och till de avsevärda praktiska fördelar propositionens förslag innebär finner sig utskottet icke kunna biträda förevarande motionsyrkanden.

I propositionen föreslås, att kvinnor, vilkas män avlidit under tiden den 1 juli 1958 — den 30 juni 1960 skall erhålla en del av änkepensionen utan inkomstprövning. Detta s. k. g a r a n t i b e l o p p skall, om mannen avlidit under tiden den 1 juli 1958 — 30 juni 1959, utgöra en tredjedel och i övriga fall två tredjedelar av pensionen. Förslaget överensstämmer med vad socialförsäkringskommittén förordat. Kommittén har därvid byggt sitt förslag på uttalande av 1958 års A-riksdag om möjligheten att ge dem som blivit änkor en kortare tid före de nya bestämmelsernas ikraftträdande en viss del av pensionen utan inkomstprövning.

Såsom kommer att närmare beröras i specialmotiveringen till 8 § lagen om folkpensionering, har i propositionen föreslagits vissa samordningsregler för det fall att änka är berättigad till såväl änkepension som änkelivränta från yrkesskadeförsäkringen. Dessa regler innebär att änkepensionen skall reduceras av änkelivräntan, dock ej i vidare mån än att änkan

alltid får behålla minst hälften av änkepensionen. Enligt de ovan nämnda garantireglerna i övergångsbestämmelserna får änka, vars man avlidit under tiden den 1 juli 1959 — 30 juni 1960, två tredjedelar av den pension hon varit berättigad till utan inkomstprövning. Utgår i dylikt fall även änkelivränta, erhåller hon likväl minst två tredjedelar av änkepensionen, enär samordningsreglerna inte föreslås gälla i övergångsfallen. Inträffar däremot mannens död efter den 30 juni 1960, får änkan ofta inte uppbära mer än — förutom änkelivräntan — hälften av änkepensionen. Då det inte är meningen att pensionen på grund av den föreslagna garantiregeln skall kunna bli högre i övergångsfallen än i huvudfallen, bör enligt utskottets uppfattning vid tillämpningen av garantiregeln ske viss samordning. Övergångsbestämmelsernas tredje stycke 4 mom. tredje punkten bör sålunda utformas så att därav framgår att änka, som uppbär pension med tillämpning av garantiregeln, icke skall på grund därav kunna åtnjuta högre pension än som skulle tillkommit henne, om pensionsfallet inträffat efter de nya bestämmelsernas ikraftträdande. I samband härmed bör ske en formell justering i övergångsbestämmelsernas tredje stycke 4 mom. första punkten, så att därav klarare framgår, att de i 8 § tredje stycket föreslagna bestämmelserna inte skall vara tillämpliga i övergångsfallen. Detta föranleder även en mindre justering av andra punkten i nämnda moment.

I *motionerna I: 577 och II: 718* har yrkats, att reglerna om garantibelopp måtte utgå ur förslaget. Såsom skäl härför framhåller motionärerna, att garantibeloppen omöjliggör en samordning mellan änkepensioner och andra förmåner, därvid motionärerna nämner livräntor i form av skadestånd samt tjänstepension.

Såsom utskottet påpekat, kan garantibeloppen i vissa fall medföra behov av regler för samordningen mellan änkepension och änkelivränta från yrkesskadeförsäkringen. Detta behov synes emellertid kunna tillgodoses genom införande i övergångsbestämmelserna av de av utskottet ovan rekommenderade reglerna. Med hänsyn härtill och då övriga delar av samordningsproblemet synes böra prövas i andra sammanhang avstyrker utskottet förevarande motionsyrkande.

Barnpensioner m. m.

Departementschefen:

Till folkpensioneringens familjeförmåner hör som förut nämnts de särskilda barnbidragen. De utgår efter inkomstprövning med högst 600 kronor för barn och år. Vid sin behandling av pensionsfrågan uttalade sig 1958 års A-riksdag för att en stor grupp av dessa bidrag skulle ersättas av barnpensioner å 1 000 kr. om året, vilka skulle utgå utan inkomstprövning till barn under 19 år, vars huvudsaklige försörjare avlidit. Det torde kunna förutsättas att riksdagen avsåg att de nya barnpensionerna skulle

utges vare sig försörjaren avlidit före eller efter reformens ikraftträdande. Socialförsäkringskommittén har utformat sitt förslag om barnpensioner i anslutning till riksdagens ställningstagande med den ändringen att barnpensionerna föreslås skola utgå till barn, vilkas fader eller moder avlidit, alltså oavsett om den avlidne var den huvudsaklige försörjaren. Jag tillstyrker också, att barnpensioner utges med 1 000 kr. om året och utan inkomstprövning.

När det gäller den åldersgräns intill vilken barnpension bör utgå, har tre ledamöter av kommittén förordat en ålder av 16 år i stället för 19 år, som kommitténs huvudförslag i överensstämmelse med riksdagens ställningstagande utgår från. En stor majoritet bland remissorganen ansluter sig till förslaget om 16 år som den ålder då barnpension bör upphöra att utgå. I samband med behandlingen av änkepensionsreglerna har framhållits, att flertalet ungdomar i åldern 16—18 år har egna inkomster av förvärvsarbete. Med hänsyn härtill torde det inte finnas skäl att inom folkpensioneringen generellt utge barnpensioner i dessa åldrar. Behovet av stöd för ungdomar över 16 år, som fortsätter sin utbildning, synes även i de fall då någon av föräldrarna avlidit böra lösas i annat sammanhang. En barnpensionsålder på 19 år medför i jämförelse med en gräns vid 16 år en betydligt större kostnad för statsverket. För budgetåret 1960/61 beräknas skillnaden till ca 34 milj. kr. I den mån statsmakterna är beredda att öka statens utgifter för stöd åt barn och ungdom synes andra former än en höjning av barnpensionsåldern till 19 år böra få företräde. Nyss har nämnts frågor som har samband med underlättande av studier och utbildning. I det följande kommer jag att förorda en höjning av maximibeloppen för bidragsförskott. Även frågan om stödåtgärder för invalidiserade barn, som vårdas i hemmen, torde framdeles bli aktuell.

På grund av vad nu anförts är jag inte beredd att förorda att barnpension inom folkpensioneringen skall utgå längre än till dess barnet fyller 16 år.

I likhet med socialförsäkringskommittén och remissorganen anser jag att barnpension bör utgå både till barn, vars fader avlidit, och till barn, vars moder avlidit. En anknytning till den huvudsakliga försörjarens frånfälle torde, bl. a. med hänsyn till vissa svårigheter att avgöra vem av föräldrarna som skall anses intaga nämnda ställning, inte vara lämplig.

När det gäller pensionens storlek till barn, vars båda föräldrar avlidit, förordar kommittén samma pensionsbelopp på 1 000 kr. som då en av föräldrarna är död, medan tre reservanter föreslår att beloppet skall vara 1 500 kr. Det kan givetvis sägas, att barn som mist båda föräldrarna befinner sig i en sämre ekonomisk belägenhet än barn, som har en av föräldrarna i livet. Detta är dock inte alltid förhållandet, och då tilläggspensioner börjar utgå blir det regelmässigt inte så. Tilläggspensionen efter fadern är således, om modern också är död, till ett barn 40 procent

av faderns egenpension mot 15 procent om modern lever och har änkepen- sion. Är de föräldralösa barnen två, får de vardera 25 procent av faderns egenpension mot 12,5 procent om modern lever, o. s. v. De nuvarande sär- skilda barnbidragen förhöjes inte, om båda föräldrarna är döda. Med hän- syn till den förbättring, som införandet av barnpensionerna omedelbart kommer att innebära för bl. a. de föräldralösa barnen, och till storleken av de förmåner som dessa barn erhåller om hänsyn tages till både folkpension och tilläggs pension finner jag mig böra godtaga kommitténs förslag att någon förhöjning av barnpensionen inte sker i detta fall.

Frågan vilka barn, som skall äga rätt till barnpen- sion, bör enligt min mening avgöras i överensstämmelse med socialförsäk- ringskommitténs förslag. Pensionsberättigade blir därvid alltså den avlidnes barn i eller utom äktenskap och adoptivbarn men däremot inte makes barn eller adoptivbarn, som inte är barn till eller adopterats av den avlidne. Inte heller bör pensionsrätt föreligga för fosterbarn hos den avlidne eller dennes make. Dessa barns pensionsrätt är knuten till de naturliga föräldrarna. Vad däremot angår bortadopterade barn bör i överensstämmelse med gällande föräldrarättsliga principer dessa inte ha rätt till barnpension efter sina naturliga föräldrar. Inte heller synes det riktigt att låta barnpension utgå till barn utom äktenskap, därest den avlidne enligt avtal, som är bindande för barnet, åtagit sig att till barnets underhåll utgiva ett belopp en gång för alla. Denna avgränsning av den barnpensionsberättigade kretsen över- enstämmer med den som förekommer i lagen om försäkring för allmän till- läggspension.

Såsom kommittén föreslagit bör rätten till barnpension inte påverkas av att barnets fader eller moder ingår nytt äktenskap.

De föreslagna barnpensionerna ersätter den grupp av särskilda barnbi- drag, som utgår till barn vilka förlorat fader eller moder eller båda föräld- rarna. Återstående särskilda barnbidrag är dels de som har karaktär av barn tillägg till försörjarens folkpension och dels de som utgår till barn utom äktenskap, beträffande vilka faderskapet ej fastställts och som fyllt tre år. Den förra gruppen av de återstående bidragen kommer att behandlas i sam- band med den reformering av invalidpensioneringen, som utgör nästa etapp i socialförsäkringskommitténs arbete, och den senare gruppen har avsetts skola regleras utanför folkpensioneringens ram. Kommittén föreslår nu en provisorisk höjning av återstående särskilda barnbidrag från 600 kr. till samma nivå som barnpensionsbeloppet 1 000 kr. om året. Inkomstprövningen förutsättes dock alltså vara bi- behållen.

Den föreslagna höjningen av de särskilda barnbidragens maximibelopp har tillstyrkts under remissbehandlingen. Även enligt min mening bör en höjning genomföras. Samtidigt synes det lämpligt att också bidrags-

förskotten, som står de särskilda barnbidragen nära, höjes från 720 kr. om året till ett belopp i samma storleksordning som barnpensionerna. Med hänsyn till bidragsförskottens anknötning till de i regel månatligen bestämda underhållsbidrag, som de bidragsskyldiga enligt dom eller avtal har att utgiva, synes bidragsförskottets maximibelopp för år böra vara jämnt delbart med 12. Beloppet kan lämpligen sättas till 996 kr. om året, motsvarande 83 kr. i månaden. Samma belopp bör gälla som maximum för återstående särskilda barnbidrag.

I detta sammanhang synes de särskilda barnbidragen till vissa utomäktenskapliga barn böra överföras från folkpensioneringen till barnavården och samordnas med bidragsförskotten. Det blir då konsekvens i behandlingen av de båda fallen då fadern är känd men inte betalar sitt underhållsbidrag resp. då fadern är okänd. Stödet från det allmänna lämnas i båda fallen utan inkomstprövning.

Om åldersgränsen för barnpensionerna fastställes till 16 år, torde därav följa, att barnavårdskommitténs förslag om en höjning av åldersgränsen för bidragsförskott till 18 år, vilket omnämnts i årets statsverksproposition (V ht p. 24), inte bör genomföras.

Utfyllnadsbidragen, som infördes år 1957, avsågs uttryckligen som en övergångsarrangemang, tillkommen i syfte att till en skälig miniminivå höja vissa äldre, till mycket låga belopp fastställda underhållsbidrag. På bidrag, som fastställts efter den 31 mars 1957, kan utfyllnadsbidrag inte beviljas. Med hänsyn härtill synes någon höjning av utfyllnadsbidragen inte böra företagas.

Till de spörsmål, som socialförsäkringskommittén haft att utreda på familjepensioneringens område, hör frågan om änklingspensioner. Kommittén har efter vissa överväganden i frågan inte funnit sig böra föreslå införandet av dylik pension såsom en folkpensionsförmån. Kommitténs mening delas av vissa remissorgan, men i några yttranden uttryckes, främst av principiella skäl, tvivel på det riktiga i kommitténs ståndpunkt. För egen del anser jag, att de av kommittén anförda motiven för att änklingspensioner inte bör utgå är bärande. Någon anledning att inom folkpensioneringens ram införa pension åt änking, som inte har minderåriga barn, kan inte anses föreligga. I de fall åter då sådana barn finns, kan de i det föregående förordade barnpensionsreglerna i viss mån sägas leda till en form av änklingspension. Barnpension utgår ju nämligen vid moderns död, även om hon inte kan betraktas som barnens huvudsakliga försörjare. Skulle modern ha varit förvärvsarbetande, kommer barnen vanligen också att få rätt till tilläggspensioner. Sådana pensioner kan utgå även om modern inte kvarstod i förvärvsarbete vid sin död. Jag anser mig därför inte böra förorda införandet av änklingspensioner. De nu utgående änklingsbidragen bör övergångsvis bibehållas enligt de för juni månad 1960 gällande grunderna.

Motioner

I *motionen II:710* hemställas, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsam omprövning av frågan om behovsprövning av barnpensioner.

Frågan om åldersgräns, intill vilken barnpension bör utgå, behandlas i *motionen II:710*, där det hemställas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsam omprövning av frågan, syftande till att gränsen sättes vid 19 år.

Storleken av barnpension till barn, vars båda föräldrar avlidit, behandlas i *motionerna I:575 och II:713* (yrkandet under 1), *motionerna I:577 och II:718* (yrkandet under 4) samt *motionerna I:578 och II:716* (yrkandet under A). I samtliga dessa motioner hemställas att pensionen till sådana barn skall utgå med 1 500 kronor om året.

I *motionerna I:578 och II:716* hemställas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till indexreglering av barnpensionerna i likhet med vad som gäller i fråga om folkpensionsförmånerna.

Frågan om änklingspensioner behandlas i *motionen II:710*, där det hemställas, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om omprövning av frågan, syftande till införande av behovsprövade änklingspensioner.

Utskottet

Vid sitt ställningstagande i pensionsfrågan uttalade 1958 års A-riksdag, att barnpension med 1 000 kr. om året borde införas fr. o. m. den 1 juli 1960 för barn, vars huvudsakliga försörjare avlidit. Pensionen skulle utgå till dess barnet fyllt nitton år. Den skulle icke vara inkomstprövad. Riksdagen hemställde därjämte om utredning av frågan, huruvida barnpension borde utgå även då den icke huvudsakliga försörjaren avlidit, ävensom av frågan, huruvida pension skulle utgå med högre belopp, då båda föräldrarna avlidit.

I enlighet med dessa riksdagens beslut framlade 1958 års socialförsäkringskommitté förslag till närmare bestämmelser i ämnet. Därvid föreslog kommittén, att barnpension skulle utgå såväl då fadern som då modern avlidit. Det förhållandet att båda föräldrarna avlidit borde enligt kommittén inte verka förhöjande på pensionen. I övrigt överensstämde förslaget med de av riksdagen uttalade önskemålen.

I föreliggande proposition föreslås införandet av barnpensioner i enlighet med socialförsäkringskommitténs förslag, dock att pensionerna skall utgå endast till dess barnet fyllt sexton år.

I *motionen II:710* yrkas, att frågan om behovsprövning av barnpensioner blir föremål för en skyndsam omprövning. Motionärerna uttalar

därvid, att det är önskvärt med en inkomstgräns, som förhindrar pensioner till sådana barn som inte är i behov därav för sin fortsatta utkomst.

Liknande yrkanden har framställts i fråga om änkepensionerna. Utskottet har därvid inte funnit anledning att tillstyrka dessa yrkanden. Såsom skäl därför har utskottet åberopat de fördelar slopandet av inkomstprövningen innebär. Av samma skäl kan utskottet inte tillstyrka förevarande motionsyrkande.

I *motionen II: 710* har begärts en skyndsam omprövning av frågan om den å l d e r s g r ä n s, intill vilken barnpension bör utgå. Motionärerna har därvid uttalat sig för att gränsen bestämmes till nitton år.

Föredragande departementschefen har till motivering för att han på denna punkt frångått kommitténs förslag anfört, att flertalet ungdomar i åldern 16—18 år har egna inkomster av förvärvsarbete samt att det med hänsyn därtill inte finns skäl att generellt utge barnpensioner i dessa åldrar. Vidare har departementschefen framhållit, att frågan om stöd åt ungdomar över sexton år, vilka fortsätter sin utbildning, synes även i de fall då någon av föräldrarna avlidit böra lösas i annat sammanhang.

Utskottet anser för sin del de av departementschefen anförda skälen för att åldersgränsen bör sättas vid sexton år bärande och avstyrker därför föreliggande motionsyrkande.

I *motionerna I: 575 och II: 713, motionerna I: 577 och II: 718 samt motionerna I: 578 och II: 716* har hemställts att barnpension till barn, vars båda föräldrar avlidit, skall utgå med 1 500 kronor per år. Departementschefen har i likhet med socialförsäkringskommittén ansett, att pensionen även i dessa fall bör utgå med 1 000 kr. om året. Denna ståndpunkt har motiverats med att de föräldralösa barnen i allmänhet kommer att erhålla betydligt bättre förmåner från tilläggs pensioneringen än de barn, som mist allena en av föräldrarna. Sålunda skall ett barn, vars båda föräldrar är döda, i tilläggs pension få 40 procent av faderns egenpension mot 15 procent, om modern lever och uppbär änkepension. Finns det två barn, erhåller de vardera 25 procent av faderns egenpension, om båda föräldrarna är döda, mot 12,5 procent, om modern lever. Även utskottet anser med hänsyn till dessa förhållanden att pensionen till de barn, vars båda föräldrar avlidit, bör utgå med 1 000 kr. Utskottet kan därför inte biträda förevarande motionsyrkanden.

I *motionerna I: 578 och II: 716* har hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till i n d e x r e g l e r i n g av barnpensionerna. Motionärerna har anfört, att den värdebeständighet som folkpensionerna erhållit genom indexregleringen allmänt anses såsom mycket värde-

full. Enligt motionärerna är det en brist, att barnpensionerna inte föreslås skola vara indexreglerade.

Frågan om indexreglering av barnpensionerna har behandlats av socialförsäkringskommittén. Denna har därvid funnit det mindre lämpligt att anknyta en sådan indexreglering till det indexsystem som gäller för folkpensionerna. Detta bygger nämligen på penningvärdet i december 1951, medan barnpensionernas belopp är bestämt i penningvärdet den 1 juli 1960. Att å andra sidan tillskapa ett särskilt indexsystem för barnpensionerna har kommittén inte funnit lämpligt. Kommittén har därjämte erinrat om att folkpensionernas indexsystem av flera skäl måste revideras inom de närmaste åren eller senast med verkan fr. o. m. den 1 januari 1963, då förmåner från den allmänna tilläggs pensioneringen skall börja utgå.

Utskottet anser i likhet med socialförsäkringskommittén inte lämpligt att nu tillskapa ett särskilt indexsystem för barnpensionerna. Frågan härom bör i stället anstå till den översyn och samordning av indexreglerna som synes bli erforderlig, innan de allmänna tilläggs pensionerna börjar utgå. Utskottet anser därför att någon åtgärd i anledning av förevarande motionsyrkande inte är påkallad.

Frågan om änklingspensioner har tagits upp i *motionen II: 710*. Motionärerna framhåller, att då änka med barn enligt propositionen erhåller såväl änkepension som barnpension, samma förmåner borde tillerkännas änklings med barn. Därest inkomstprövningen, såsom motionärerna förordat, bibehålles i fråga om änkepensionerna, kan man knappast, framhålls det i motionen, mot änklingspensioner göra den invändningen att en änklings ofta har bättre inkomster än änkor. Motionärerna föreslår, att frågan om pensioner till änklings med barn blir föremål för en skyndsam omprövning.

Socialförsäkringskommittén, som haft att utreda även frågan om änklingspensioner, har funnit att barnpensionerna, vilka skall utgå även då modern avlidit, i de flesta fall torde lämna nöjaktig hjälp till änklings med barn. Vidare har kommittén erinrat om att barnen i de fall, då modern bidragit till familjens försörjning genom förvärvsarbete, regelmässigt får sina pensioner förhöjda genom tilläggs pension efter henne. Med hänsyn härtill har kommittén inte föreslagit änklingspension till änklings med barn.

Utskottet ansluter sig till socialförsäkringskommitténs uppfattning och vill dessutom framhålla, att änklingsarnas inkomstförhållanden generellt sett är betydligt bättre än änkor. Vidare vill utskottet, såsom framhållits i det föregående, icke biträda förslag om att bibehålla inkomstprövningen inom änkepensioneringen. På grund härav avstyrker utskottet förevarande motionsyrkande.

Specialmotivering

Härunder beröres endast vissa delar av specialmotiveringen till ändringarna i folkpensioneringslagen. Beträffande övriga delar hänvisas till propositionen.

8 §

Departementschefen:

Enligt socialförsäkringskommitténs förslag skall reglerna för inkomstavgifter på återstående inkomstprövade folkpensionsförmåner, dvs. invalidpensionernas och sjukbidragens tilläggspensioner, hustrutilläggen och de kommunala bostadstilläggen, ändras. Då bostadstilläggen utgår samtidigt med någon av de andra förmånerna skall enligt förslaget avdrag i första hand göras på bostadstillägget och därefter på tilläggspensionen eller hustrutillägget. Detta innebär en förenkling mot nu gällande regel, enligt vilken avdraget sker proportionellt å bostadstillägg och annan samtidigt utgående förmån som nu sagts. Förslaget, vilket inte påverkar storleken av det belopp som pensionstagaren får i handen, bör genomföras. Andra stycket i 8 § har ändrats i överensstämmelse härmed. Som framgår av övergångsbestämmelserna föreslås, att motsvarande förfarande skall tillämpas i fråga om de inkomstprövade änkepensionerna i övergångsfallen. Förslagets genomförande medför en viss kostnadsöverflyttning från kommunerna till staten, men med hänsyn till att ett stort antal kommuner och därtill de folkrikaste redan uppnått maximigränsen för bidrag till folkpensioneringen blir kostnadsförskjutningen ringa. Den torde inte påverka beräkningen av statens anslag till folkpensionerna.

Socialförsäkringskommittén har relativt utförligt behandlat frågan om samordning mellan folkpension och yrkesskadelivränta. Vad särskilt angår familjeförmånerna på ömse sidor gäller för närvarande, att yrkesskadelivräntorna, som för änka utgör en tredjedel och för barn en sjättedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, maximerad till 15 000 kr., bestämmas utan hänsyn till samtidigt utgående änkepension eller änkebidrag eller särskilt barnbidrag. De tre sistnämnda förmånerna är emellertid inkomstprövade och livräntan reducerar därigenom pension, änkebidrag och barnbidrag, så att någon sammanlagd ersättning, som kan anses för hög, inte uppkommer. När änkan fyller 67 år erhåller hon den icke inkomstprövade ålderspensionen, varvid eventuellt utgående änkepension eller änkebidrag upphör. Från och med nämnda ålder göres en viss reduktion på ankans yrkesskadelivränta, så att den utgör en fjärdedel i stället för en tredjedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. Vad nu sagts om yrkesskadelivräntor avser livräntor, som utgår enligt den nu gällande yrkesskadeförsäkringslagen av år 1954. Äldre livräntor regleras av de vid tidpunkten för yrkesskadan gällande bestämmelserna, varvid dock är att märka att livräntorna förhöjes enligt en

särskild lagstiftning av år 1955 angående omreglering av äldre yrkesskadersättningar. De äldre livräntorna kan emellertid inte beräknas på högre årlig arbetsförtjänst för den avlidne än 7 200 kr. Någon nedsättning av änkelivränta vid 67 år göres inte i de äldre fallen, men omregleringsförhöjningen avser endast i ringa omfattning efterlevandelivräntor för tid efter nämnda ålder.

Den höjning av efterlevandeförmånerna från folkpensioneringen, som föreslagits i det föregående, och framför allt den omständigheten att förmånerna kommer att utgå utan inkomstprövning skulle, om inga särskilda regler meddelades för fall av sammanträffande mellan dylik förmån och efterlevandelivränta från yrkesskadeförsäkringen, i vissa fall leda till en betydande överpensionering. Vad angår efterlevandeförmånerna då dödsfallet inträffat före den 1 juli 1960, dvs. före den dag då familjepensionsreformen träder i kraft, märkes att änkepensionen även i fortsättningen är underkastad inkomstprövning. Till följd härav och med hänsyn till att änkelivräntorna i många av de fall, som regleras av äldre lagstiftning, är låga erhåller överpensioneringsproblemet här inte den storleksordningen, att några åtgärder beträffande änkepensionerna framstår som befogade. Den överkompensation, som kan uppkomma i fall då försörjaren avlidit före de nya reglernas ikraftträdande, beror i första hand på tillkomsten av de icke inkomstprövade barnpensionerna. Dessa bör därför såsom socialförsäkringskommittén förordar i nu avsedda fall minskas med utgående barnlivränta från yrkesskadeförsäkringen, dock så att alltid minst en fjärdedel av barnpensionen utgår jämsides med livräntan.

I en del fall kommer det att hända, att yrkesskadan inträffat före den 1 juli 1960 men dödsfallet efter den 30 juni nämnda år. Änkepensionen utgår då utan inkomstprövning, vilket gör överpensioneringen så betydande, att man inte kan nöja sig med den nyssnämnda reduktionen på barnpensionerna. Lämpligen bör därför i enlighet med kommitténs förslag i dessa fall även änkepension minskas med änkelivränta från yrkesskadeförsäkringen, varvid emellertid minst hälften av pensionen lämnas fri från avdrag.

Behov av särskilda regler för sammanträffande av här ifrågavarande efterlevandeförmåner föreligger givetvis även där såväl yrkesskadan som dödsfallet inträffat efter den 30 juni 1960. I de i det föregående omnämnda fallen, då yrkesskadan inträffat före den 1 juli 1960, saknas möjlighet att ingripa med reduktion av yrkesskadelivräntorna, eftersom dessa regleras av de vid tiden för skadan gällande bestämmelserna i yrkesskadeförsäkringslagstiftningen. När yrkesskadan inträffar efter familjepensionsreformens ikraftträdande står emellertid möjligheten öppen att från samma tidpunkt ändra yrkesskadeförsäkringslagen så att livräntorna utgår efter mindre förmånliga grunder än för närvarande. Denna väg förordas av socialförsäkringskommittén, som bl. a. hänvisar till att all-

männa pensionsberedningen uttalade sig för en reduktion av yrkesskadelivräntorna vid sammanträffande med folkpension. Socialförsäkringskommitténs förslag innebär att yrkesskadeförsäkringslagen fr. o. m. den 1 juli 1960 ändras så att efterlevandelivräntorna kommer att utgöra för änka en sjättedel och för barn en tolfteedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. Kommittéförslaget har rönt kritik av vissa remissorgan, vilka närmast förordar avdrag på pensionerna i stället för på yrkesskadelivräntorna. I remisskritiken framhålles bl. a., att enligt kommitténs förslag livräntorna nedsättes även i fall då rätt till pension inte föreligger.

För min del tvekar jag inte om det riktiga i den av allmänna pensionsberedningen och socialförsäkringskommittén omfattade åsikten att den generella förmånen, pensionen, alltid bör utgivas fullt ut och att den särskilda förmån, som må föranledas av att dödsfallet inträffat till följd av yrkesskada, bör anpassas efter pensionen så att en lämpligt avvägd sammanlagd ersättningsnivå uppnås. Kommitténs förslag synes i och för sig leda till godtagbara resultat vid sammanträffande mellan folkpension och efterlevandelivränta från yrkesskadeförsäkringen. Emellertid kommer med detta förslag nedsättningen av livräntebeloppen att bli tillämplig även i fall då rätt till pension inte föreligger eller då änkepensionen är nedsatt på grund av ankans ålder vid änkeblivandet eller den tidpunkt när förekomsten av barn upphör att inverka på pensionens storlek. Sedan allmänna tilläggspensioner börjat utgivas kan det antagas, att tilläggspensioner i regel utgår till änkor, som äger rätt till änkelivränta från yrkesskadeförsäkringen, detta även i fall då rätt till folkpension inte föreligger. Storleken av tilläggspensioneringens änkepensioner påverkas inte av ankans ålder eller förekomsten av barn. Visserligen innehåller lagen om försäkring för allmän tilläggspension i sin nuvarande lydelse en bestämmelse om att yrkesskadelivränta i sin helhet avdrages på tilläggspensionen. Det har dock vid lagens tillkomst uttryckligen förutsatts att denna regel skall mildras vid folkpensioneringens och tilläggspensioneringens sammanförande till ett enhetligt pensionsystem, så att merförmånerna skall kunna utgå vid yrkesskada. I detta sammanhang synes den av kommittén föreslagna metoden för samordning med yrkesskadeförsäkringen lämpligen kunna genomföras. Vid ett uppskov till nämnda tidpunkt undviker man att yrkesskadelivräntorna minskas i fall, då den önskvärda compensationen på pensionssidan ännu inte föreligger. För tiden fram till dess den samordnade lagstiftningen kan träda i kraft torde det vara lämpligast att erforderlig reduktion för samtidigt utgående efterlevandeförmån från yrkesskadeförsäkringen göres på änkepensioner och barnpensioner i överensstämmelse med vad som i det föregående förordats för fall då en yrkesskada, som inträffat före den 1 juli 1960, lett till ett dödsfall efter den 30 juni samma år.

Bestämmelser av det innehåll, som nu förordats beträffande änkepension, har upptagits i första punkten i ett nytt tredje stycke i 8 §. Belopp som

avdragits enligt bestämmelserna i det nya stycket bör inte ånyo kunna avdragas vid inkomstprövningen av kommunalt bostadstillägg. En föreskrift härom återfinnes i styckets andra punkt.

I änkepensionsärenden har pensionsnämnd enligt 34 § andra stycket att fastställa pensionens belopp. Oavsett om ansökningshandlingarna kommer att innehålla uppgift om yrkesskadelivränta och dess belopp, är det anledning anta att bestämmelserna i 8 § tredje stycket kan komma att bereda åtskilliga nämnder svårigheter vid uträknandet av det slutliga änkepensionsbeloppet. Det torde därför få anses lämpligt att det beslut, som nämnden har att fatta, och det besked om beslutet, som ordföranden skall tillställa sökanden, endast innehåller uppgift om änkepensionens storlek före reduktionen samt att i beskedet en erinran göres att pensionen skall reduceras enligt bestämmelsen i här ifrågavarande stycke. Det slutliga uträknandet av änkepensionen i sådana fall får därefter ankomma på pensionsstyrelsen.

Motioner

I *motionerna I:577 och II:718* hemställes (yrkandet under 6), att riksdagen måtte »besluta, att i princip total samordning mellan änke- och barnpensionerna å ena sidan och änke- och barnlivräntor å den andra skall tillämpas och sålunda

a) att i lagen den 14 maj 1954 (nr 243) om yrkesskadeförsäkring och därmed sammanhängande författningar skall införas sådana bestämmelser för yrkesskador som inträffar efter den 30 juni 1960, att tills vidare från änkelivränta avräknas änkepension från folkpensioneringen utan beaktande av sådana index- och standardtillägg som kan tillkomma efter juli månad 1960 och att från barnlivränta avräknas barnpensioner med högst 1 000 kr.,

b) att i militärsättningsförordningen den 2 juni 1950 (nr 261) skall införas motsvarande bestämmelser,

c) att, om yrkesskadan inträffat före den 1 juli 1960 men dödsfallet inträffat nämnda dag eller senare, nedsättning i stället skall göras i änkepensionen respektive barnpensionen så att motsvarande resultat som under a) och b) erhålles».

Utskottet

Genom införandet av de icke inkomstprövade änkepensionerna och barnpensionerna kan beträffande dem som är berättigade till jämväl änkelivränta eller barnlivränta från yrkesskadeförsäkringen uppstå en viss överpensionering, därest icke regler i samordnande syfte införas. Föredragande departementschefen har uttalat, att en sådan samordning i princip bör genomföras på så sätt att den speciella förmånen, d. v. s. änkelivräntan eller barnlivräntan, reduceras, medan den generella förmånen, d. v. s. änkepen-

sionen eller barnpensionen, lämnas orubbad. Emellertid bör en sådan reduktion icke företagas i fråga om yrkesskadefall, som inträffat före de nya bestämmelsernas ikraftträdande. För dessa fall har i propositionen föreslagits, att avräkningen skall ske å änkepensionen eller barnpensionen, dock ej i vidare mån än att av änkepensionen utgår minst hälften och av barnpensionen minst en fjärdedel. Beträffande yrkesskadefall efter den 30 juni 1960 möter däremot i och för sig intet hinder att nedsätta ersättningen från yrkesskadeförsäkringen med hänsyn till utgående förmåner från folkpensioneringen. 1958 års socialförsäkringskommitté hade också föreslagit, att samordningen i de nya fallen skulle ske på detta sätt. Enligt kommitténs förslag skulle sålunda änkelivränta och barnlivränta på grund av yrkesskadefall, som inträffat efter den 30 juni 1960, utgå med allenast hälften av de belopp som utfaller enligt nu gällande bestämmelser. Detta förslag väckte emellertid gensaga under remissbehandlingen. Därvid framhölls, att den föreslagna nedsättningen skulle drabba inte bara dem som erhöll fulla förmåner från folkpensioneringen utan även dem som inte uppbar några förmåner därifrån eller som uppbar reducerade sådana förmåner. Departementschefen har anslutit sig till denna kritik och i stället föreslagit att samordningen skall ske genom reduktion av änkepension eller barnpension, i enlighet med vad som föreslagits i fråga om de äldre yrkesskadefallen. Han har därvid uttalat, att den av kommittén föreslagna metoden för samordning, till vilken han i princip ansluter sig, synes lämpligen kunna genomföras i samband med att folkpensioneringen och tilläggs pensioneringen sammanföres till ett enhetligt pensionssystem. Det har nämligen förutsatts, att samordningsfrågorna därvid skall omprövas.

I föreliggande motioner yrkas, att samordningen, då yrkesskadefallet inträffar efter de nya bestämmelsernas ikraftträdande, skall ske genom avräkning av änkepension eller barnpension å livränteförmån från yrkesskadeförsäkringen. Vidare hemställer motionärerna, att samordningen måtte göras i princip total, varmed de avser att i de nya fallen änkepension eller barnpension skall i sin helhet avräknas å änke- eller barnlivränta och i de äldre fallen avräkning skall ske av livräntorna å pensionerna, så att motsvarande resultat som i de nya fallen uppnås.

Enligt utskottets mening föreligger vissa svårigheter att finna en väg för samordningen som ger ett från alla synpunkter tillfredsställande resultat. Emellertid synes den i propositionen föreslagna lösningen kunna godtagas. Härvid bör beaktas att denna lösning är att anse som ett provisorium i avbidan på resultatet av den allsidiga prövning av samordningsproblemet som måste ske då folkpensioneringen och tilläggs pensioneringen skall sammanföras. Med hänsyn till vad sålunda anförts kan utskottet icke biträda motionsförslaget.

Lagrådet

Lagrådet har hörts över förslaget till lag angående ändrad lydelse av 29 § och 33 § lagen om allmän sjukförsäkring samt förslaget till lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen om undervisning och vård av psykiskt efterblivna. Lagrådet har icke haft något att erinra mot förslagen.

Övriga, genom motioner väckta frågor

A. Inkomstprövningen inom folkpensioneringen

Motioner

I *motionerna I: 575 och II: 713* hemställas att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning av frågan om en mindre restriktiv behovsprövning inom folkpensioneringens ram, därvid särskilt den s. k. skärpningsregeln i fråga om förmögenhet bör uppmärksammas.

I *motionerna I: 576 och II: 719* hemställas, »att riksdagen måtte besluta 1) att inkomstgräns för erhållande av inkomstprövad pensionsförmån måtte höjas med 1 000 kronor;

2) att utskottet måtte utarbeta erforderlig författningstext».

I *motionen II: 711* hemställas, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en översyn av reglerna för inkomstprövningen, såvitt angår änkepensionerna, så att förslag kan framläggas till nästa års riksdag i samband med förslag till en reformerad invalid- och förtidspensionering.

Utskottet

Enligt gällande regler är vissa förmåner inom folkpensioneringen inkomstprövade. Änkepensionerna och hustrutilläggen samt de kommunala bostadstilläggen är sålunda i sin helhet föremål för inkomstprövning. Beträffande invalidpensioneringen gäller, att däri ingående tilläggspension och standardtillägg utgår efter inkomstprövning, medan återstående delar, nämligen grundpension och indextillägg, är fria från sådan prövning. Övriga folkpensionsförmåner, däribland ålderspensionerna, utgår utan inkomstprövning.

Inkomstprövningen innebär för ogift pensionsberättigad, att pensionsförmånen minskas med en tredjedel av den del av årsinkomsten som ligger mellan 1 000 och 1 400 kr. och med två tredjedelar av inkomsten däröver. För gift pensionsberättigad gäller i stället gränsbeloppen 750 och 1 050 kr. Förmögenhet, som för ogift överstiger 20 000 kr. och för gift 15 000 kr., medför vid beräkningen av årsinkomsten höjning av denna med 20 procent av vad förmögenheten överstiger nämnda belopp. Till belysande av innebörden av bestämmelserna i fråga kan nämnas, att änkepension å 2 750 kr. på grund

av inkomstprövningen helt bortfaller om änkans årsinkomst uppgår till cirka 5 300 kr. Samma resultat blir det, om änkan har en förmögenhet å ungefär 37 000 kr. och en årsinkomst av detta kapital på cirka 1 800 kr.

I motionerna I: 575 och II: 713, motionerna I: 576 och II: 719 samt motionen II: 711 har framställts yrkande om mindre restriktiva regler vid inkomstprövningen. I de fyra förstnämnda motionerna framhålles särskilt de s. k. skärpningsreglerna, d. v. s. reglerna om att viss del av förmögenheten skall anses som inkomst, såsom hårda. Den medför, heter det, att en ensam skuldfri pensionär, som äger ett till 40 000 kr. taxerat egna hem, får sina pensionsförmåner reducerade med cirka 2 000 kr. Är egna hemmet taxerat till 50 000 kr., upphör förmåner helt. I motionerna I: 575 och II: 713 begäres skyndsamt utredning i ämnet. Motionerna I: 576 och II: 719 innehåller förslag om en omedelbar höjning av gränobeloppen med 1 000 kr. I motionen II: 711 hemställs om en översyn av reglerna för inkomstprövningen. Denna översyn bör, enligt vad som framgår av motionen, avse endast änkepensionerna, vilka enligt motionärerna fortfarande bör vara inkomstprövade. I motionen begäres vidare förslag i ämnet till nästa års riksdag.

Såsom utskottet framhållit vid behandlingen av frågan om slopande av inkomstprövningen inom änkepensioneringen medför inkomstprövningen vissa ogynnsamma verkningar. Den föreslagna övergången till icke inkomstprövade änkepensioner för dem som blir änkor efter den 1 juli 1960 kan medföra stora skillnader i pensionsförmåner för olika änkor. En uppmjukning av reglerna för inkomstprövningen skulle otvivelaktigt i båda fallen verka mildrande. På grund härav anser utskottet det motiverat att reglerna om inkomstprövning blir föremål för översyn. Denna synes lämpligen kunna ske inom 1958 års socialförsäkringskommitté, som enligt sina direktiv redan sysslar med vissa frågor på detta område. I avbidan på resultatet av denna översyn, vilken kan förutsättas ge underlag för en allsidig bedömning av frågan, synes ändringar i gällande bestämmelser böra anstå. Då kommittén enligt vad utskottet har sig bekant arbetar med all möjlig skyndsamt, synes något uttalande från riksdagens sida om den tid, inom vilken översynen bör vara slutförd, icke nu påkallat.

B. Fråga om rörlig pensionsålder m. m.

Motioner

I motionerna I: 577 och II: 718 hemställs (yrkandet under 8 a), att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville »tillse att pågående utredning rörande rätt till uppskov med uttagande av folkpension mot att folkpensionen höjes ävensom rörande frågan om pensionsålderns rörlighet nedåt bedrives så skyndsamt att förslag snarast kan föreläggas riksdagen».

Utskottet

Den i föreliggande motioner berörda frågan om en rörlig pensionsålder och därmed sammanhängande spørsmål tillhör de frågor som 1958 års socialförsäkringskommitté fått i uppdrag att utreda. I motionerna yrkas, att Kungl. Maj:t måtte tillse, att utredningen av nämnda fråga bedrivs så skyndsamt att förslag snarast kan föreläggas riksdagen.

Enligt direktiven för socialförsäkringskommittén skall denna bedriva sitt arbete med all möjlig skyndsamhet. I föreliggande proposition har föredragande departementschefen uttalat, att kommittén arbetar snabbt och effektivt. Detta överensstämmer med vad utskottet har sig bekant. Med hänsyn härtill anser utskottet icke påkallat med någon riksdagens åtgärd i enlighet med vad motionärerna föreslagit.

C. Indexregleringen av folkpensionerna

Motioner

I *motionerna I: 577 och II: 718* hemställes (yrkandet under 8 b), att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte »låta frågan om indexregleringen av folkpensionerna göras till föremål för en förutsättningslös skyndsamt utredning».

Utskottet

För att folkpensionerna vid ändringar i levnadskostnaderna skall behålla sitt realvärde utgår indextillägg å pensionerna. Indextilläggen regleras efter pensionspristalet, vilket är ett procenttal som utmärker förhållandet mellan det aktuella prisläget och prisläget i december 1951. För innevarande månad utgår nio indextillägg. Varje indextillägg utgör enligt gällande bestämmelser 40 kr. för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter folkpension, samt för änkepensionsberättigad och för hustru, som uppbär hustrutillägg, samt 50 kr. för annan pensionsberättigad.

I förevarande motioner har yrkats, att frågan om indexregleringen göres till föremål för förutsättningslös skyndsamt utredning. Enligt motionärerna bör värdesäkring inom folkpensioneringen anknytas till en särskild indexserie, som tar hänsyn till pensionärernas speciella förhållanden. Motionärerna framhåller vidare, att det synes från administrativ synpunkt nödvändigt, att indexregleringen utformas så att den kan tillämpas utan besvärande komplikationer. Härvid synes motionärerna förutsätta, att reglerna blir gemensamma för folkpension och tilläggspension.

Såsom framhållits i fråga om indexreglering av barnpensioner, måste folkpensioneringens indexsystem revideras före 1963, då förmåner från den allmänna tilläggspensioneringen skall börja utgå. Detta synes också motionärerna förutsätta. För närvarande pågår ett omfattande utredningsarbete

på socialförsäkringens område, avseende bl. a. sådana frågor, som förut-satts skola vara lösta, då tilläggs pensioner skall börja utbetalas. Till dessa frågor hör också frågan om en översyn av indexregleringen inom folkpen-sioneringen. Enligt utskottets mening är det därför inte påkallat att riksdagen gör någon framställning i ämnet.

D. Folkpensionernas ställning inom socialförsäkringssystemet

Motioner

I *motionerna I:578 och II:716* hemställes (yrkandet under 2 a), att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala, »att en administrativ sam-ordning på socialförsäkringarnas område inte får rubba folkpensioneringens grundläggande och betydelsefulla ställning».

Utskottet

I den föreliggande propositionen har föredragande departementschefen uttalat, att, sedan 1958 års socialförsäkringskommitté slutfört nu pågående utredning angående utformningen av invalidpensioneringen, förutsättningar kommer att föreligga för att genomföra den sammanarbetning av pensionslagstiftningen till ett enda lagverk, som redan tidigare förutskickats. Departementschefen har vidare framhållit, att olika justeringar därvid kan tänkas bli aktuella i syfte att närmare än som redan skett samordna folkpensioneringen och tilläggs pensioneringen.

I motionerna har begärts, att riksdagen måtte uttala att den planerade samordningen på socialförsäkringens område inte får rubba folkpensioneringens grundläggande och betydelsefulla ställning.

Såvitt utskottet har sig bekant har det icke i något sammanhang ifrågasatts, att det grundskydd, som folkpensioneringen ger och är avsedd att ge, skulle försämrans genom den planerade samordningen. Med hänsyn härtill anser utskottet inte påkallat att föreslå riksdagen att göra något uttalande i anslutning till yrkandet i motionerna.

E. Socialt försäkringsskydd åt hemmadöttrar m. m.

Motioner

I *motionerna I: 316 och II: 391* hemställes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder i syfte att bereda de s. k. hemmadöttrarna och liknande grupper möjlighet till socialt försäkringsskydd och samma trygghet i socialt och ekonomiskt avseende, som andra samhälls-medborgare är berättigade till.

I *motionerna I: 575 och II: 713* hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning av »frågan om tryggan-

det av främst äldre, ogifta kvinnors försörjning, vilka under lång tid haft vårdnaden av till följd av ålder eller annan orsak handikappade föräldrar eller därmed jämförbar uppgift».

I *motionerna I: 578 och II: 716* hemställes (yrkandet under 2 b), att riksdagen måtte uttala, »att möjligheterna att bereda pension före 67 år till dem, som på grund av skötsel av föräldrar eller syskon i hemmet inte blivit i tillfälle att ha förvärvsarbete eller annorledes har starkt reducerade försörjningsmöjligheter, ingående prövas av 1958 års socialförsäkringskommitté och att förslag härom förelägges riksdagen».

Utskottet

I föreliggande motioner hemställes om åtgärder för trygghet av vissa i inkomsthänseende missgynnade gruppers försörjning, vilka anses i behov av men inte eller i förhållandevis ringa grad har möjlighet att erhålla förmåner från socialförsäkringen. Härvid nämnes i första hand de s. k. hemmadöttrarna, d. v. s. äldre, ogifta kvinnor, vilka stannat i föräldrahemmet och tagit vård om sina föräldrar till dessas död. Det framhålles, att sådana kvinnor på grund av ensidigt och isolerat levnadssätt ofta har svårigheter att efter föräldrarnas död skaffa sig försörjning. Eftersom de i allmänhet är under 67 år kan de inte erhålla ålderspension från folkpensioneringen. Deras i allmänhet låga inkomster gör att de vid inträffad sjukdom får inga eller allenast ringa förmåner från sjukpenningförsäkringen.

Vid behandlingen av pensionsfrågan under 1958 års A-riksdag väcktes motioner (I: 316 och II: 407) med liknande syfte som de nu föreliggande. I sitt av riksdagen godkända utlåtande uttalade särskilda utskottet i anledning av nämnda motioner, att de framställda önskemålen i viss mån kunde bli tillgodosedda, därest rätt till förtida uttag av ålderspension infördes. En annan möjlighet att tillgodose förevarande grupps behov var att mildra villkoren för rätten till invalidförmåner. Utskottet hemställde, att frågan om förtida uttag av ålderspension och om villkoren för rätten till invalidförmåner måtte bli föremål för utredning. Utredningsuppdraget har anförtratts 1958 års socialförsäkringskommitté.

Enligt utskottets mening torde de i föreliggande motioner aktualiserade frågorna inte helt kunna finna sin lösning inom invalidpensioneringen eller genom förtida uttag av ålderspension. Ytterligare åtgärder kan bli erforderliga. Innan slutlig ståndpunkt kan tagas härtill synes en utredning böra ske i syfte att kartlägga föreliggande behov och eventuellt erforderliga åtgärder. Det torde vara lämpligt att detta utredningsarbete får ske i anslutning till socialpolitiska kommitténs arbete. Utskottet förordar därför att föreliggande motioner överlämnas till kommittén för att av denna beaktas vid dess fortsatta arbete.

De förslag, som propositionen i övrigt innehåller, liksom de uttalanden av föredragande departementschefen, som här icke närmare berörts, har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer,

A. att riksdagen med avslag å följande motionsyrkanden, nämligen

1) yrkandena i motionerna I: 19 och II: 11 samt motionen II: 709,

2) yrkandena i motionerna I: 574 och II: 717,

3) yrkandena under 1), 2), 3), 4) och 6) i motionerna I: 577 och II: 718,

4) yrkandet under 1) i motionerna I: 575 och II: 713,

5) yrkandet under A i motionerna I: 578 och II: 716,

6) yrkandet i motionerna I: 579 och II: 715,

7) yrkandet under 1) i motionen II: 711 samt

8) yrkandena i motionen II: 712,

I. måtte — med förklaring att riksdagen icke kunnat helt bifalla det genom förevarande proposition, nr 75, framlagda förslaget till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering — för sin del antaga lagförslaget med den ändringen att tredje stycket 4 mom. övergångsbestämmelserna erhåller nedan angivna, såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse

(Kungl. Maj:ts förslag)

4. Änkepension efter man, som avlidit före ikraftträdandet, *minskas enligt bestämmelserna i 8 § äldre lydelsen*. Minskning skall dock därvid i första hand göras å kommunalt bostadstillägg. Änkepensionen skall, om dödsfallet inträffat under tiden den 1 juli 1958—den 30 juni 1959, utgå med minst en tredjedel och, om dödsfallet inträffat under tiden den 1 juli 1959—den 30 juni 1960, med minst två tredjedelar av det belopp, som utan minskningen skulle hava tillkommit den pensionsberättigade. Änkepension, som efter

(Utskottets förslag)

4. *Beträffande* änkepension efter man, som avlidit före ikraftträdandet, *skall 8 § äldre lydelsen alltjämt äga tillämpning*. Minskning *enligt nämnda paragraf av pensionsförmån* skall dock därvid i första hand göras å kommunalt bostadstillägg. Änkepensionen skall, om dödsfallet inträffat under tiden den 1 juli 1958—den 30 juni 1959, utgå med minst en tredjedel och, om dödsfallet inträffat under tiden den 1 juli 1959—den 30 juni 1960, med minst två tredjedelar av det belopp, som utan minskningen skulle hava tillkommit den

(Kungl. Maj:ts förslag)

minskningen understiger en femtondel av full pension, skall ej utgå. I fall som avses i denna punkt skola 14 § 2 mom. och 16 § äldre lydelsen alltjämt gälla.

(Utskottets förslag)

pensionsberättigade, dock att änke-pensionen icke på grund av vad nu sagts må uppgå till högre belopp än som skulle hava utgått, om dödsfallet inträffat efter den 30 juni 1960. Änkepension, som efter minskningen understiger en femtondel av full pension, skall ej utgå. I fall som avses i denna punkt skola 14 § 2 mom. och 16 § äldre lydelsen alltjämt gälla.

II. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 1 juni 1956 (nr 264) om höjning av folkpensioner m. m.,

III. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändrad lydelse av 1 och 3 §§ lagen den 30 juni 1947 (nr 398) om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen,

IV. måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag om barnpensioner.

B. att riksdagen måtte antaga följande genom propositionen framlagda förslag till lagändringar, nämligen

I. förslag till lag angående ändring i lagen den 26 juli 1947 (nr 530) om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn,

II. förslag till lag angående ändring i bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382),

III. förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 31 maj 1957 (nr 284) om utfyllnad av vissa underhållsbidrag,

IV. förslag till lag angående ändrad lydelse av 29 och 33 §§ lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring samt

V. förslag till lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 4 juni 1954 (nr 483) om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna.

C. att riksdagen i anledning av motionerna I: 575 och II: 713, motionerna I: 576 och II: 719 samt motionen II: 711 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att åt 1958 års socialförsäkringskommitté uppdrages att överse reglerna om inkomstprövningen inom folkpensioneringen.

D. att riksdagen i anledning av motionerna I: 316 och

II: 391, motionerna I: 575 och II: 713 samt motionerna I: 578 och II: 716 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i frågan om socialt försäkringsskydd åt hemmadöttrar m. m.

E. att följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 573 och II: 714, i vad de hänvisats till lagutskott,

2) motionerna I: 575 och II: 713,

3) motionerna I: 577 och II: 718,

4) motionerna I: 578 och II: 716 samt

5) motionen II: 710,

i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 april 1960

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Strand, Axel Svensson, Sunne*, fru Carlqvist, herrar Lars Larsson, Edström, Thorsten Larsson och Ringaby;

från a n d r a kammaren: herrar Jacobsson i Tobo, Nilsson i Göteborg, Odhe, Wahlund, fru Sandström, herr Bengtsson i Varberg, fru Eriksson i Ängelholm och herr Björkman.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer

Vid A i utskottets hemställan

Förslaget till lag angående ändring i lagen om folkpensionering

I. Till 3 § 4 mom.

(avser femårsgränsen vid återupplivning av änkepension)

Av herrar *Ringaby* och *Björkman*, vilka ansett

a) att det stycke å s. 56 i utskottets yttrande i frågan om änkepensioner, som börjar med orden »Regeln om» och slutar med orden »förevarande motionsyrkande», bort ersättas med text av följande lydelse.

»Regeln om indragning av änkepension, då änkan ingår nytt äktenskap, överensstämmer med vad som nu gäller inom folkpensioneringen. Även i andra pensionssystem finnes denna regel. Däremot torde det inte finnas nå-

gon motsvarighet till den nu föreslagna regeln om återupplivning av änkepension, då det nya äktenskapet upplöses. Denna regel har föreslagits av socialförsäkringskommittén, och dess förslag har därutinnan icke väckt någon gensaga under remissbehandlingen. Såsom motiv för en femårsgräns anförde kommittén, att en sådan gräns syntes lämplig, då för änkepensionsrätt i de fall då det inte finns barn kräves, att äktenskapet varat fem år.

Enligt utskottets mening medför den föreslagna femårsgränsen de olägenheter som påvisats i förevarande motioner. Med hänsyn härtill bör bestämmelsen om denna gräns utgå. Utskottet biträder alltså motionsyrkandet.»

b) att utskottet med bifall till yrkandet under 3 a) i motionerna I: 577 och II: 718 bort hemställa, att 3 § 4 mom. måtte erhålla följande lydelse.

»3 §.

4 mom. Folkpension i — — — — — fem år.

Upphör änka — — — — — nämnda tidpunkt.

Levde makar — — — — — haft barn.

Ogift eller — — — — — äktenskap bestått.

Änkepension skall indragas om den änkepensionsberättigade ingår äktenskap eller stadigvarande sammanbor med man, med vilken hon varit gift eller har eller har haft barn. Har änkepension indragits enligt vad nyss sagts, må pensionen ånyo börja utgå, om äktenskapet upplöses.»

II. Till 8 §.

(avser samordningen mellan änkepension och änkelivränta från yrkesskadeförsäkringen m. m.)

Av herrar *Ringaby* och *Björkman*, vilka ansett,

a) att det stycke å s. 70 av utskottets yttrande vid specialmotiveringen till 8 §, som börjar med orden »Enligt utskottets» och slutar med orden »biträda motionsförslaget», bort ersättas med text av följande lydelse.

»Utskottet delar motionärernas uppfattning att samordningen i princip bör göras total. Det enda undantag härifrån som motionärerna förordar, nämligen att barnpension skall avräknas med högst 1 000 kronor även om, såsom utskottet i annat sammanhang förordat, barnpensionen sättes till 1 500 kronor för det fall att båda föräldrarna avlidit, finner utskottet likaledes böra godtagas. Ävenså anser utskottet, att den av motionärerna liksom av 1958 års socialförsäkringskommitté föreslagna metoden för samordning beträffande skadefall efter den 30 juni 1960 — till vilken även departementschefen givit sin principiella anslutning — bör genomföras redan nu. Utskottet tillstyrker således förevarande motionsyrkanden.»

b) att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till yrkandena under 6) i motionerna I: 577 och II: 718, i vad avser änkepensionerna, måtte för sin del

dels besluta, att tredje stycket skall utgå ur det genom propositionen framlagda förslaget till ny lydelse av 8 § lagen om folkpensionering, *dels ock* såsom en följd härav

A. antaga följande förslag, nämligen

1) Förslag

till

»Lag

angående ändrad lydelse av 25 § lagen den 14 maj 1954 (nr 243)
om yrkesskadeförsäkring

Härigenom förordnas, att 25 § lagen den 14 maj 1954 om yrkesskadeförsäkring skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

25 §.

Är arbetsgivaren — — — — — denna lag.

Såsom understöd — — — — — avdrags bestämmande.

Utgår änkepension enligt lagen om folkpensionering, skall änkepensionen avdragas från livränta enligt denna lag till änka eller därmed jämställd kvinna. Därvid skall i änkepensionen icke inräknas index- eller standardtillägg, som tillkommit efter den 1 juli 1960. Avdrag må icke göras för annan folkpensionsförmån och ej heller för understöd från sjömanshus eller annat dylikt, allenast för behövande avsett understöd.

Innehar eller — — — — — föranleda därtill.

Understöd i — — — — — kommunal inkomstskatt.

Finnas i — — — — — äga rum.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1960. I fråga om livränta till änka, vars man skadats dessförinnan, skola de äldre bestämmelserna alltjämt äga tillämpning.»

2) Förslag

till

»Förordning

angående ändrad lydelse av 11 § 1 mom. förordningen den 2 juni 1950
(nr 261) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under
militärtjänstgöring (militärerättningsförordning)

Härigenom förordnas, att 11 § 1 mom. förordningen den 2 juni 1950 (nr 261) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

11 §.

1 mom. Skall av ————— statens bidrag.

Såsom understöd ————— avdrags bestämmande.

Utgår änkepension enligt lagen om folkpensionering, skall änkepensionen avdragas från livränta enligt denna förordning till änka eller därmed jämställd kvinna. Därvid skall i änkepensionen icke inräknas index- eller standardtillägg, som tillkommit efter den 1 juli 1960. Avdrag må icke göras för annan folkpensionsförmån och ej heller för understöd, som är avsett allenast för behövande.

Innehär eller ————— därtill föranleda.

Finns i ————— äga rum.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1960. I fråga om livränta till änka, vars man skadats dessförinnan, skola de äldre bestämmelserna alltjämt äga tillämpning.»

B. besluta, att övergångsbestämmelserna till det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändring i lagen om folkpensionering skall erhålla följande lydelse.

»Denna lag ————— juli 1960.

Genom denna ————— sagda månad.

Vid tillämpningen ————— följande iakttagas.

1. Pensionsberättigad, som ————— fjärde stycket.

2. Har kvinna ————— ovan sägs.

3. Då fråga ————— lång tid.

4. Änkepension efter ————— alltjämt gälla.

5. Äger änkepensionsberättigad uppbära livränta enligt 20 § lagen om yrkesskadeförsäkring eller äger hon jämlikt annan lag eller särskild författning eller enligt Konungens förordnande uppbära motsvarande livränta, vilken bestämmes av eller utbetalas från riksförsäkringsanstalten eller bolag som avses i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, och har det olycksfall eller den skada i anledning varav livräntan utgår inträffat före den 1 juli 1960 men mannens död först därefter, skall livräntan avdragas från änkepensionen i vad förmånerna belöpa på samma tid, dock att avdrag ej skall ske i vidare mån än att ankans sammanlagda förmåner uppgå till vad de skulle ha utgjort om jämväl olycksfallet eller skadan inträffat efter den 30 juni 1960. Livräntan skall i vad den sålunda avdragits icke räknas såsom inkomst vid tillämpning av 8 §.

6. Äger kvinna ————— erforderlig omräkning.

7. Utan hinder ————— nämnda år.»

III. Till övergångsbestämmelserna

(avser garantireglerna beträffande dem som blivit änkor under tiden den 1 juli 1958—den 30 juni 1960)

Av herrar *Ringaby* och *Björkman*, vilka ansett,

a) att det avsnitt av utskottets yttrande i frågan om änkepensioner, som börjar å s. 58 med orden »Såsom kommer» och slutar å s. 59 med orden »förevarande motionsyrkande», bort ersättas med text av följande lydelse.

»I *motionerna I: 577 och II: 718* har yrkats, att reglerna om garantibelopp måtte utgå ur förslaget. Såsom skäl härför framhåller motionärerna, att garantibeloppen omöjliggör en samordning mellan änkepensioner och andra förmåner, därvid motionärerna nämner livräntor i form av skadestånd samt tjänstepension.

Såsom kommer att närmare beröras i specialmotiveringen till 8 § lagen om folkpensionering, har i propositionen föreslagits vissa samordningsregler för det fall att änka är berättigad till såväl änkepension som änkelivränta från yrkesskadeförsäkringen. Dessa regler innebär att änkepensionen skall reduceras av änkelivräntan, dock ej i vidare mån än att änkan alltid får behålla minst hälften av änkepensionen. Enligt de ovan nämnda garantireglerna i övergångsbestämmelserna får änka, vars man avlidit under tiden den 1 juli 1959—30 juni 1960, två tredjedelar av den pension hon varit berättigad till utan inkomstprövning. Utgår i dylikt fall även änkelivränta, erhåller hon likväl minst två tredjedelar av änkepensionen, enär samordningsreglerna inte föreslås gälla i övergångsfallen. Inträffar däremot mannens död efter den 30 juni 1960, kan änkan ofta inte uppbära mer än — förutom änkelivräntan — hälften av änkepensionen. Pensionen skulle alltså på grund av garantiregeln kunna bli högre i övergångsfallen än i huvudfallen.

Utskottet finner nämnda resultat icke tillfredsställande. I syfte att förebygga sådana resultat har utskottet övervägt att i övergångsbestämmelserna införa en punkt som skulle innebära att änka, som uppbär pension med tillämpning av garantiregeln, icke skulle kunna på grund därav åtnjuta högre pension än som skulle ha tillkommit henne om pensionsfallet inträffat efter de nya bestämmelsernas ikraftträdande. Då detta emellertid skulle ha inneburit att tanken på fasta garantibelopp ändock i vissa fall måst övergivas, finner utskottet det lämpligare att i enlighet med motionärernas förslag låta reglerna om garantibelopp helt utgå. Utskottet tillstyrker alltså förevarande motionsyrkande.»

b) att utskottet med bifall till yrkandet under 2) i *motionerna I: 577 och II: 718* bort hemställa att tredje stycket 4 mom. i övergångsbestämmelserna skall erhålla följande lydelse.

»4. Beträffande änkepension efter man, som avlidit före ikraftträdandet, skall 8 § äldre lydelsen alltjämt äga tillämpning. Minskning enligt denna lag av änkepension skall dock därvid i första hand göras å kommunalt bostads-

tillägg. Änkepension, som efter minskningen understiger en femtondel av full pension, skall ej utgå. I fall som avses i denna punkt skola 14 § 2 mom. och 16 § äldre lydelsen alltså gälla.»

Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen om höjning av folkpensioner m. m.

IV. Till 1 §.

(avser undantagande av hustrutilläggen från standardhöjningen)

Av herrar *Ringaby* och *Björkman*, vilka ansett,

a) att det stycke å s. 41 i utskottets yttrande i frågan om standardhöjningar m. m., som börjar med orden »*I motionerna I: 577*» och slutar med orden »förevarande motionsyrkande» bort ersättas med text av följande lydelse.

»*I motionerna I: 577 och II: 718* har hemställts, att den föreslagna standardhöjningen inte skall omfatta h u s t r u t i l l ä g g e n. Härutinnan har motionärerna anknutit till en av allmänna pensionsberedningen framförd tanke, att standardhöjningarna 1958 och därefter icke borde beröra dessa tillägg. Skälet härför var, att beredningen ansåg det i viss mån önskvärt att slopa inkomstprövningen av hustrutilläggen och att genomförandet härav kunde försvåras därest tilläggen nådde en alltför hög nivå. Utskottet delar motionärernas och pensionsberedningens uppfattning i detta avseende och tillstyrker följaktligen förevarande motionsyrkande.»

b) att utskottet med tillstyrkande av yrkandet under 1) i motionerna I: 577 och II: 718 bort hemställa, att 1 § måtte erhålla följande lydelse.

»1 §.

Folkpension i form av allmän ålderspension, tilläggspension eller änkepension skall höjas för år räknat med

455 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag eller vars hustru uppbär hustrutillägg, samt 600 kronor för annan pensionsberättigad.

Folkpension i form av hustrutillägg skall höjas för år räknat med 280 kronor.»

Förslaget till lag om barnpensioner

V. Till 3 §.

(avser barnpensionens storlek då båda föräldrarna avlidit)

Av herrar *Sunne*, *Edström*, *Thorsten Larsson*, *Ringaby*, *Jacobsson* i *Tobo*, *Wahlund*, fru *Sandström* och herr *Björkman*, vilka ansett,

a) att det stycke å s. 64 i utskottets yttrande i frågan om barnpensioner m. m., som börjar med orden »I motionerna I: 575» och slutar med orden »förevarande motionsyrkanden», bort ersättas med text av följande lydelse.

»I motionerna I: 575 och II: 713, motionerna I: 577 och II: 718 samt motionerna I: 578 och II: 716 har hemställts, att barnpension till barn, vars båda föräldrar avlidit, skall utgå med 1 500 kronor per år. Departementschefen har i likhet med socialförsäkringskommittén ansett, att pensionen även i dessa fall bör utgå med 1 000 kr. om året.

Utskottet vill för sin del ansluta sig till den uppfattning som kommit till uttryck i de ovannämnda motionerna. Det får nämligen enligt utskottets mening anses klart, att de barn som förlorat båda föräldrarna har ett avsevärt större behov av ekonomisk hjälp än de vilka har en av föräldrarna kvar i livet.

Oavsett om barnen i en familj drabbas av förlusten av endast den ena eller båda föräldrarna blir de för sin försörjning beroende av även annan ekonomisk hjälp än den som folkpensionen ger. Detta behov av tillskott måste emellertid bli större för de föräldralösa barnen. Det är rimligt att man vid utformningen av grundskyddet beaktar denna skillnad.

Utskottet anser det därför väl motiverat att barnpensionen till barn, vars båda föräldrar avlidit skall utgå med det av motionärerna föreslagna högre beloppet av 1 500 kr. om året. Merkostnaderna härför har beräknats till ca 750 000 kr. vid en barnpensionsålder av 16 år.»

b) att utskottet med bifall till yrkandet under 1) i motionerna I: 575 och II: 713, yrkandet under 4) i motionerna I: 577 och II: 718 samt yrkandet under A i motionerna I: 578 och II: 716 bort hemställa, att 3 § måtte erhålla följande lydelse.

»3 §.

Barnpension utgör för år räknat 1 500 kronor för barn, vars båda föräldrar avlidit, och 1 000 kronor för annat barn.»

VI. Till 4 §.

(avser samordningen mellan barnpension och barnlivränta från yrkes-skadeförsäkringen m. m.)

Av herrar *Ringaby* och *Björkman*, vilka, under åberopande av vad de anfört vid reservationen under II, ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till yrkandena under 6) i motionerna I: 577 och II: 718, i vad avser barnpensionerna, måtte för sin del

dels besluta, att 4 § skall utgå ur förslaget till lag om barnpensioner, att efterföljande paragrafer erhåller ändrat nummer i konsekvens härmed samt att hänvisningen i övergångsbestämmelserna till 6 § ändras till att avse 5 §,

dels ock såsom en följd härav

A. antaga följande förslag, nämligen

1) Förslag

till

»Lag

**angående ändrad lydelse av 25 § lagen den 14 maj 1954 (nr 243)
om yrkesskadeförsäkring**

Härigenom förordnas, att 25 § lagen den 14 maj 1954 om yrkesskadeförsäkring skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

25 §.

Är arbetsgivaren — — — — — denna lag.

Såsom understöd — — — — — avdrags bestämmande.

Avdrag må — — — — — avsett understöd.

Utgår barnpension enligt lagen om barnpensioner, skall barnpensionen, i den mån den uppgår till 1 000 kronor för år räknat, avdragas från barnlivränta enligt denna lag.

Innehar eller — — — — — föranleda därtill.

Understöd i — — — — — kommunal inkomstskatt.

Finnas i — — — — — äga rum.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1960. I fråga om livränta till barn, vars fader eller moder skadats dessförinnan, skola de äldre bestämmelserna alltjämt äga tillämpning.»

2) Förslag

till

»Förordning

**angående ändrad lydelse av 11 § 1 mom. förordningen den 2 juni 1950
(nr 261) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under
militärtjänstgöring (militärsättningsförordning)**

Härigenom förordnas, att 11 § 1 mom. förordningen den 2 juni 1950 (nr 261) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

11 §.

1 mom. Skall av — — — — — statens bidrag.

Såsom understöd — — — — — avdrags bestämmande.

Utgår barnpension enligt lagen om barnpensioner, skall barnpensionen, i den mån den uppgår till 1 000 kronor för år räknat, avdragas från barnlivränta enligt denna förordning.

Avdrag må — — — — — för behövande.

Innehar eller — — — — — därtill föranleda.

Finnas i — — — — — äga rum.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1960. I fråga om livränta till barn, vars fader eller moder skadats dessförinnan, skola de äldre bestämmelserna alltjämt äga tillämpning.»

B. besluta att övergångsbestämmelserna till förslaget till lag om barnpensioner måtte erhålla följande lydelse.

»Denna lag — — — — — juli 1960.

Är barn — — — — — till barnpension.

Äger barn, som är berättigat till barnpension enligt denna lag, jämväl uppbära livränta enligt 21 § lagen om yrkesskadeförsäkring eller äger barnet jämlikt annan lag eller särskild författning eller enligt Konungens förordnande uppbära motsvarande livränta, vilken bestämmes av eller utbetalas från riksförsäkringsanstalten eller bolag som avses i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, och har det olycksfall eller den skada i anledning varav livräntan utgår inträffat före den 1 juli 1960 men faderns eller moderns död först därefter, skall livräntan avdragas från barnpensionen i vad förmånerna belöpa på samma tid, dock att avdrag ej skall ske i vidare mån än att barnets sammanlagda förmåner uppgår till vad de skulle ha utgjort om jämväl olycksfallet eller skadan inträffat efter den 30 juni 1960.

Utän hinder — — — — — pension inträtt.»

Vid D i utskottets hemställan

Utän direkt anknytning till lagförslagen

VII.

(avser socialt försäkringsskydd åt hemmadöttrar m. m.)

Av herrar *Sunne, Edström, Thorsten Larsson, Jacobsson* i Tobo, *Wahlund* och fru *Sandström*, vilka ansett,

a) att utskottets yttrande å s. 75 i frågan om socialt försäkringsskydd för hemmadöttrar m. m. bort ersättas med text av följande lydelse.

»I föreliggande motioner hemställas om åtgärder för trygghandlet av vissa

i inkomsthänseende missgynnade gruppers försörjning, vilka anses i behov av men inte eller i förhållandevis ringa grad har möjlighet att erhålla förmåner från socialförsäkringen. Härvid nämnes i första hand de s. k. hemmadöttrarna, d. v. s. äldre, ogifta kvinnor, vilka stannat i föräldrahemmet och tagit vård om sina föräldrar till dessas död men även andra kvinnor — i mindre utsträckning även män — som befinner sig i åldrarna strax före 67 och som utan att vara i egentlig mening invalidiserade ändå av olika skäl har vissa svårigheter att klara sin egen försörjning. Det framhålles, att dessa kvinnor ofta har svårigheter att efter föräldrarnas död skaffa sig försörjning. Men även andra grupper av kvinnor, som till stor del ej har yrkesutbildning och som åtskilliga år före folkpensionsåldern saknar väsentliga förtjänstmöjligheter, kan komma i ett läge där ett pensionsbehov föreligger. Eftersom de i allmänhet är under 67 år kan de inte erhålla ålderspension från folkpensioneringen. Deras i allmänhet låga inkomster gör att de vid inträffad sjukdom får inga eller allenast ringa förmåner från sjukpenningförsäkringen.

Vid behandlingen av pensionsfrågan under 1958 års A-riksdag väcktes motioner (I: 316 och II: 407) med liknande syfte som de nu föreliggande. I sitt av riksdagen godkända utlåtande uttalade särskilda utskottet i anledning av nämnda motioner, att de framställda önskemålen i viss mån kunde bli tillgodosedda, därest rätt till förtida uttag av ålderspension infördes. En annan möjlighet att tillgodose förevarande grupps behov var att mildra villkoren för rätten till invalidförmåner. Utskottet hemställde, att frågan om förtida uttag av ålderspension och om villkoren för rätten till invalidförmåner måtte bli föremål för utredning. Utredningsuppdraget har anförtratts 1958 års socialförsäkringskommitté.

Enligt utskottets mening är det av stor vikt att de här aktualiserade frågorna utan dröjsmål erhåller en tillfredsställande lösning. Det torde därvid ligga närmast till hands att i enlighet med uttalandet av 1958 års A-riksdag de i förevarande motioner aktualiserade problemen utredes av 1958 års socialförsäkringskommitté. Då problemet huvudsakligen är att betrakta som ett tekniskt problem, bör det finnas förutsättningar att ge de här aktualiserade spörsmålen en snar lösning. Utskottet vill därför betona att utredningsarbetet bör ske med största skyndsamhet, så att förslag kan föreläggas nästa års riksdag.»

b) att utskottet i anledning av motionerna I: 316 och II: 391, motionerna I: 575 och II: 713 samt motionerna I: 578 och II: 716 under D. bort hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att åt 1958 års socialförsäkringskommitté uppdrages att skyndsamt utreda frågan om möjligheterna att bereda pension före 67 år till dem, som på grund av skötsel av föräld-

rar eller syskon i hemmet inte blivit i tillfälle att ha förvärvsarbete eller som av annan orsak har starkt reducerade försörjningsmöjligheter.

Vid E i utskottets hemställan

Utan direkt anknytning till lagförslagen

VIII.

(avser avräkning av standardhöjning å kommunalt bostadstillägg m. m.)

Av herrar *Ringaby* och *Björkman*, vilka ansett,

a) att det stycke å s. 44 i utskottets yttrande i frågan om standardtillägg m. m., som börjar med orden »Utvecklingen inom» och slutar med orden »förevarande motionsyrkanden» bort ersättas med text av följande lydelse.

»Utvecklingen inom folkpensioneringen går för närvarande mot ett avskaffande av de inkomstprövade förmånerna. Sålunda föreslås i föreliggande proposition att inkomstprövningen i fråga om änkepensionerna i princip skall slopas. Inom 1958 års socialförsäkringskommitté pågår utredning om invalidpensioneringens utformning vilken även syftar till att avskaffa inkomstprövningen. Därest jämväl denna utredning leder till positivt resultat, vilket utskottet anser sig kunna förvänta, kvarstår de kommunala bostadstilläggen såsom den mest betydande av de inkomstprövade förmånerna. Det måste då anses angeläget att man icke utvidgar området för kommunala bostadstillägg utöver vad som nu gäller utan tvärtom påbörjar en avveckling av dessa tillägg i samband med de höjningar av pensionsbeloppen som förestår. Utskottet tillstyrker motionärernas förslag om att ökning av standardtilläggen till allmän ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag skall avräknas från kommunalt bostadstillägg med hälften och att ökning av standardtilläggen till änkepensionsberättigad skall i sin helhet avräknas från kommunalt bostadstillägg. För änkepensionsberättigad bör vidare avräknas den höjning från 1 360 till 1 700 kronor varom stadgas i förslaget till ny lydelse av 4 § 3 mom. folkpensioneringslagen.»

b) att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av yrkandena under 5) i motionerna I: 577 och II: 718 måtte för sin del antaga följande förslag till

»Lag

**angående ändrad lydelse av 7 § lagen den 29 juni 1946 (nr 431)
om folkpensionering**

Härigenom förordnas, att 7 § lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

7 §.

Efter beslut av kommun må, i den ordning nedan sägs, kommunalt bostadstillägg utgå till pensionsberättigad som är mantalsskriven inom kommun eller till där mantalsskriven hustru som uppbär hustrutillägg. Sådant tillägg skall anses såsom folkpension.

Kommunalt bostadstillägg beräknas med utgångspunkt från sådana av kommunen fastställda grunder härför, vilka enligt anmälan till pensionsstyrelsen voro gällande vid utgången av år 1959. Härvid angivna belopp skola minskas med hälften av sådan höjning av folkpension som enligt 1 § lagen den 1 juli 1956 om höjning av folkpensioner m. m. tillkommer pensionsberättigad, i den mån höjningen överstiger belopp som härutinnan gällde vid utgången av juni månad 1960. Då fråga är om änkepension, skall dock minskningen av det kommunala bostadstillägget avse dels hela beloppet av höjning som nyss sagts dels därutöver 340 kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1960.»

IX.

(avser ytterligare standardhöjning den 1 januari 1961)

Av herrar *Thorsten Larsson* och *Wahlund*, vilka ansett,

a) att det avsnitt av utskottets yttrande i frågan om standardhöjning av folkpensionerna m. m., som börjar å s. 40 med orden »Då riksdagen» och slutar å s. 43 med orden »detta motionsyrkande», bort ersättas med text av följande lydelse.

»Då riksdagen — — — (lika med utskottet) — — — kommunala bostadstillägg.

Riksdagen fann — — — (lika med utskottet) — — — inkomstprövade förmånerna.

Uttalandena om en jämnare takt i fråga om höjningarna av ålderspensionerna m. fl. förmåner inom folkpensioneringen var enhälliga och bekräftades, då pensionsfrågan ånyo behandlades vid 1959 års riksdag. I föreliggande proposition har emellertid förslag framlagts till höjning av folkpensionen med 250 kronor för ensam pensionär och med 350 kronor för makar. Förslaget, som överensstämmer med vad 1959 års besparingsutredning förordat från sina utgångspunkter, är inte kombinerat med avräkning å de kommunala bostadstilläggen. Det förutsättes tydligen, att det för år 1968 fastställda målet i fråga om ålderspensionerna m. m. skall uppnås genom en jämn höjning vart annat år av samma storlek som den nu föreslagna.

I *motionerna I: 19* — — — (lika med utskottet) — — — bör ske.

Motionärerna har inte anvisat någon godtagbar väg att täcka de kostna-

der deras förslag skulle medföra. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandena.

I *motionerna I: 577* — — — (lika med utskottet) — — — förevarande motionsyrkande.

I *motionerna I: 573* — — — (lika med utskottet) — — — för närvarande.

Frågan om — — — (lika med utskottet) — — — genom skattemedel.

Huvuddelen av — — — (lika med utskottet) — — — milj. kronor.

Folkpensionsavgiften utgår — — — (lika med utskottet) — — — inkomsten är.

I slutet — — — (lika med utskottet) — — — mindre inkomsttagarna.

Det är enligt utskottets mening angeläget, att ovannämnda förhållanden beaktas på tillfredsställande sätt, när förslag i anledning av den pågående utredningen förelägges riksdagen. För den standardhöjning av folkpensionerna, som utskottet i det följande förordar, är emellertid en höjning av folkpensionsavgiften med en procentenhet nödvändig. Utskottet tillstyrker sålunda det i *motionerna I: 573* och *II: 714* framställda yrkandet om att folkpensionsavgiften från den 1 januari 1961 skall utgå med 5 procent efter i övrigt samma regler som för närvarande gäller. Härmed anser utskottet sig ha besvarat även *motionerna I: 577* och *II: 718* i den del här är i fråga.

Vad sedan angår frågan om storleken av standardhöjningen vill utskottet framhålla, att den i propositionen föreslagna höjningen med 250 kronor för ensam pensionär och med 350 kronor för två pensionsberättigade makar måste betraktas som otillräcklig, om man vill garantera de nuvarande folkpensionärerna en skälig levnadsstandard. Såsom pensionsberedningen uttalade bör man inrikta sig på att den 1 juli 1960 vidtaga en påtaglig höjning av pensionerna, så att de nuvarande pensionärerna kan få verklig nytta av reformen. Utskottet delar den i *motionerna I: 573* och *II: 714* uttalade meningen att folkpensionerna bör förbättras i huvudsak i den takt som pensionsberedningen föreslagit. Om de kommunala bostadstilläggen nu i enlighet med vad utskottet ovan förordat bibehålles oförändrade, kan den förbättring av pensionsförmånerna som pensionsberedningen avsåg för år 1960, i genomsnitt uppnås, om ålderspensionen och övriga pensionsförmåner som är i fråga höjes med 500 kronor för ensam pensionär och 700 kronor för två pensionsberättigade makar, d. v. s. med 250 resp. 350 kronor utöver vad som föreslagits i propositionen. Såsom framhålls i de förevarande *motionerna* har ATP-reformen försämrat den statsfinansiella situationen med belopp, som överstiger vad denna ytterligare höjning av folkpensionerna skulle kosta. Utskottet måste emellertid konstatera, att denna ytterligare standardhöjning av folkpensionerna till följd av tidigare beslut, som riksdagen fattat rörande statsfinanserna inte kan genomföras förrän

den 1 januari 1961, då den kan finansieras genom den ändring i fråga om folkpensionsavgiften som utskottet ovan förordat. Utskottet tillstyrker sålunda, att folkpensionerna från och med den 1 januari höjes med 250 kronor om året för ensam pensionär och med 350 kronor för två pensionsberättigade makar i enlighet med vad som föreslagits i motionerna I: 573 och II: 714.»

b) att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till yrkandet under a) i motionerna I: 573 och II: 714 måtte för sin del antaga följande förslag till

»Lag

**angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 1 juni 1956 (nr 264)
om höjning av folkpensioner m. m.**

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 1 juni 1956 om höjning av folkpensioner m. m. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

1 §.

Folkpension i form av allmän ålderspension, tilläggs pension, änke pension eller hustrutillägg skall höjas för år räknat med

630 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag eller vars hustru uppbär hustrutillägg, ävensom för hustru, som uppbär hustrutillägg, samt

850 kronor för annan pensionsberättigad.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1961.»

X.

(avser folkpensionsavgiftens storlek)

1. Av herrar *Thorsten Larsson* och *Wahlund*, vilka, under hänvisning till vad de anfört i reservationen under IX, ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till yrkandet under c) i motionerna I: 573 och II: 714 måtte för sin del antaga följande förslag till

»Lag

**angående ändrad lydelse av 19 § 2 mom. lagen den 29 juni 1946 (nr 431)
om folkpensionering**

Härigenom förordnas, att 19 § 2 mom. lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

19 §.

2 mom. Pensionsavgift skall utgå med 5 procent av den avgiftspliktiges till statlig inkomstskatt för året taxerade inkomst med de begränsningar som nedan sägs.

Makar, som båda äro avgiftspliktiga och taxeras enligt för gift skattskyldig gällande bestämmelser, skola erlägga avgift med sammanlagt högst 750 kronor. Därvid skall iakttagas att, om vardera makens taxerade inkomst överstiger 7 500 konor, en var påföres pensionsavgift med halva nysnämnda avgiftsbelopp. Om endast den ene makens taxerade inkomst överstiger 7 500 kronor, minskas i förekommande fall dennes avgift så att sammanlagda beloppet av makarnas pensionsavgifter ej överstiger 750 kronor.

Annan avgiftspliktig som avses i andra stycket härovan skall erlägga avgift med högst 750 kronor.

Enligt ovan — — — — — hela krontal.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1961.»

2. Av herrar *Ringaby* och *Björkman*, vilka ansett,

a) att det avsnitt av utskottets yttrande i frågan om standardhöjning m. m., som börjar å s. 42 med orden »Huvuddelen av» och slutar å s. 43 med orden »av folkpensionsavgiften», bort ersättas med text av följande lydelse.

»I motionerna I: 577 och II: 718 erinras om att allmänna pensionsberedningen föreslagit en höjning till fem procent från och med år 1961, vilket även besparingsutredningen gjort. Det framhålls vidare i motionerna, att folkpensionen är ett solidariskt grundskydd och att det då är naturligt att den utgår med fullt belopp även till sådana som på grund av otillräckliga inkomster inte betalat så stora avgifter att dessa försäkringsmässigt täcker förmånerna. Solidariteten kräver här att andra tillskjuter vad som fattas. Å andra sidan har syftet med folkpensionsavgiften varit att den som har möjlighet därtill skall via avgiften erlägga — ungefärligt — vad förmånerna försäkringsmässigt skulle kosta honom. Antalet människor som genom avgiftsbetalning själva finansierar sin folkpension stiger självfallet med en allmän höjning av inkomstnivån under förutsättning att avgiften fastställs till riktigt belopp. Motionärerna finner en sådan utveckling, där alltså skattefinansieringen får en undan för undan allt mindre betydelse, önskvärd och riktig.

Utskottet delar den uppfattning som kommit till synes i sistnämnda motioner. Att folkpensionsavgiften ansetts utgöra en försäkringsavgift finner utskottet bestyrkt av det förhållandet att den är avdragsgill vid beskattningen, samtidigt som utfallande folkpension är skattepliktig. En höjning av folkpensionsavgiften framstår för utskottet såsom nödvändig just för

att den skattefinansierade delen av folkpensionutgifterna skall kunna minskas. Departementschefen har för sin del erinrat om att en särskild utredning igångsatts rörande folkpensionsavgiftens utformning och framtida status. Detta bör emellertid enligt utskottets mening icke hindra, att viss höjning nu genomföres. Vad som härutinnan föreslagits i motionerna I: 577 och II: 718 anser utskottet icke vara av den karaktär att ett beslut i anslutning härtill kan anses föregripa den pågående utredningen. Utskottet tillstyrker alltså, att folkpensionsavgiften från och med 1961 höjes med 0,5 procent. Därmed anser utskottet motionerna I: 573 och II: 714 samt I: 578 och II: 716 besvarade, såvitt här är i fråga.»

b) att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till yrkandet under 7) i motionerna I: 577 och II: 718 måtte för sin del antaga följande förslag till

»Lag

**angående ändrad lydelse av 19 § 2 mom. lagen den 29 juni 1946 (nr 431)
om folkpensionering**

Härigenom förordnas, att 19 § 2 mom. lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

19 §.

2 mom. Pensionsavgift skall utgå med 4,5 procent av den avgiftspliktiges till statlig inkomstskatt för året taxerade inkomst med de begränsningar som nedan sägs.

Makar, som båda äro avgiftspliktiga och taxeras enligt för gift skattskyldig gällande bestämmelser, skola erlægga avgift med sammanlagt högst 675 kronor. Därvid skall iakttagas att, om vardera makens taxerade inkomst överstiger 7 500 kronor, en var påföres pensionsavgift med halva nyssnämnda avgiftsbelopp. Om endast den ene makens taxerade inkomst överstiger 7 500 kronor, minskas i förekommande fall dennes avgift så att sammanlagda beloppet av makarnas pensionsavgifter ej överstiger 675 kronor.

Annan avgiftspliktig som avses i andra stycket härovan skall erlægga avgift med högst 675 kronor.

Enligt ovan — — — — — hela krontal.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1961.»

3. Av herrar *Sunne, Edström, Jacobsson* i Tobo och fru *Sandström*, vilka ansett,

a) att det avsnitt av utskottets yttrande i frågan om standardhöjning m. m., som å s. 42 börjar med orden »Folkpensionsavgiften utgår» och å s. 43 slutar med orden »av folkpensionsavgiften», bort ersättas med text av följande lydelse.

»Såsom framhållits i motionerna I: 578 och II: 716 har det i de olika sammanhang, där frågan om folkpensionskostnaderna varit föremål för behandling, ansetts naturligt att en höjning finge ske av folkpensionsavgiften samtidigt med ökningen av folkpensionsförmånerna. Allmänna pensionsberedningen intog sålunda enhälligt denna ståndpunkt. Besparingsutredningen, vars förslag i fråga om folkpensionernas standardförbättring nu tillstyrkes av utskottet, förordade likaledes en höjning av folkpensionsavgiften, nämligen från nuvarande 4 till 5 procent fr. o. m. år 1961. Det må även här bringas i erinran, att båda de här nämnda utredningarna hade parlamentarisk sammansättning med företrädare från samtliga demokratiska partier. Att en höjning av avgiften vid en förstärkning av förmånerna sålunda förordats, sammanhänger givetvis med att folkpensioneringen bör betraktas som en social försäkring.

Under hänvisning till att utredning sedan i höstas pågår om folkpensionsavgiftens konstruktion anmäler departementschefen nu, att han inte anser det lämpligt att ta ställning till frågan om folkpensionsavgiften. I sak innebär departementschefens ståndpunkt att de ökade folkpensionskostnaderna — ca 300 milj. kr. — tills vidare skulle helt täckas med skattemedel, vilket är ett klart avsteg från vad de förut berörda utredningarna enhälligt förordat.

Utskottet delar uppfattningen att det i princip är rimligt och väl motiverat, att folkpensionen i ökad grad göres till en försäkring och att medborgarna bidrar till finansieringen av de ökade förmånerna genom en höjning av folkpensionsavgiften. Utskottet har ingen erinran mot en allsidig översyn av frågan om folkpensionsavgiftens konstruktion. Den pågående utredningen beräknas nu bli färdig inom en nära framtid. Vid sådant förhållande förordar utskottet i likhet med motionärerna att årets riksdag senare får tillfälle att ta ställning till frågan om folkpensionsavgiften. Utskottet delar motionärernas uppfattning att en avgiftshöjning med ett belopp motsvarande 1 procent enligt gällande system synes bli erforderlig fr. o. m. 1961, därest omsättningsskatten avskaffas från 1 januari 1961. Utskottet föreslår att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger denna mening till känna.

I sammanhanget vill utskottet understryka motionärernas uttalande att en täckning av folkpensionskostnadernas stegring genom höjning av den särskilda folkpensionsavgiften utgör en för folkpensionärerna bättre garanti för genomförandet av höjningen av folkpensionerna under 1960-talet än finansiering i ökad grad genom skattemedel.»

b) att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till yrkandet under 3. i motionerna I: 578 och II: 716 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i fråga om folkpensionsavgiftens storlek.

XI.

(avser änkepension i övergångsfallen)

1. Av herrar *Thorsten Larsson* och *Wahlund*, vilka ansett,

a) att det avsnitt av utskottets yttrande i frågan om änkepensioner, som å s. 57 börjar med orden »Visserligen utgår» och å s. 58 slutar med orden »förevarande motionsyrkanden», bort ersättas med text av följande lydelse.

»De i motionerna I: 579 och II: 715 framförda synpunkterna är enligt utskottets mening väsentliga. I många fall måste de pensionsförmåner, som enligt propositionen skall utgå i de s. k. övergångsfallen, framstå som otillräckliga i jämförelse med pensionerna i huvudfallen och därmed som en orättvisa mot övergångsfallen. En förbättring av pensionerna för sådana änkor från och med den tidpunkt, då de uppnått 60 års ålder, i enlighet med vad som föreslagits i motionerna skulle givetvis skapa större rättvisa. Såsom framgår av vad utskottet i det följande uttalar skulle därmed dock inte en helt tillfredsställande lösning uppnås.

Enligt huvudbestämmelserna — — — (lika med utskottet) — — — års ålder.

I *motionen I: 712* — — — (lika med utskottet) — — — tillfredsställande resultat.

Utskottet finner det angeläget, att den olikhet i pensionsförmåner, som enligt förslaget i propositionen kommer att föreligga mellan de s. k. övergångsfallen och huvudfallen, elimineras i den utsträckning detta blir möjligt. I varje fall är det, såsom framhålles i motionerna I: 575 och II: 713, önskvärt, att förekomsten av barn under 16 års ålder under 10-årsperioden före den 1 juli 1960 får bliva i princip pensionsgrundande. Möjlighet borde även finnas att i mera ömmande fall ge pension av rimlig storlek till änkor, vilkas barn uppnått 16 års ålder ännu längre tillbaka i tiden. Utskottet tillstyrker sålunda, att en utredning skyndsamt verkställs i enlighet med vad som föreslagits i de nämnda motionerna. Härvid bör även de i motionerna I: 579 och II: 715 anförda synpunkterna beaktas. Med det anförda anser sig utskottet också ha besvarat motionen II: 712.»

b) att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna I: 575 och II: 713 samt motionerna I: 579 och II: 715 måtte i skrivelse till

Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan om bättre pensionsförmåner för kvinnor, som blivit änkor före den 1 juli 1960, i enlighet med de riktlinjer utskottet angivit.

2. av fru *Eriksson* i Ängelholm.

XII.

(avser den inverkan barn, som fyllt 16 år före den 1 juli 1960, bör ha på rätten till änkepension)

Av herrar *Ringaby* och *Björkman*, vilka ansett,

a) att det stycke å s. 58 i utskottets yttrande i frågan om änkepensioner, som börjar med orden »I flertalet» och slutar med orden »förevarande motionsyrkanden», bort ersättas med text av följande lydelse.

»Utskottet finner den olikhet i pensionshänseende som i motionerna påtalats icke tillfredsställande och anser en annan lösning än i propositionen föreslagits i och för sig motiverad. Utskottet är dock icke berett att här föreslå en lagändring utan vill förorda, att en skyndsam utredning igångsättes.»

b) att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna I: 575 och II: 713 samt motionen II: 712 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam utredning av frågan om förbättrade änkepensioner i de övergångsfall där änkan före den 1 juli 1960 haft barn under 16 år.

XIII.

(avser indexreglering av barnpensioner)

Av herrar *Sunne*, *Edström*, *Thorsten Larsson*, *Jacobsson* i Tobo, *Wahlund* och fru *Sandström*, vilka ansett,

a) att det stycke å s. 65 i utskottets yttrande, som börjar med orden »Utskottet anser» och slutar med orden »är påkallad», bort ersättas med text av följande lydelse.

»Utskottet anser i likhet med motionärerna det inte befogat att undanta just barnpensionerna från en värdebeständighet inom pensionssystemet som numera allmänt anses som mycket värdefull. Barnpensionerna bör jämföras med övriga folkpensionsförmåner i fråga om anknytning till pensionsindex. Uppdraget att närmare utarbeta denna anknytning av barnpensionerna till pensionsindex bör anförtros vederbörande departement. Utskottet föreslår därför att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förslag om sådant värdeskydd för barnpensionerna.»

b) att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till värdeskydd av barnpensioner i enlighet med vad utskottet anfört.

XIV.

(avser folkpensionernas ställning inom socialförsäkringen)

Av herrar *Sunne, Edström, Jacobsson* i Tobo och fru *Sandström*, vilka ansett,

a) att sista stycket i utskottets yttrande i frågan om folkpensionernas ställning inom socialförsäkringssystemet (s. 74) bort ersättas med text av följande lydelse.

»Utskottet delar uppfattningen, att frågan om en teknisk och administrativ samordning av samtliga socialförsäkringar är ett angeläget spörsmål. Dessa problem kräver enligt utskottets mening en omsorgsfull och förutsättningslös prövning och det vore därför olyckligt om ett ställningstagande skulle forceras. Utskottet förutsätter då att det kan bli nödvändigt att vidtaga övergångsanordningar av provisorisk karaktär för att komma till rätta med vissa samordningsproblem. I detta sammanhang vill utskottet erinra om att en väsentlig förstärkning av folkpensioneringen nu förestår under 60-talet. Icke minst mot bakgrunden härav vill utskottet — i likhet med motionärerna — betona, att en administrativ samordning på socialförsäkringarnas område inte får rubba folkpensioneringens grundläggande och betydelsefulla ställning. Utskottet föreslår att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger denna mening till känna.»

b) att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av yrkandet under 2. a) i motionerna I: 578 och II: 716 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i frågan om folkpensionernas ställning inom socialförsäkringssystemet.

Särskilt yttrande

av herrar *Thorsten Larsson, Ringaby, Wahlund* och *Björkman*, vilka anfört:

»I utskottets uttalanden förekommer i vissa avsnitt hänvisningar till den allmänna tilläggs pensioneringen, vilka vi icke kunnat biträda. Av tekniska skäl har vi emellertid härvidlag avstått från reservationsvis framförda yrkanden rörande ändringar i lydelsen av utskottets utlåtande.»

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
Propositionen	1
Motioner	1
Lagförslagen	2
Förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering	3
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 1 juni 1956 (nr 264) om höjning av folkpensioner m. m.	15
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 3 §§ lagen den 30 juni 1947 (nr 398) om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen	17
Förslag till lag om barnpensioner	19
Förslag till lag angående ändring i lagen den 26 juli 1947 (nr 530) om särskilda barnbidrag till änkers och invaliders m. fl. barn	21
Förslag till lag angående ändring i bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382)	28
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 31 maj 1957 (nr 284) om utfyllnad av vissa underhållsbidrag	30
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 29 och 33 §§ lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring	31
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 4 juni 1954 (nr 483) om undervisning av vård av vissa psykiskt efterblivna	33
Propositionens huvudsakliga innehåll m. m.	34
Standardhöjning av folkpensionerna och finansiering av därmed förenade kostnader, m. m.	35
Departementschefen	35
Motioner	38
Utskottet	40
Änkepensioner	44
Departementschefen	44
Motioner	52
Utskottet	53
Barnpensioner m. m.	59
Departementschefen	59
Motioner	63
Utskottet	63
Specialmotivering	66
8 § lagen om folkpensionering	66
Departementschefen	66
Motioner	69
Utskottet	69
Lagrådet	71

	Sid.
Övriga, genom motioner väckta frågor	71
A. Inkomstprövningen inom folkpensioneringen	71
Motioner.....	71
Utskottet.....	71
B. Fråga om rörlig pensionsålder m. m.	72
Motioner.....	72
Utskottet.....	73
C. Indexregleringen av folkpensionerna	73
Motioner.....	73
Utskottet.....	73
D. Folkpensionernas ställning inom socialförsäkringssystemet	74
Motioner.....	74
Utskottet.....	74
E. Socialt försäkringsskydd åt hemmadöttrar m. m.	74
Motioner.....	74
Utskottet.....	75
Utskottets hemställan	76
Reservationer	78
Vid A. i utskottets hemställan	78
<i>Förslaget till lag om ändring i lagen om folkpensionering</i>	78
I Till 3 § 4 mom. (avser femårsgränsen vid återupplivning av änkepension)	78
II Till 8 § (avser samordningen mellan änkepension och änkelivränta från yrkesskadeförsäkringen m. m.).....	79
III Till övergångsbestämmelserna (avser de s. k. garantireglerna).....	82
<i>Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen om höjning av folkpensioner m. m.</i>	83
IV Till 1 § (avser undantagande av hustrutilläggen från standardhöjningen)	83
<i>Förslaget till lag om barnpensioner</i>	83
V Till 3 § (avser barnpensionens storlek då båda föräldrarna avlidit).....	83
VI Till 4 § (avser samordningen mellan barnpension och barnlivränta från yrkesskadeförsäkringen m. m.).....	84
Vid D. i utskottets hemställan	86
<i>Utan direkt anknytning till lagförslagen</i>	
VII (avser socialt försäkringsskydd åt hemmadöttrar m. m.).....	86
Vid E. i utskottets hemställan	88
<i>Utan direkt anknytning till lagförslagen</i>	
VIII (avser avräkning av standardhöjningarna å de kommunala bostadstilläggen m. m.).....	88
IX (avser ytterligare standardhöjning den 1 januari 1961).....	89
X (avser folkpensionsavgiftens storlek).....	91
XI (avser änkepension i övergångsfallen).....	95
XII (avser den inverkan barn, som fyllt 16 år före den 1 juli 1960, bör ha å änkepension).....	96
XIII (avser indexreglering av barnpensioner).....	96
XIV (avser folkpensionernas ställning inom socialförsäkringen).....	97
Särskilt yttrande	97